

Kampen mot "Kommunazismen"

Moderat Ungdoms historie som et politisk-ideologisk-fenomen på 70 og 80-tallet.

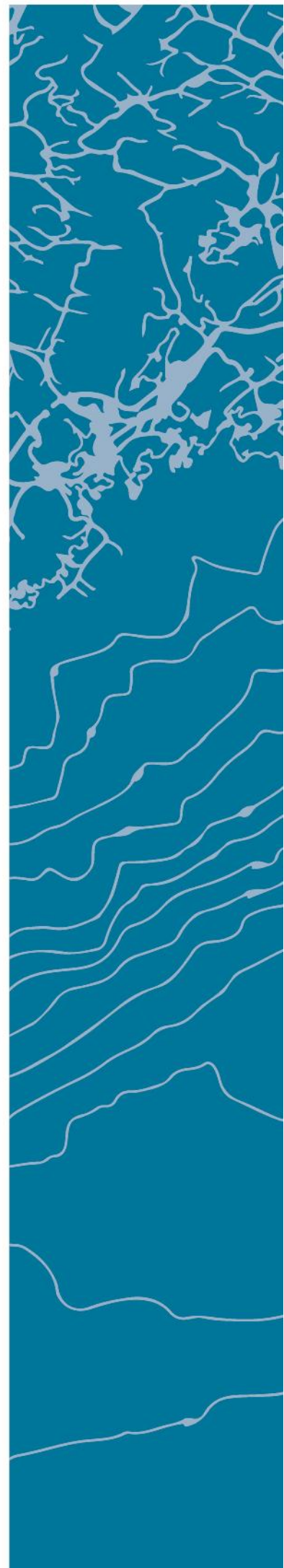
GEIR ÅSEN

VEILEDER

Øyvind Tønnesson

Universitetet i Agder, 2018

Fakultet for humaniora og pedagogikk
Institutt for religion, filosofi og historie

Forord

En stor takk til min veileder førsteamanuensis Øyvind Tønnesson som satte meg på oppgaven med å studere Moderat Ungdom. Mange gode råd og konstruktiv kritikk ble gitt til oppgaven der et spennende emne med samfunnsnyttige perspektiver kom for dagen. Uten disse råd ville jeg ikke kommet i havn, og hans brede kunnskap om epoken har gitt en dybde i emnet som jeg ellers ikke ville oppdaget.

Jeg vil også rette en stor takk til tidligere stortingsrepresentant Jan Simonsen, som underveis stadig har supplert viktig informasjon og i sin tid forfattet boken Frihetsaktivister. Videre også Cand. Philol. Kåre Petter Hansen som har hjulpet med viktig kilder og den fulle frihet til innblikk i MU sitt deponerte arkiv på Nasjonalbiblioteket, og advokat Per Danielsen som ga en tilbakemelding på min oppfattelse av hva MU var. Deres førstehånds informasjon har vært av stor betydning. En stor takk også til Leik Woie, Dr. philos. for hans viktige bidrag og råd for å skape en god struktur i avhandlingen, og førsteamanuensis James Godbolt for nyttige tips i bruken av kilder fra hans dype ekspertise om emnet og tiden.

Jeg vil også takke min far Håkon Åsen, for å ha gitt et levende innblikk i 60-årenes ungdomsopptøyer gjennom samtaler og hans gode støtte underveis, og videre Ida Helene Åsen for svært viktig gjennomgang med korrektur og språkvask og hennes tålmodighet i disse årene med studier. Min arbeidsgiver Johan Benad Ugland må også tilrettes stor takk, for hans velvillige tålmod, støtte og frihet underveis i arbeidet med denne avhandlingen. Uten en så tolerant arbeidsgiver, ville studier ikke vært mulig. Takk til Nasjonalbiblioteket i Oslo for god hjelp til å finne de rette dokumentene i arkivet.

En stor takk også til de ansatte ved instituttet på UIA, for viktige forelesinger og råd som har bygd solid fundament for avhandlingen, med et solid program fra emneansvarlig professor Harald Rinde. Til sist, men ikke minst - en stor takk til mine medstudenter i samme kull ved UIA, og arbeidsgruppen med Dag Joar Østtun, Charlotte Soma og Ludvig Kjeldsberg for våre konstruktive samtaler, kritikk og hjelp til det beste for oppgaven og hverandre.

Tusen takk, - uten dere ville dette ikke vært mulig å gjennomføre.

Geir Åsen

Kristiansand, mai 2018.

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg studert organisasjonen Moderat Ungdom som ble dannet i 1975 og forsvant i 1983/84. Utgangspunktet var tips fra min veileder som hadde merket seg denne organisasjonen som ikke før var blitt studert som et politisk ideologisk fenomen i nyere tid.

Moderat Ungdom skapte store overskrifter i tidens aviser og ble omtalt i statskanalen NRK. Årsaken var at de ble knyttet opp mot bombeterror og drap. I tiden de eksisterte kom den såkalte høyrebølgen under Willoch regjeringen. Ungdommer som gjennom 70-tallet hadde vært politisk sterkt engasjert ønsket å skape en upartisk, utenomparlamentarisk organisasjon som demmet opp for den radikale fremveksten fra ytre venstre. De ble på mange måter en videreføring av oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden. De ville stå opp for menneskerettigheter, kjempe mot totalitære regimer og statlig monopolstyring. Dette hevdet initiativtakerne var årsaken til dannelsen av Moderat Ungdom. I tiden de oppsto hadde radikalisme fått nye bevegelser, og motpoler ble skapt på både høyre - og venstresiden med organisasjoner som Norsk Front og Marxist-leninister og maoister.

Ved å gå igjennom arkivet etter organisasjonen i Nasjonalbiblioteket i Oslo, samt bruk av historisk teori og metode fikk jeg studert hvorfor MU ble dannet og hvem som var medlemmene. Drøftelsen har fokusert på hva MU egentlig var og om de brakte inn en ny ideologi inn i samfunnet, eller bare var en del av overgangen fra den sosialdemokratiske orden til høyrebølgen. Jeg så også på hvorfor de bare etter 8 aktive år, med ett forsvant i det stille. Dette var de sentrale spørsmålene i problemstillingen, der studiene omfattet gjennomgang av en rekke litterære verk, tidligere forskning, avisartikler og annen relevant kildebruk som til sist ga svarene jeg kunne konkludere med.

Året med studier har gitt god innsikt i ideologiske fenomener som del av den nyere politiske historien. Det har vist seg at selv om vi er et lite land, så påvirkes vi mer av utenforliggende impulser, ideologier og globalpolitikk enn vi tror. Moderat Ungdom er et eksempel på dette. Kald krig og videreføring av bruddet mot den sosialdemokratiske orden er nøkkelord i avhandlingen, der fenomenet har sine røtter fra hendelser i 60-årene som kombinert med et brennende politisk engasjement av en kjerne unge mennesker viste hva som kunne skapes og opphøre innenfor en tidsramme av få år.

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag	4
Oversikt på tabeller	8
Om fotnotene i denne oppgaven	8
Kapittel 1. Innledning	9
1.1 Oppgavens tema.....	9
1.2 Problemstilling.....	9
1.3 Begrensing, metode og teori.....	11
1.4 Begrepsforklaringer	14
1.5 Historiografi og forskningsstatus.....	15
1.6 Kildene	22
1.7 Struktur.....	26
Kapittel 2: Medlemmer av MU sitt politiske engasjement før 1975.....	28
2.1 Indirekte årsaker.....	28
2.2 Sosialdemokratisk orden	30
2.3 Oppbruddet	33
2.4 Trussel fra m-l bevegelsen.....	37
2.5 Venstre og høyresiden.....	38
2.6 POT og medienes rolle.....	44
2.7 Et historiserende blikk på frykten.....	46
2.8 Statskuppene og m-l revolusjon.....	47
2.9 Atomtrusselen som ble fortiet	49
2.10 EF kamp og kvinnefrigjøring	51
2.11 Delkonklusjon	52
Kapittel 3. Medlemmer i tall og sammensetting.....	54
3.1 Medlemmene	54
3.2 Antall	56
3.3 Kjønn og alder.....	57
3.4 Standaksjoner og studiesirkel.....	58
3.5 Oppsummering.....	60
3.6 Finansiering	61
3.7 Økonomisk motbør.....	63
3.8 Slutten for MU.....	64

3.9 Hovedpersonene i MU.....	66
3.10 Delkonklusjon	68
Kapittel 4. Det ideologiske opphav.....	70
4.1 Utredningsformen	70
4.2 Ideologiens opphav	72
4.3 Menneskerettighetene.....	74
4.4 Delkonklusjon	76
Kapittel 5. MU i aksjon 1975-1984.....	78
5.1 Hammer og sigd.....	78
5.2 Interimsstyret 1975	79
5.3 Trusselen fra radikale	81
5.4 Proletaseringsfrykten	83
5.5 Streiken i Hamnerverket.	85
5.6 Konflikt med nynazistene	87
5.7 Konflikten med Unge Høyre	88
5.8 Radikale MU	89
5.9 Injuriesøksmålene	91
5.10 Marxismen i Sør Afrika	92
5.11 NRK monopolet	94
5.12 Aksjonsform.....	95
5.13 Studiene og Rådet.	96
5.14 Sluttfasen.....	97
5.15 Delkonklusjon	98
Kapittel 6. Sammendrag, konklusjon og sluttnotat.....	101
6.1 Konklusjon	101
6.2 Supplering til drøftelsen	104
6.3 Et sluttnotat om samfunnsnyttan av studiet.....	105
Kilder.....	107
Upubliserte kilder	107
Trykte kilder.....	107
Aviser	107
Magasiner	108
Masteravhandlinger	108
Nettbaserte kilder	109

Nettbaserte aviser	109
Nettbaserte sider.....	110
Nettbaserte leksikon	112
Litteratur.....	114
Fotografier	115
Radio/podcast	116
Tabell kilder	116

Oversikt på tabeller

Tabell 1	
<u>Medlemmer ut fra bosted mellom 1978-1982.(Bosted og 0-356 medlemmer)</u>	Side: 57
Tabell 2	
<u>Type medlemmer mellom 1978-1981. (Støtte, sporadiske, aktive, antall 0-15)</u>	Side: 58
Tabell 3	
<u>Fordeling av kjønn på kurs.(Menn, kvinner og ikke oppgitt, antall 0-30)</u>	Side: 59
Tabell 4	
<u>Oppsummering av medlemmene. Kjønn, alder, type medlemmer.</u>	Side: 60
Tabell 5	
<u>Moderat Ungdom sin fordeling av økonomiske bidrag i 1980.</u>	Side: 63

Om fotnotene i denne oppgaven

Vedrørende fotnoter så anmerker jeg at jeg i hver av disse der det er aktuelt, har anmerket tydelig om kildene er nettbasert – i form av aviser, sider eller leksikon. Dette er et skille fra når de er fra en trykt kilde. *Store Norske Leksikon* anmerkes også i fotnotene der det er brukt, og det er i helhet deres nettversjon som er benyttet. Aviser som ikke er nettbasert, er innskrevet med avisens navn i fotnotene, eller journalistens navn. Jeg fant det nødvendig å supplere med dette i fotnotene, ettersom det skal være lett å skille mellom de nettbaserte kildene - og de trykte kildene. Spesielt fant jeg at avisoversikten kunne fremstå noe forvirrende uten dette supplementet. Oversikten i litteraturlisten vil derfor være inndelt deretter, slik at det skal blir oversiktlig og greit å finne frem, uansett hvilken type kilder som er benyttet.

Kapittel 1. Innledning

1.1 Oppgavens tema

Emnet for masteroppgaven er den høyreorienterte organisasjonen Moderat Ungdom (MU) som oppstod på 70-tallet. Mens radikale bevegelser er studert mye, har forskning på organisasjoner som definerte seg som upartiske nesten vært fravær av. En organisasjon som markerte seg og tilhørte denne delen av det politiske landskapet var Moderat Ungdom. De ble stiftet i 1975 og forsvant på slutten av 1983, og det er denne tidsepoken med MU i kjernen jeg skal studere for å bidra til økt forståelse av hvorfor en ny høyreorientert organisasjon vokste frem i tiden for ungdomsopprørene - preget av oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden og den kalde krigen. MU ble beskrevet av Jan Simonsen - som selv var et sentralt medlem: ”Organisasjonen ble stiftet fordi en rekke ungdommer så et behov for en motvekt til den ytterliggående venstresiden.”¹ Forklaringen til dannelsen med å være en motvekt til ytre venstresiden, er ikke en tilfredsstillende årsak i seg selv på hvorfor de ble stiftet. Forklaringen må forstås ut fra tiden før dannelsen, og underveis i deres virke for å definere hva de egentlig var, og hva de sto for. Hva MU egentlig var, er kjernen i denne oppgavens tema med tilhørende problemstilling.

1.2 Problemstilling

På 70-tallet kjempet høyresidens unge mot det dem fryktet kunne bli kommunismens overtakelse av landet, tap av vårt demokratiske levesett og mot den begynnende innvandringen. Den gang som nå, når motsetninger fra venstre og høyresiden er i opposisjon mot hverandre dannet det seg kraftige motpoler som skapte markante bevegelser på begge sider. En studie av tidligere tids politisk-ideologiske fenomener vil gi oss kunnskap om bakenforliggende årsaker til hva vi ser i dagens samfunnsdebatter og følgene av dem. Derved er forskningen av verdi for samfunnsforståelsen av vår egen tid.

Hovedproblemstillingen er: *Hvorfor ble MU dannet og hvem var medlemmene? Hva var egentlig MU? Var det en ny ideologi, eller var de bare del av overgangen fra den sosialdemokratiske orden til høyrebølgen, og hvorfor ble de oppløst?*

I søken av årsaksforklaringer og teori rundt MU sin fremvekst, samfunnets oppfatning av dem og hva de selv hevdet å kjempe for, så kommer spørsmålet om hvorfor mediene stemplet dem som ytterliggående. Var de selv skyld i deler av en mistolkning som oppsto fordi mediene for liflig ga dem et stempel, eller var deres eget virke av en karakter som fikk

¹ Simonsen 2009: 134.

dette til å stemme? Ble de rette argumentene brukt av dem, og mot dem? MU er et moderne politisk-ideologisk fenomen som ikke før er undersøkt, og er eksempel på hvordan utenomparlamentariske organisasjoner kunne fremstå, skape debatt og så brått forsvinne igjen med ett stempel for ettertiden. Tema faller inn i bruk og misbruk av historien, og viser hvor viktig det er å analysere historiserende og ut fra spørsmålet om identitet.²

Et uttrykk MU selv tok i bruk var kamp mot ”kommunazisme”.³ Her henledet de til at kommunistisk tankegods sto nærmere ideologiske nasjonalsosialister en samfunnet ville innrømme. Ungdommene var preget av professor Jan Brøggeres studier av totalitære regimers trussel mot demokratisk liberalisme, og siden skulle Brøgger selv bli en del av MU sitt råd og påvirke deres valg av strategi i kampen mot det de kalte radikal venstreorientert fremvekst. Deres lojale støtte til NATO og USA gjorde dem til fiender av marxist leninistene, og støtten til fri kapital gjorde dem til fiende av bevegelser som Norsk Front. I det hele finnes det mange nye og ukjente sider av politisk kultur i samtiden som ikke er kartlagt, ettersom det finnes nyanser i en slags liberalistisk gråsoner utenfor den tradisjonelle høyresiden.

Hovedproblemstillingen skaper en dypere drøftelse for å finne svarene der noen av disse vil være: Hvordan oppsto ideen om MU, og hvor kom ideologien fra? Hvor befant hovedmedlemmene seg politisk før organisasjonen ble stiftet? Sto de for konservatisme, for liberalisme, for nasjonalisme eller for en form for europatanke? Hvordan stilte de seg til spørsmål om ulike typer makt i samfunnet som autoritet og totalitærstater? Hvem var deres støttespillere både økonomisk og faglig? Hovedproblemstillingen og de underliggende drøftelser vil gi den nødvendige viten for å forstå hva Moderat Ungdom egentlig var som et politisk-ideologisk fenomen i tiden.

Hendelsene som gjorde at MU kom frem i mediene, var at de mellom 1979 til 1981 ble sagt å tilhøre den radikale delen av ungdomsorganisasjoner, og ble knyttet opp mot drap og bombeattentat. En politisjef kalte dem ekstremistiske og dette ble videreført i avisene og statskanalen NRK.⁴ Hendelsene er et eksempel på hvordan oppfatning og mening ble preget i en tid da radikalisme hadde fremvekst både på høyre og venstresiden, og hvordan organisasjoner som MU fryktet dette som en trussel mot demokratiske verdier og liberalisme. Det spesielle her er at de skaffet seg motstandere både på venstre og høyresiden, trass i at de ble oppfattet å tilhøre høyresiden. Deres lite belyste ideologi gir oss et nytt aspekt av den

² Andresen, Rosland, Ryymin & Skålevåg 2012: 41. Macmillan 2010: 51.

³ Simonsen 2009: 56.

⁴ NRK sin nyhetssending på radioen den 22. februar 1981 klokken 22:10

politiske kulturen i samtiden. Jeg vil plassere emnet innenfor moderne politisk-ideologisk fenomen etter Ingar Kaldals definisjon:

Det ein kallar eit historisk fenomen, bør ein sjølvsagt kunne forsvare ved å vise til kjeldene, og kva dei tyder på har prega fenomenet. Og ein bør knyte dei namna ein gir noe, til den historiske konteksten det handlar om.⁵

Tittelen på oppgaven henviser til kildene og begrepet, mens undertittelen gir plasseringen i den historiske kontekst som omhandler et politisk-ideologisk fenomen på 70 og 80-tallet. De ville verne demokratiske verdier og gi full støtte til NATO. Samtidig var de en sterk motstander av totalitær fremferd og profitter, basert på statlig monopolstyring og støttet derfor fritt næringsliv og liberalisme. Individuell frihet og fremming av menneskerettighetene ble hevdet å være en hovedsak, videre å være økonomisk fri og upartiske til etablerte partier. Hvordan jeg skal definere en slik ideologi er vanskelig, men avhandlingens tittel som bruker kamp mot ”kommunazisme” indikerer godt hva gruppen selv hevdet å ha hatt som grunnlag da de formet sin organisasjon.⁶ Aviser og radio er sterkt inni bildet når Moderat Ungdom er aktive og hvordan de ble fremstilt i samtiden. Frykten under kald krig for kommunismens overtakelse av den vestlige verden næret den unge generasjonen til handlinger, og her fant man MU.

1.3 Begrensing, metode og teori.

Oppgaven vil begrenses til tidsperioden mellom 1960 – 1985, der hoveddelen er mellom 1975 – 1984. Her vil finnes forbindelser til både 60-tallet og til andre halvdel av 80-tallet, men dette er kun for å ha forklarende sammenhenger i hendelser som skjedde i den aktuelle perioden og derfor relevant for MU.

Selv om MU i prinsippet var en landsomfattende organisasjon, så var det tale om en liten gruppe mennesker som i all hovedsak kom fra Oslo-regionen og Rogaland. Derfor er det også rent geografisk denne gruppen, fra disse stedene, som er opphavet til arkivmaterialet, og som det her dreier seg om. Det vil også være ideologiske ytterpunkter mot Sovjetunionen satt mot det marxistiske tankegodset, samt Kina i maoistisk tankegodset. Her er det kartleggingen av de radikale på venstresiden som er viktig som en forklarende del på den frykt høyresiden hadde for at utenforliggende ideologier skulle ødelegge nasjonale demokratiske verdier.

⁵ Kaldal 2011: 116.

⁶ Simonsen 2009: 56. Uttrykket ”Kommunazisme” ble skapt av MU, der de pekte på en analyse av de tre ideologier kommunisme, nazisme og fascisme. Ordet skulle peke på at alle totalitære retninger var like ille. Uttrykket kom frem i deres magasin Aktuelt Argument – Kommunazisme. Nr. 2 – 1978.

Likeledes vil en få korte innspill fra aktører som USA og Sør-Korea ettersom det gikk rykter om at MU mottok finansiell støtte fra disse for å fremme sin kapitalistiske ideologi.⁷

I valg av metode har en utfordring vært at lite eller nær intet er skrevet om denne organisasjonen før. Unntaket her er Jan Simonsens bok ”Frihetsaktivister”. Den beste fakta kilde har vært det deponerte MU arkivet til spesiallesesalen ved Nasjonalbiblioteket i Oslo. Vankelighetsgraden var derved både utfordrende og svært høy, ikke minst med tanke på at arkivet er ubehandlet. Derfor ble MU sin avdeling i Oslo hovedområdet som ble gransket, ettersom det viste seg at MU hadde flest medlemmer her og at det var herfra en meget drivende kjerne av personer opererte. De hadde flest medlemmer i det de kalte støttemedlemmer eller sporadiske medlemmer.⁸ Aktive medlemmer var de færreste, og ideologien i MU ble hovedsakelig skapt av denne kjernen i Oslo som jeg regner som organisasjonens drivkraft gjennom tiden de eksisterte. Det finnes få komplette medlemslister i fylkene, der jeg kun har det totale antall medlemmer fra Oslo krets ved at de mottar administrasjonsbidrag fra kommunen og derved har sikkert verifisert antall medlemmer.⁹ Således er dette den beste kilde for sammensetting av disse.

Det vil benyttes både kvalitativ og kvantitativ metode da dette vil gi innsikt i samtiden ved studier av deres arkivmaterieell. I kvantitativ form vil jeg se på mengden av mennesker som var en aktiv del av organisasjonen og skille disse fra de passive for å se hvor stort miljøet egentlig var. Her kartlegger jeg om det var unge eller eldre, og hvorvidt det finnes stor forskjell i kjønn. Svarene vil gi en oversikt på spørsmålet i problemstillingen om hvem medlemmene var. Kvalitativt brukes medlemmers opplevelse både før og etter etableringen, der dette settes opp mot de kilder det utenforliggende samfunn på begge sider etterlot og som senere er forsket på. Dette vil bidra til å finne ut hvilke politiske organisasjoner personene kom fra, hva de ønsket og hva de fryktet. Her finner jeg svaret på problemstillingens spørsmål om hvorfor MU ble dannet. Bruken av kvantitativ og kvalitativ i denne sammenhengen baseres på grunnpilarene for samfunnsforståelse, med ”hvor mange, hvor mye og hvor gamle” for å forstå organisasjonens sammensetting i den politiske kultur.¹⁰

Arkivets korrespondanse og mediernes beskrivelse vil gi svar på hvor langt MU var villig til å gå for å få frem sitt budskap og hvordan uttrykket ble oppfattet. Informasjonen

⁷ Simonsen 2009: 127, 128.

⁸ Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5.1978. Boks 1. (26.2.1975). Nasjonalbiblioteket, Oslo.

⁹ Inn- og utgående (Eksterne brev): Boks 3. (1983-) Nasjonalbiblioteket, Oslo.

¹⁰ Andresen [et. al.] 2012: 90.

brukes for å se etter likhetstrekk fra høyre og venstre siden for å gi svar på om ideologien var ny eller del av en overgang fra sosialdemokratisk orden til høyrebølgen slik problemstillingen spør om. Disse likhetstrekkene er redskap for å plukke ut hva som lå i ideologiske meninger, eller for å forstå de konfrontasjoner som oppsto mellom dem. Denne metoden blir også viktig for å se om MU i praksis virkelig var upartisk og kjempet for menneskerettigheter på alle arenaer, eller om de kun gjorde det i partisk henseende der det gagnet deres egen ideologi.

Samtiden synes å ha gitt hva Andresen og hans medforfattere setter til å være impresjonistiske, der det som ligner hverandre blir metode redskapet for å studere et fenomen mot et annet fenomen i samfunnet, som i denne oppgaven er kontrasten mellom høyre og venstresiden. Metoden beskrives i deres bok ”Å gripe fortida. Innføring i historisk forståing og metode” fra 2012.¹¹ Aviser og medier blir viktige for å se den rollen de ble oppfattet til å ha, og kan forklare hvorfor MU ble sagt å være radikale og ekstremistiske.

Metodens tilnærming blir en tolkning av samfunn, politikk og kultur, der kulturen defineres ut fra *hvordan mennesket tenkte i sin samtid*. Her er det Andresen, Ryymin og Skålevåg sin metode om hvordan objektet bestemmer metoden som er valgt, ettersom denne passer best i min problemstilling, sett innenfor tidsrommet og objektet.¹² Her suppleres også Rosland sin ”historisering” fra samme verk for å studere ut fra de rammer tiden i seg selv gav.¹³ Studiene av MU vil benytte generaliserende form, men også spesifikk form som Ingar Kaldal beskriver i ”Historisk forskning, forståing og forteljing” fra 2011. Den grunnleggende sammensettingen av MU blir den generaliserende, mens de ideologiske tanker går mer inn under det abstrakte og sorterer derfor under det spesifiserende, ettersom MU er et bestemt fenomen for en kortere tidsperiode.¹⁴ Metodebruken vil innledningsvis beskrives nærmere i hvert kapittel ut fra den metoden som er valgt og årsaken for at den brukes.

Min tese er at etableringen av MU hadde sin indirekte årsak i genealogiske forklaringer av to fenomener; kald krig og oppbrudd mot sosialdemokratisk orden der ungdommer ønsket andre løsninger for en verden som raskt endret seg. De hevdet at de ville skape en upartisk motpol mot ytre venstre for å stanse totalitære ideologier, enten det være seg nasjonalisme, kommunisme eller andre ismer av autoritær/totalitær fremferd som truet menneskerettighetene. Dette argumentet isolert sett, fremstår som en utilfredsstillende

¹¹ Andraesen [et. al.] 2012: 96. ”Eigentlich sammenliknar historikarar heile tida: ein periode med ein annan, eit samfunn eller eit fenomen med andre samfunn og fenomen.”

¹² Andresen [et. al.] 2012: 87 ff.

¹³ Andresen [et. al.] 2012: 41.

¹⁴ Kaldal 2012: 129,130.

årsaksforklaring. De to fenomenene formet dem både før og underveis i MU sitt virke. De grunnla en organisasjon som var skapt av andres etablerte tankegods og ønsket om å påvirke politikken. Den historiske tese settes her inn i en kontekst som er avgrenset innenfor et bestemt emne i tid og rom, og beskriver derved ideologisk-politiske fenomener.¹⁵

1.4 Begrepsforklaringer

Forskningen tar med teoretiske begreper som må utdypes mot den samtiden jeg beskriver. De defineres for denne oppgavens skyld slik jeg vil bruke dem. En av hovedkildene er det statsvitenskaplige leksikonet av Alden, Eidnes, Vigestad & Eikland fra 1997. Videre er begrepet ”den sosialdemokratiske orden” - beskrevet ut fra Berge Furre sin forklaring.

Radikalisme forklares som en betegnelse for ideer eller bevegelser som krever omfattende og grunnleggende endringer av den etablerte orden. Videre legges det til at radikal i partisammenheng ikke nødvendigvis henger sammen med ønsket om grunnleggende endringer. Etersom systemkritikk i hovedsak har kommet fra venstre kant i kampen mot kapitalismen, så er ordet nesten blitt synonymt med venstreradikalisme. ”Radikalisme finnes også på høyresiden, og betegner da ytterliggående høyregrupper.”¹⁶ Derfor anmerkes det at begrepet i denne oppgaven, er når grupper, personer, organisasjoner eller andre bevegelser kjemper for en ny samfunnsorden som skal erstatte den gamle permanent. Begrepet er i seg selv vanskelig å definere ettersom tiden selv skaper endringer. Noe som eksempelvis ble regnet som radikalt for hundre år siden, er kanskje ikke noe som blir regnet som radikalt i dag. Derfor brukes radikal i denne oppgaven kun ut fra gjengivelser der samtidens media brukte begrepet, eller andre instanser som berørte dem i tiden oppgaven er begrenset innenfor.

Ekstremistisk for denne oppgaven blir også kun gjengitt som begrep der media eller andre nyttet det innenfor tidsrammen jeg omhandler. Dette er hendelser som går langt utenfor akseptabel samfunnsnorm for å fremme endring av samfunnet. Eksempler er slik som de nazistiske drapene på Hadeland i 1981, eller 1. mai bomben i 1979 i Oslo eksempler på dette, altså ekstreme virkemidler der man gjerne grovt bryter loven for å nå målet.¹⁷

Høyre og venstresiden. Begrepene brukes her innenfor politisk tanke der en ut fra statsvitenskaplig leksikon beskriver begrepene slik:

¹⁵ Andresen [et. al.] 2012: 113-114.

¹⁶ Alden, Eidnes, Vigestad & Eikland 1997: 227.

¹⁷ Ekstremisme 2009. Store Norske Leksikon.

Vi kan fortsatt se hvordan enkelte partier i et partisystem tar navn etter sin plassering langs en høyre-venstre dimensjon, som på den måten blir bekreftet som den viktigste dimensjonen til å ordne både partier, velgere og politikere i et moderne demokrati.¹⁸

Den sosialdemokratiske orden er Berge Furre sitt begrep om særtrekk ved den norske utviklingen mellom 1945 – 1980, fra hans bok *Norsk historie 1905-1990: vårt hundreår*.¹⁹ Her er det oppsummert ti punkter av betydning: 1. En sterk stat med styringsambisjoner. 2. Store økonomiske overføringer for å utjevne mellom samfunnsgrupper og landsdeler. 3. Økonomisk vekst og full sysselsetting som samlende mål for den økonomiske politikken. 4. Industri som prioritert næring. 5. Blandingsøkonomi. 6. Forhandlingssystem mellom staten og organiserte interesser som supplerte det parlamentarisk-politiske systemet. 7. Markedsreguleringer i primæring og samferdsel. 8. Offentlig og gratis helsestell. 9. Offentlig og enhetlig undervisningssystem. 10. Statlig ansvar for nasjonale kulturinstitusjoner.²⁰

Da oppgaven har en del forkortelser på politiske organisasjoner som ikke eksisterer lenger, oppsummerer jeg de viktigste av betydning her. MU står for Moderat Ungdom som er oppgavens kjernestudie. AKP sto for Arbeidernes kommunistparti. Sosialistisk Folkepartis Ungdomsparti ble forkortet til (SUF). SUF(m-l) var en utbrytergruppe fra det opprinnelige SF ungdomsparti som assosierte seg sterkt med det de kalte de fem store, som var tankegodset til Marx, Engels, Lenin, Stalin og Mao. For øvrig ble de ofte omtalt som maoister eller SUF-ere eller suffere. Unge Høyre (UH), var kort og greit Høyres ungdomsparti. KU sto for Kommunistisk Ungdomsparti. Som en liten merknad vedrørende disposisjon, så er det i fotnotene satt inn hvilke aviser som benyttes. Dette for og lettere finne frem til kildene ut fra litteraturlisten.

1.5 Historiografi og forskningsstatus

Høyresidens unge liberalister er et felt som er gjort lite forskning på i norsk sammenheng. Atskillig mer er gjort på venstresiden med grupperinger som AKP, NKP (Norges kommunistiske parti), Sosialistisk Valgforbund og de to m-l bevegelsene.²¹ På høyresiden er det gjort mest arbeid på de ekstreme nazistiske og fascistiske grupperinger som eksempelvis Norsk Front og Nasjonalt Folkeparti. De mer moderate grupper, så som Anders Langes parti og Moderat Ungdom er gjort lite studier av. Rundt Anders Langes parti er det gjort forskning på deres agenda, og hvordan de vokste frem, hvordan de opererte og kom til sin ende, og dels

¹⁸ Alden [et. al.] 1997: 86.

¹⁹ Furre 1992.

²⁰ Historien om Norge 2014. Nettbasert side. Oppsummering fra Berge Fures Sosialdemokratiske Orden.

²¹ Arbeidernes kommunistparti 2017. Store Norske Leksikon.

det samme med Moderat Ungdom i boken til Jan Simonsen. Ingen har så langt konkret sett på hvem aktørene var i lys av problemstillingen som fremheves i denne oppgaven. Ungdomsopprørene er sentralt i temaet og tiden er preget av generasjonsmotsetninger. Nye saker som miljø og arbeidsmiljø kom på agendaen, og den økonomiske styringsmodellen man hadde støttet seg til før, begynte å svikte og MU finner sin plass i tidens usikkerhet:

”Kort sagt, nettopp som det syntes at målet for samfunnsutviklingen var nær, virket det som taket glapp. Stillet overfor de mange nye utfordringer ble 1970-årene preget av famling og usikkerhet.²²

Når det gjelder den ytterliggående venstresiden så er forskningen tidligere satt i sammenheng med 1968-generasjonen med studentopprør, ungdomsopprør og motstand mot Vietnam-krigen. Tidligere studier rundt dette er gjort mye av, der man har fått godt innblikk i hvordan tiden formet disse grupperingene.²³ Blant viktige personer som må nevnes i litteratur sammenhengen rundt venstrefløyen, har man Tor Egil Førland, Trine Rogg Korsvik, Jon Rognlien & Nikolai Brandal og James Godbolt. Deres undersøkelser går konkret inn på venstresiden der Førland og Korsvik undersøkte klasseforskjellene hos "sekstiåtter generasjonen".²⁴ I sine studier intervjuet de over 1200 personer for å få en oversikt på hvordan 68` generasjonen oppfattet seg selv, og hvordan de havnet på ulike sider i det politiske Norge, mellom konservative til sosialistisk innstilte familier. Alt i en tid da EF-kamp, Vietnam-krig, kvinnefrigjøring, studentopprør og kald krig var aktuelle saker.

Studentsamfunnet som ble regnet som arve til den mer radikale venstresiden er omhandlet i masteroppgaven til Mette Christensen Torp. Gjennom hennes studier har man en god kronologisk rekkefølge på fremveksten av organisasjoner som marxist leninistene, maoistene og andre i radikal venstreside tilknyttet universitetsmiljøet.²⁵ James Godbolt går i sin bok *Den Norske Vietnambevegelsen* inn på hvordan visualiseringen av Vietnam-krigen skulle prege en hel generasjon, og snu en trend i Norge fra støtte til USA til motstand mot både krigen og aktørene bak den.²⁶ Hans perspektiv er fra vanlige folk og hvordan en nasjon over noen år endret syn på den verdenspolitikken Norge var en del av. Et godt supplement til Godbolt er masteroppgaven til Christian Herseth Sørensen som kikket nærmere på hvilke

²² Sejersted 2017. Store Norske Leksikon.

²³ Skålid 2008. Et nettbasert eksempel fra Forskning.no – *Krigsmotstand før og nå*.

²⁴ Førland & Korsvik 2008: 29, 49.

²⁵ Christensen 2002. Masteroppgave.

²⁶ Godbolt 2010.

prosesser som gjorde at norske myndigheter anerkjente Nord-Vietnam som selvstendig stat i 1971. Her får man et blikk på hvordan vår egen regjeringen endret sitt standpunkt i tiden.²⁷

Gjennom slike tilnærminger har vi god litteraturbasert oversikt på venstresiden i tiden, både fra vanlige folks synspunkter til myndigheter som offentlige forvaltere. Om jeg skal definere en form for felles årsak, så ligger ulike forklaringer til grunn. Historikere enes likevel om at den radikale venstresiden vokste frem som et opprør mot etablerte verdier, der man ikke lenger trodde at den eldre generasjonen eller myndighetene alltid hadde rett. Et sterkt ønske om en vedvarende politisk endring vokste frem på flere felt - påvirket av ytre omstendigheter som Vietnam-krig, studentopprør, EF kamp, økt velstand, miljøpolitikk, innvandring, kald krigs propaganda og feministenes fremvekst.²⁸

Studiene av høyresiden finner man fra Anders Granås Kjølseth, Katrine Randin, Tor Espen Simonsen og Per Bangsund - disse er de sentrale i dagens litteratur. Videre følger arbeider utført av Jan Simonsen.²⁹ Foruten disse har NRK gjennom ulike produksjoner, debatter, nyheter og lignende belyst emnet. I dag er det ofte høyreekstremismen som skaper overskriftene i norske medier, der disse fremholdes å stå bak mye av den ekstremistiske volden i Norge.³⁰ Sentrale medlemmer av Moderat Ungdom undersøkte likheten mellom ytterliggående sider av venstre/høyre aksene, som nazisme, fascisme og kommunisme. Et av de viktigste resultater herfra var boken "Kommunazismen : analyse av totalitære ideologier".³¹

Moderat Ungdom - hovedaktøren i denne oppgaven, ble beskrevet av Jan Simonsen i boken *Frihetsaktivister* fra 2009 som er den hittil eneste publikasjonen av Moderat Ungdom fra oppstart til slutt.³² Øvrige litteratur rundt denne gruppen finnes lite av, og derfor gir studiet godt grunnlag for hvorfor dette er av betydning for ny viten og forståelsen av politisk-ideologiske fenomener. De øvrige som har studert høyresiden har i hovedsak formet det ut fra hvordan gruppene opererte etter et fascistisk, populistisk eller nazistisk ståsted. Anders Granås Kjølseth sin forskning er konsentrert til nazistbevegelsen på ytre høyrefløy etter andre verdenskrig. Et bidrag som kan være av interesse her, er hans del i *Akademiske*

²⁷ Sjørensen 2012. Masteroppgave.

²⁸ Det gis ikke flere dyptgående årsaksforklaringer i denne del, ettersom referansen mot venstre siden utelukkende vil være litteraturbasert. Forskningen er her på høyre siden, som settes mot den etablerte tese for venstresiden. Oppsummeringen er hentet fra Store Norske Leksikon slik det fremstilles per 2017.

²⁹ Blant bøker som er forfattet av disse, kan nevnes: *Arvtakerne – nazisme i Norge etter krigen. Kvinners rolle i fascismen og høyre-radikalismen fra mellomkrigstiden til i dag. Moderat Ungdom. Høyresidens frihetskjemper.*

³⁰ Nystuen & Eriksson 2016.

³¹ Sjøgaard, Hansen & Romstad 1979.

³² Simonsen 2009.

perspektiver på 22. juli, hvor han gir et innblikk i høyre-radikalismen fra mellomkrigstiden og frem til i dag.³³ Man kan ikke plassere MU inn i de samme ytre sider som hans forskning beskriver, men deler av historisk utvikling er av nytte om man vil kartlegge påvirkningen i konservativ nasjonalistisk sosialistisk retning.

Katrine Randin og Tor Espen Simonsen var bidragsytere til boken *Høyrepopulisme i Vest-Europa* der de følger den politiske utviklingen fra et populistisk ståsted i fremveksten av høyrefløy etter 1970.

Siden 1970-tallet har interessen for høyrepopulistiske partier vært stigende i forskning så vel som i media. For første gang på norsk setter denne bredt anlagte antologien høyrepopulismens framvekst og utvikling i relasjon til europeisk historie og samfunnsutvikling for øvrig.³⁴

I dette verket er studien konsentrert omkring hvor ideologien til bevegelsen både i Skandinavia og Europa, kom fra. Det er kvantitativ forskning som ikke tar for seg enkeltindividene, men de store sammenhengene. Per Bangsund som selv sto på ytre venstrefløy og var et aktivt m-l medlem i ungdommen, forsket mye på de voldelige høyreekstreme gruppene i Norge gjennom sitt arbeid som journalist i *Klassekampen*. Hans bok *Arvtakerne – nazisme i Norge etter krigen*, som utkom i 1984 er hans kanskje viktigste bidrag i studiene av høyre-radikal side. I boken beskrev han en historisk linje fra nazistene etter krigen, og frem til nynazist-miljøene på begynnelsen av 80-tallet.³⁵

Hva var årsaken til at ungdommer hadde oppbrudd mot tidligere generasjoners samfunns aksept i denne tiden, og hva har vært forklarende årsaker til dette? MU sin etablering beskrives i Simonsens bok slik: ”stiftet fordi en rekke ungdommer så et behov for en motvekt til den ytterliggående venstresiden. De brukte sin fritid til og kjempet for menneskerettigheter, mot autoritære ideologier, og mot statlige monopoler”.³⁶ Om tidligere medlemmer holdt dette som en årsaksforklaring, hva trigget dem til dette? MU var en av mange bevegelser i samme tidsrom som gikk i oppbrudd, men hvordan er tidligere forklaringer av forskere, og hva slags hendelser fikk ungdommen til å gjøre et oppbrudd? Hvilke spørsmål er stilt - i hvilke undersøkelser? Hva slags konklusjoner har de trukket?

³³ Kjøstvedt 2013: 129-142.

³⁴ Fagbokforlaget (u.d)

³⁵ Bangsund 1984.

³⁶ Simonsen 2009: 134.

En allmenn oppfattelse av ungdomsopprørene var at de ikke interesserte seg for luksus og materielle goder lenger, ettersom den materielle velstanden hadde kommet for å bli. De lette etter dypere meninger med tilværelsen og mente samfunnet hadde store mangler som de ville opponere mot for å påvirke til endring. Motekulturen, hippiekulturen og en ny ungdomskultur vokste frem, og illustrerte tydelig at en krise var under oppbygging i velferdssamfunnet. Effekten slo ut i opprør mot krig, kamp mot sløserisamfunnet, make love - not war, studentopprør og mye annet.³⁷ Den allmenne oppfattelsen holder ofte disse hendelsene som årsaker uten at de egentlig er studert dypere, men i senere år har enkelte forskere pekt på at forklaringene er mer komplekst en som så, og jeg vil nevne de viktigste.

En fremholdt teori er at den kalde krigens utslag i Vietnam er årsak til at flere grupperinger oppsto, eksempelvis slik Rød beskriver i sin masteroppgave ”AKP (m-l) og ideen om renhet: Om kulturell og sosial renhet innenfor den norske ml-bevegelsen i perioden 1973 – 1980”. Her påpekes krigens sammenheng med radikalisme: ”Vietnam-krigen var den hendelsen i samtiden som først og fremst bidro til radikaliserings.”³⁸ Imidlertid vil en ikke kunne akseptere at venstreradikal vekst oppsto kun på bakgrunn av dette. Her er det mer riktig å sette det inn som en delvis begrunnelse, altså en av flere årsaker for at man ønsket denne motpolen til de etablerte verdiene. En genealogisk forklaring vil være treffende ettersom denne årsaksmodellen forklares av Kjeldstadli som ”møtested” mellom to eller flere uavhengige årsakskjeder.³⁹ Her er det to fenomener som møtes - kald krig og etterkrigsgenerasjonen sitt nye syn på verden. Skal man plassere den senere dannelsen av MU som motpol til venstreradikale bevegelser, kan en som årsaksforklaring kalle det en form for ”syndikalisme og anarkisme blant ungdommer” da de radikale ønsket raske løsninger utenom parlamentariske prosesser.⁴⁰

De egentlige radikale i tiden er vanskelig å definere da bruken av ordet radikal eller ekstremistisk ofte ble misbrukt uten reelt grunnlag, og man har aldri har fått noen hovedregel på når begrepene med rette kan brukes. Lund-rapporten viser hvordan politiet overvåket

³⁷ Ustvedt 1981: 329-350. Sammendraget er slik det presenteres i Yngvar Ustvedts bok om Norges Historie fra 1981, bind III. Dette er en allmenn oppfattelse som også ofte blir gjengitt i andre verk.

³⁸ Rød 2013: 18. Masteroppgave.

³⁹ Kjeldstadli 1999: 249.

⁴⁰ Alden [et. al.] 1997: 267. Her forklares syndikalisme å tilhøre arbeiderklassen, men i en form som er sterkt preget av marxistisk ideologi med revolusjonær tanke. Anarkismen ville ha fravær av stat og partier. De to retninger som man fikk gjennom radikal venstreside, og etableringen av MU som motpoler i anarkisme, og syndikalisme har store likheter.

grupperinger de kalte radikale, og som hadde ytterliggående ideologier. De sporet også det de mente var en Sovjetisk finansiering av venstresiden for å få en endret ideologi i Norge. Lund-rapporten henleder til den granskningen stortinget bestilte for å få undersøke den påståtte ulovlige overvåkingen av norske borgere. Rapporten er konklusjonen fra denne granskningskommisjonen.⁴¹ Kald krig og Vietnam-konflikt er hendelser som ofte flettes sammen med andre årsaksforklaringer. Stormaktenes spill manifesterte seg tydelig, og ga sterke signaler på hvordan unge mennesker fant det riktig å opponere mot myndighetene i flere land. Siden 1963 hadde USA militært støttet Sør-Vietnam i krigen mot det kommunistiske Nord-Vietnam. På samme tid hadde vi fjernsynets inntog, og fristilte medier viste krigens brutale virkelighet for vanlige folk. Økende motstand mot krigen kom i flere deler av verden - også Norge.⁴²

Vietnam-krigen var den hendelsen i samtiden som først og fremst bidro til radikaliseringsprosessen. Vietnam-krigen snudde opp ned på vedtatte sannheter. USAs engasjement i Indokina ble fortolket inn i en imperialistisk ramme. Dette medførte to ting: Lenins teori om imperialismen som kapitalismens siste fase, ble på nytt tatt frem. Likeledes var vietnamesernes kamp mot den imperialistiske supermakt et tegn på at pasifisme ikke var en adekvat strategi mot urett og overgrep. Kapitalismen måtte derfor avskaffes, gjerne med våpen i hånd.⁴³

Halvard Notaker som studerte høyrefløyen mellom 1975 – 2005 og forfattet boken *Opprør og moderasjon: 1975-2005, bind 4, Høyres historie*, kalte opprøret en videreføring av 1968-generasjonen, der han mente de fikk medgang fordi de forsvarte normer og tradisjoner i en konservativ form.⁴⁴ Berge Furre mente forklaringen lå i at markedsøkonomien gradvis overtok den sosialdemokratiske orden i etterkrigstiden. Årsaken var altså at folks levevilkår var blitt bedre, og man hadde ikke lenger behov for den solidaritet man hadde hatt da landet måtte gjenreises etter krigsårene.⁴⁵ Sejersted setter en tredje forklaring i sin bok *Opposisjon og posisjon: 1945-1981, bind 3, Høyres historie*, i sammenheng med Arbeiderpartiets dreining mot venstre etter EF avstemmingen i 1972.⁴⁶ Felles for tiden er at høyresiden rent politisk opplever medgang fra 70-tallet, der enkelte i den yngre generasjonen både på høyre og venstreside markerte seg i mer radikale retning. Både Furre og Sejersted enes om punkter som ligger under ”oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden” - tiden da man forlot

⁴¹ Lund-kommisjonen 2014. Store Norske Leksikon.

⁴² Vietnamkrigen 2016. Store Norske Leksikon.

⁴³ Rød 2013: 18. Masteroppgave.

⁴⁴ Notaker 2012.

⁴⁵ Furre 1992.

⁴⁶ Sejersted 1984.

fellesplattformen fra 40-tallet og fikk et oppbrudd. Denne delen er en viktig part av ungdomsopprørene.

Foto: Også i Norge engasjerte ungdom seg mot krigføringen i Vietnam. Her demonstrerer Den norske solidaritetskomiteen for Vietnam 4. juli 1967.⁴⁷

At man fikk en oppblomstring av opponerende ungdommer er av enkelte historikere forklart med at studentopprørene i Frankrike bredte seg som et fenomen over Europa, og kombinert med en rastløs ungdom uten mål skapte dette trenden. Historikeren Karsten Alnæs beskriver det i sitt verk om Norges Historie:

Det som for foreldregenerasjonen var et under, var for dem en selvfølge. For mange av dem var det frustrerende å komme til et dekket bord. De fikk en følelse av at alle bragder var utført, at draken var drept, at de som tilhørte den yngre generasjon, egentlig ikke trengte annet enn å være takknemlig.⁴⁸

Ringvirkningene fra studentopprøret i Paris 1968 fikk sin form i ungdomsopprør her i Norge. Dette opprøret var imidlertid bare en del av et større globalt fenomen som ble satt i sammenheng i Rolf Werenskjolds doktoravhandling om medienes rolle i 1968. Han uttalte blant annet i et intervju med *Klassekampen*:

- Det er en myte at protestene tok form av et rent student- og ungdomsopprør i den vestlige og industrialiserte verden. Protestene i 1968 var et globalt fenomen og forekom i alle deler av verden, i både demokratiske og totalitære stater. Vi må bort fra forestillingen om at det finnes en klar fellesnevner for dette opprøret. Det

⁴⁷ Demonstrasjon mot USA sin krigføring i Vietnam. [Bilde] 1967.

⁴⁸ Alnæs 2000: 284

er også viktig å legge vekt på forskjellene, sier Werenskjold.⁴⁹

Disse opptøyene ga grobunn for økt samfunnspolitisk engasjement der saker som protest mot Vietnam-krig, kommunisme og alle former for autoritære styresett ble viktige saker å kjempe mot for MU. Deres motpoler var ungdommer som formet den sterkt radikale delen av opprørene, og ga opphavet til navnet "sekstiåtter". I bresjen for disse, fant man ofte studenter som satte en venstreorientert sosialistisk tanke høyt. Kald krig og videreføring av oppbruddet mot sosialdemokratisk orden er derfor viktige årsaksforklaringer å ha med seg underveis i denne avhandlingen.

1.6 Kildene

Samtidskildene i form av bøker, aviser, tidsskrifter, masteravhandlinger og informasjon fra MU sitt arkiv i Nasjonalbiblioteket i Oslo, ble viktige bidrag til undersøkelsen. Videre fagbøker forfattet av MU sine rådsmedlemmer og deres egne studier og utgivelser. Med disse fant jeg sammenhengen til utenforliggende personer og organisasjoner som preget MU sin ideologi. I dag finnes en rekke presseklender digitalt hvor man kan gå inn i samtids aviser og kartlegge data, og se hvordan samfunnet rundt MU oppfattet dem i tiden de fantes. Dette ble derved de kvantitative kildene, mens kvalitative sider i form av tidligere medlemmers beskrivelser, ga innblikk i de ideologiske aspektene rundt personene. Lund-rapporten ga innsyn i hva politiet oppfattet som radikale og ekstreme aktører i samtiden og MU sin historie fra start til slutt, fikk jeg kronologisk fra Jan Simonsen sin bok "Høyresidens frihetsaktivister". De omliggende hendelsene ble deretter vurdert ut fra hva andre kilder hadde etterlatt i beskrivelsen av både forhistorien og samtiden. For å forstå MU sin ideologi og hvordan de fikk inspirasjonen til dannelsen, så ble boken fra Søgaaard, Hansen og Romstad "Kommunazismen : analyse av totalitære ideologier" en viktig kilde. Denne ble utgitt av Nå Forlag i 1979 og er dedikert MU sitt arbeid av sentrale medlemmer.⁵⁰

Nasjonalbiblioteket i Oslo med MU sitt arkiv ble kjernen i kartleggingen av hvem medlemmene var, og deres roller. Videre ga det en oversikt på hva ideologien deres besto av, og hvorfor de mente en motpol til venstresiden var viktig. Her ble det gitt tillatelse fra Kåre Petter Hansen til full innsikt i alt som i sin tid ble deponert til arkivet. Samlingen er ubehandlet og består av 8 bokser inndelt i emner fra styremøter, korrespondanse, forskjellige saker, NRK rettssaken, politiske grunnkurs, pressemeldinger og trykksaker i perioden 1975 –

⁴⁹ Larsen Dag E. 2012. Referatet er her fra Rolf Werenskjold i Klassekampens nettutgave.

⁵⁰ Søgaaard [et. al.] 1979.

1983. I kartleggingen på hvem medlemmene var, så var medlemslistene fra Oslo hovedsakelig benyttet, ettersom de var de eneste sikre. Også et snitt fra Rogaland, Bærum, Vestre og Østre Aker ble benyttet for å finne menneskene i organisasjonen som var aktive. Videre var kursene, studiesirkelene og ideboken, kildene som fortalte om aktivitetene og hvor omfattende de var.

De ulike kildene ble brukt for å skape en best mulig pålitelighet der etiske retningslinjer ble nyttet underveis. Dette fordi de fleste personer som var aktive i MU er i live i dag, og for at oppgaven skal ha samfunnsnyttig gyldighet. Den venstreorienterte siden ble ikke gransket for å finne nye momenter, da dette er gjort mye arbeide rundt av andre forskere og forfattere. Denne siden er kun litteraturbasert, altså vil tidligere konklusjoner bli brukt mot den drøftelsen jeg studerer med MU i kjernen. Ettersom rådgivere ble vervet fra akademikere til å hjelpe MU, så ble også tidligere publikasjoner fra dem benyttet. Disse var sentrale i MU sin organisasjon gjennom flere år og påvirket dem sterkt. Et eksempel her er professor Jan Brøgger som ble en del av det eldre rådet MU stiftet for å skape en intellektuell debatt. Hans tankegods var nødvendig å trekke inn, for å forstå ideologien til organisasjonens kamp mot det de beskrev som ”kommunazisme”. Her er blant annet verk som ”Frihetens banemenn: om eurokommunismen og antihumanismens gjennombrudd” sentralt, ettersom man her gjenfinner kampen mot totalitære regimer som ble adoptert av MU.⁵¹

I studiene ble også kritisk tilnærminger benyttet, siden det var en mest mulig objektiv fremstilling jeg var ute etter. Derved kom bidrag fra kilder som ikke selv var direkte involvert i verken høyre eller venstresiden. De ble benyttet kun i små henseender for å drøfte interessante spørsmål, og intet annet. Et eksempel her er Tore Bjørgo og Rob Witte fra boken *Rasistisk vold i Europa* fra 1993.⁵²

Bidrar massemedienes intense fokusering på nynazisme, rasistiske grupper og rasistisk vold til at disse tendensene dempes, eller virker medvirkende forsterkende på disse destruktive strømningene?⁵³

Spørsmålet ble aktuelt ettersom media i den tiden MU eksisterte, medvirket til radikalstemplet av dem og skulle bli en av årsakene til at MU kom til sin slutt. Spørsmålet er like aktuelt i dagens samfunn, der dette med ytring stadig er fremme i samfunnsdebatten. Aviser fra tiden var et viktig bidrag, men kun som supplementer til faglitteraturen. Dagbladet, Aftenposten,

⁵¹ Brøgger 1977.

⁵² Bjørgo & Witte 1993.

⁵³ Bjørgo & Witte 1993: 120.

Agderposten og VG, er blant de aviser jeg refererer til. Her gikk jeg inn på de sakene som omhandler MU sine medlemmer.

I bruken av teori, metodisk analyse og årsaksforklaringer har jeg i hovedsak holdt meg til Ingar Kaldal: ”Historisk forskning, fotståing og forteljing”, samt Andresen, Rosland, Ryymin og Skålevåg sin bok ”Å gripe fortida. Innføring i historisk forståing og metode.”⁵⁴ Til sist vil også deler av Kjeldstadli sin teori rundt genealogi også bli brukt.⁵⁵

Kildekritisk vurdering er benyttet underveis. Den viktigste delen her er knyttet til hvem som formet litteraturen. At enkelte av forfatterne var sterkt politisk engasjert både høyre og venstre kant er eksempler på dette. Blant de som forsket på høyresiden - eksempleivs Per Bangsund, så tilhørte han selv en del av venstresiden som i samtiden ble regnet til å være radikal.⁵⁶ På den andre siden har vi Jan Simonsen sin bok som er svært sentral i oppgaven. Kolofon Forlag presenterer selv hans bok med henledning til en delvis partisk holdning:

Jan Simonsen har skrevet et sammendrag og en delvis partisk analyse av organisasjonens aktiviteter og betydning, blant annet til støtte for samfunns- og historieforskere.⁵⁷

Gjennom de ulike kildene var jeg svært bevisst på hvilken politisk side forfatterne selv tilhørte, ettersom dette handler om politisk ideologi. Hvem henvender resultatet av deres arbeider seg til, hva er formålet og hvilke kilder har de selv brukt for å fremme sin tanke? Hvem er kilden og hvor troverdig er det som sies? Lund-rapporten som ble en kilde i spørsmålet om radikalisme, har også mangler selv om det var POT som utførte jobben.⁵⁸ Her er utelatelse av AUF som overvåkningsobjekt kritikkverdigg, da de i denne perioden av mange ble regnet som radikale. En bekreftelse for at radikale AUF-miljøer fantes fikk man blant annet av stortingsrepresentant Anniken Huitfeldt som selv er utdannet historiker. Hun beskriver at deler av AUF helte til radikalside i denne perioden: ” - På 60-tallet brukte partiledelsen autoritære virkemidler og det ble helt klart begått maktmisbruk mot de mer radikale AUF-erne.”⁵⁹ I senere tid har flere aktører kritisert overvåkingen i samtiden, ettersom

⁵⁴ Kaldal 2011. Andresen [et. al.] 2012.

⁵⁵ Kjeldstadli 1999: 249.

⁵⁶ Aftenposten 2013: I en kort artikkel ved Bangsund sin død innledes teksten med følgende: ”Bangsund var også politisk aktiv i ml-bevegelsen, og han begynte sin journalistiske karriere i Klassekampen på slutten av 1970-tallet. Der gjorde han seg blant annet bemerket da han var med på å avsløre nynazistiske miljøer i Norge.” Det er således kjent at han var svært aktiv på venstresiden både politisk og gjennom arbeidet i Klassekampen.

⁵⁷ Kolofon 2006.

⁵⁸ POT – Forkortelse for Politiets overvåkningstjeneste.

⁵⁹ Thorenfeldt 2016. Nettbasert avis.

man nærmest så dette som et rent samarbeid mellom etterretning, politi, Arbeiderpartiet og LO for å svekke sine motkandidater:

Arbeiderpartiets og LO`s samarbeid om de hemmelige tjenesters ulovligheter har antagelig vanskeliggjort effektiv overvåking i Norge i tiår fremover. I stedet for å jakte etter potensielt kriminelle anslag mot rikets sikkerhet, drev man i altfor stor utstrekning en partigavnlige politisk kartlegging av Ap`s og LOs konkurrenter.⁶⁰

Ole Gjems-Onstad, dr. juris og professor ved Handelshøyskolen BI som forfattet disse linjene i en kronikk i Aftenposten, la også til at dette ble som ”bukken og havresekken”. Dette er et hensyn man må ta, siden AUF ikke blir belyst sammen med de øvrige tildels radikale ungdomsorganisasjoner i samtiden og er en mangel i Lund-rapporten.

Foto: Lund kommisjonen kritiserer POTs kartlegging av de radikale, ettersom fremgangsmåten ikke var regnet som innafor norsk lov.⁶¹

Når det gjelder studiene av venstre kontra høyresiden, så er det også fort gjort å begynne å studere raseideologi, eller motstand mot innvandring. Dette er bildet vi gjennom media oftest hører om. Her må man vektlegge at MU fikk motstand både fra nazistiske bevegelser og fra venstresidens ytre fløy. Deres ideologi provoserte også bevegelser på begge sider, blant annet Norsk Front og marxist-leninistene. Professor Jan Brøgger som var aktiv i rådet hos MU er et eksempel på viktigheten av aktpågivenheten. Hans bidrag om økonomisk liberalisme gjennom Libertas, og senere under Liberalt forskningsinstitutt viser hans overbevisning i dette temaet. Disse tanker ble videreført av MU.

⁶⁰ Onstad 1996. Nettbasert avis.

⁶¹ Overvåking på 70 og 80-tallet. [Bilde] 2016.

1.7 Struktur

Oppgaven er bygd opp i en kronologisk rekkefølge, men vil få brudd i denne der det er behov for å forstå den videre drøftelsen ut fra underliggende årsaker. Her anmerkes at jeg vil ha med en *delkonklusjon* i slutten av hvert kapittel. Disse brukes siden som et sammenfallende grunnlag for den endelige konklusjon i slutten av oppgaven.

Etter det 1. kapittelet med den innledende delen som disse sider er en del av, vil det i 2. kapittel følge en historisk fremstilling av hvor MU medlemmer sto politisk, og hva som preget dem. Fremstillingen skal gi innsikt i bakgrunnen for oppgavens tema, og den subtile historiske konteksten under drøftelsen. En innføring i samtidens politikk mellom 1965 - 1974 er av absolutt behov for å forstå hvorfor en slik organisasjon kunne vokse frem, der tiåret var preget av ung radikalisme og oppbrudd mot sosialdemokratisk orden. Skal man forstå MU så må man se på Unge Høyre og andre politiske aktører i tiden før etableringen som medlemmene var en del av. Drivkraften for MU hadde sin bakgrunn nettopp her, og dette forteller hva som drev frem ønsket om MU. Viktigheten av dette påpekes i teoretiske modeller av både Kaldal og Rosland, under *historisering* som gir oss samtidens bilde og ikke etterpåklokskapens bilde.⁶² Drøftelsen i kapitlet vil ha med hva som var viktige saker å kjempe for blant de unge, og hvilke organisasjoner på venstresiden som markerte seg så sterkt at etableringen av de første høyreorienterte motpoler fremsto.

Summen av dette vil gi en oversikt på hvorfor de høyreorienterte fant det viktig å forme det de kalte en reaksjon mot venstresiden.⁶³ Den historiske konteksten etterlater årsaken til hvorfor MU ble dannet slik problemstillingen spør om. Ideen til organisasjonen ble formet gjennom flere hendelser på 60 og begynnelsen av 70-tallet. Her finner jeg MU sine initiativtakere aktive. Et eksempel er en case i 1969-70, da store opptøyer mellom radikale motpoler i forbindelse med at Vietnam krigsfilmen *Green Berets* skulle vises i Oslo og Arendal. Saken viser hvilke motpoler som hadde vokst frem i tiden, og hvordan de aksjonerte. Unge Høyre kom i sammenstøt med disse og var en del av hendelsene som senere MU medlemmer ble en del av.⁶⁴ Det er også her vi finner at de første høyreorienterte ungdommer lager en mer radikal front mot venstresiden.

⁶² Andresen [et. al.] 2012:87,ff. Kaldal 2012: 41.

⁶³ Det er til analysene for årsaker og forklaringer valgt to verk: Inger Kaldal, *Historisk Forskning, forståing og forteljing*. Oslo: Det Norske Samlaget 2011. Vider tidligere nevnte Andreasen, med flere i verket, *Å gripe fortida*. Oslo: Det Norske Samlaget 2012.

⁶⁴ Simonsen 2009: 12 - 19. Blant initiativtakerne til etableringen av Moderat Ungdom, så finner vi at både Per Danielsen, Dag Danielsen, Jens Lange, Atle Eide og flere var aktive Unge Høyre medlemmer.

I det tredje kapittel er det MU sine medlemmer som er tema for å besvare spørsmålet om hvem medlemmene var. Drøftelsen tar med spørsmål som; hvor mange var de, hvordan fordelte det seg i kjønn, alder og bosted? Hvordan finansierte de seg selv? Hadde de en uakseptabel støtte økonomisk for å fremme kapitalistiske verdier? Hva skjedde med medlemsrekruttering? Hvorfor og hvordan ble organisasjonen nedlagt?

I det fjerde kapitlet er fokuset på det man kan kalle MU sitt ideologiske opphav. Jeg vil her studere hvorfra deres tanker kom, og hvem som inspirerte dem til det de kalte en aktivistisk organisasjon som skulle møte motstanderne med intellektuell fremferd. Formet de en ny ideologi, eller videreførte de allerede etablerte ideer? Dette er de sentrale trekkene som fremstilles og drøftes rundt medlemmene og deres liberalistiske ønske og bakgrunnen i et høyreorientert politisk landskap. Sentrale spørsmål er: Hvordan skulle de aksjonere? Hvem formet den ideologien de kjempet for? Hvilken plass hadde de i høyrebølgen? Hvor stor innvirkning hadde egentlig rådet, - før og under MU sin eksistens?

I det femte kapitlet drøfter jeg historien om hvorfor de oppstod og hva de forsøkte å oppnå i en kronologisk rekkefølge med de mest markante sakene. I denne delen vil deres kamp mot motstanderne være sentralt: Var MU på en måte var anti-radikale og eventuelt radikale i sin anti-radikalisme? Hvorfor ble de oppfattet som radikale? Hadde den en reell grunn til å frykte venstresidens fremvekst? Kunne MU i denne sammenhengen fremstå som ”reaksjon” mot radikale fenomener til venstre for Ap – eller inngikk de i høyrebølgens motstand mot ”den sosialdemokratiske orden”, og dens mulige tendens til samfunnsmessig konformitet? Hvordan ble deres form for aktivitet oppfattet og fortolket hos venner og fiender – AUF, SU og ml-erne, og gjengitt i mediene?

Sjette kapittel er viet konklusjonen. Dette settes opp mot den fremlagte tesen, for å se om denne er riktig eller gal. Den samfunnsnyttige verdien slik jeg ser den, vil beskrives i det jeg kaller et sluttnotat. Siste del rommer deretter alle kilder i en oversikt inndelt etter type.

Kapittel 2: Medlemmer av MU sitt politiske engasjement før 1975.

Moderat Ungdom var en tverrpolitisk utenomparlamentarisk menneskerettighetsorganisasjon for ungdom, som var aktiv på 70-og 80-tallet. Organisasjonen ble stiftet fordi en rekke ungdommer så et behov for en motvekt til den ytterliggående venstresiden. De brukte sin fritid til å kjempe for menneskerettigheter, mot autoritære ideologier, og mot monopoler.⁶⁵

Slik presenteres Moderat Ungdom sitt opphav av tidligere stortingsrepresentant Jan Simonsen i hans bok "Høyresidens frihets aktivister".⁶⁶ Dette henleder til at personene som skulle bli sentrale i MU, hadde hatt politisk engasjement før dannelsen i 1975 som gjorde at de så behovet for en organisasjon som MU. Hvor hadde de engasjerte seg årene før MU ble dannet, og i hvor i det politiske landskapet fant man dem? I 60 og begynnelsen av 70-årene finner jeg dem sentralt i flere organisasjoner som engasjerte seg i støtte til USA under Vietnamkrigen. De er også delaktige i sammenstøt mellom høyresiden og venstresiden i ulike meningsytringer, og deltar aktivt i politiske debatter i skolesamfunnene. I tiden formes også ideologiske ideer i dem under lære fra sentrale liberalistisk tenkende personer. Dette ble ungdommens del av oppbruddet mot sosialdemokratisk orden, som til sist gikk over i høyrebølgen på 80-tallet.

I kapitlet vil jeg gi en innføring i årene før MU ble etablert. Den historiske konteksten er helt nødvendig for å forstå organisasjonen. De personene som tok initiativet til MU var sterkt politisk engasjert i Unge Høyre før etableringen, men også i organisasjoner som var svært USA støttende. Ettersom disse organisasjoner er ideologisk og liberalistiske påfallende like som det MU skulle bli, så vies tidligere år en del oppmerksomhet ettersom de var indirekte årsak til etableringen. Metoden jeg bruker vil være det Ingar Kaldal beskriver som sammenlignende historiske forhold som passer "når mykje er likt".⁶⁷ Denne teorien stemmer her, ettersom jeg søker svar på hvordan høyrepolitisk engasjement ledet til økt liberalistisk tankegods og den indirekte årsaken for MU sin opprettelse.

2.1 Indirekte årsaker

Hendelsene i slutten av 60-tallet og første halvdel av 70-tallet er årsaksforklaringene til hvorfor en organisasjon som MU ble dannet. Her støtter jeg meg til Knut Kjeldstadli sin årsaksforklaring beskrevet som genealogisk, der dette forklares som "møtesteder" mellom to

⁶⁵ Simonsen 2009: 134.

⁶⁶ Simonsen 2009: 134.

⁶⁷ Kaldal 2011: 133-134.

eller flere uavhengige årsakskjeder.⁶⁸ Teorien er beskrivende ettersom to fenomener kan bindes sammen til tiden før MU - og tiden etter. Konteksten i dem gir flere impliserte ideologiske tanker som flyttes inn i den praktiserende tiden med MU. Derved er dette avgjørende for å forstå hva MU egentlig ble tuftet på.

Her er det to fenomener som møtes; - kald krig og velferdsstat som former etterkrigsgenerasjonen sitt nye syn på verden i oppbruddet mot sosialdemokratisk orden. Kaldal poengterer viktigheten av å studere det han kaller *kohrens*, for å finne frem til deler av en fremstilling man har tvil om. Eller studere om sammenhengene som beskrives er riktige og logisk.⁶⁹ Her er det altså konteksten i forhistorien til folkene bak MU, som viser at de tankene de fremmet har hatt sin opprinnelse i tidligere hendelser og politisk ideologi. Den logiske bristen kan eksempelvis ligge i momenter som at MU hevdet å kjempe for menneskerettighetene på alle arenaer, men likevel i sin politiske forhistorie støttet USA sin krigføring i Vietnam og tiet om brudd på afroamerikansk undertrykkelse i USA. Denne ukritiske støtten blir videreført i MU, og er ikke ny. Derved oppstår en tanke om at MU mulig var en forlenget arm av tidligere borgerlig liberalisme, fremfor en upartisk menneskerettighetsorganisasjon mot diskriminering. Og kun å beskrive dem som et ønske om en motpol mot venstresiden blir for enkelt, da vi her må se dem i en historisk kontekst som en del av oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden.

En forklaring på hva oppbruddet var, vil vies noe plass fordi den er viktig for å forstå Moderat Ungdom sin ideologi, og hvordan de tydelig var preget av en borgerlig liberalistisk tanke. Moderat Ungdom var på mange måter de unge sin del av høyrebølgen som kom for fullt utover 80-tallet, men 60 og 70-årene var årsaken for at det vokste frem et ønske om en slik organisasjon.

Noen av de mest sentrale medlemmene og initiativtakere til MU var personer som Fridtjof Sjøgaard, Per Danielsen, Jens Lange, Jan Simonsen og Dag Danielsen som alle var del av Unge Høyre eller andre tidsaktuelle organisasjoner, før de tok initiativet til Moderat Ungdom.⁷⁰ Allerede i 1976 ser vi at MU oppfordrer sine medlemmer til å stemme på høyresiden ved valg; ”MU-medlemmer bør støtte Unge Høyre sine kandidater ved valgene”.⁷¹ Unge Høyre var i stor grad stedet der flere av de sentrale medlemmene av Moderat Ungdom

⁶⁸ Kjeldstadli 1999: 249.

⁶⁹ Kaldal 2011: 151.

⁷⁰ Simonsen 2009: 12-13.

⁷¹ Styreprotokoll: 29.7.1975-2.5.1978.(22.2.1976) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

hadde sin plass før etableringen, og derved er denne høyrepolitikken som vi senere skal se i MU, en grunnpilar sammen med liberalistiske tanker i tiden. Ungdommene skulle preges av et tiår som hadde store omveltninger i samfunnet. Jeg vil presentere de sentrale her, og som de selv var en del av.

2.2 Sosialdemokratisk orden

Moderat Ungdom sto lengre på høyresiden enn på venstresiden med sterk liberalistisk ideologi. En foranledning som påvirket dem sterkt var 60-70-årenes oppbrudd fra den sosialdemokratiske orden. For senere å illustrere hvordan 60-årenes hendelser ble sentralt i Moderat Ungdom sin ideologi, må man forstå hendelsene i oppbruddet. Årsaken for å bruke plass på dette er at jeg ved å se på hendelsene i tiden, vil vise at MU ikke selv formet en ny ideologi, men snarere inngikk som en videreføring av oppbruddet og høyrebølgen. Her er det den sammenlignende teoretiske modellen til Andresen, Skålevåg og Ryymin som ligger til grunn. De to fenomenene i dette henseende, er medlemmers forhistorie i 60- og begynnelsen av 70-tallet - til den andre tidsepoken (eller fenomenet) med Moderat Ungdom sin bruk av tidligere tiders ideologi, altså en koherens.⁷²

Uttrykket ”den sosialdemokratiske orden” ble introdusert av historikeren Berge Furre hvor han beskriver særtrekk ved landets utvikling mellom 1945 – 1980.⁷³ Etter andre verdenskrig hadde nordmenn funnet en solidarisk plattform der gjenreisninga av landet var det viktigste, og i årene 1944 – 1945 begynte man arbeidet med et fellesprogram på tvers av partier for å bygge opp nasjonen igjen. I korte drag stadfestet man at store statlige økonomiske overføringer, skulle utjevne forskjellene mellom ulike steder. Staten skulle være sterkt styrende, industri og økonomisk vekst var målsettingene med prioritet. Full sysselsetting med blandingsøkonomi, og økt velferd innen helse, undervisning, kultur og markedsregulert samferdsel, og planøkonomi.⁷⁴

Høyres første synlige motbør mot sosialdemokratisk orden, var da de satte seg mot Arbeiderpartiet under den såkalte Cuba saken i 1959. I 1958 ga regjeringen eksportlisens til Raufoss Ammunisjonsfabrikk til den cubanske diktatoren Zaldívar Batista. Ettersom Fidel Castro på dette tidspunktet var nær ved å vinne borgerkrigen, ble det han som nøt godt av ammunisjonen.⁷⁵ For første gang etter krigen ble de borgerlige enige om å reise

⁷² Andreasen [et.al.] 2012:96

⁷³ Furre 1992.

⁷⁴ Furre 1992: 208 ff.

⁷⁵ Sejerstad 1984: 193.

mistillitsforslag mot regjeringen, ettersom ammunisjonen ble benyttet i andre lands interne konflikter. Mistillitsforslaget første ikke frem mot flertallsregjeringen, som forsvarte det med at de hadde satt behovet for å sikre arbeidsplasser ved ammunisjonsfabrikken for høyt. De kalte ellers mistillitsforslaget et ”slag i luften”.⁷⁶ Den avfeieende behandling av saken ble oppfattet som provoserende av opposisjonen, og fikk styrket felles mål om egen, økt innflytelse i regjeringen etter dette.

Sejersted peker på at Høyre ønsket å skape en bred felles borgerlig plattform alt fra 50-tallet og utover, men satte ikke så store krefter inn på å holde et skille mellom sosialistisk tilnærming og borgerlig. Årsaken for dette var at Arbeiderpartiet hadde så stor oppslutning, at tanken om en borgerlig flertallsregjering synes for fjern.⁷⁷ Fra 60-tallet og fremover mot 70-tallet hadde markedskreftene økt, og velferdsmodellen nådde sin topp i 1966 da folketrygden ble innført. I 1963 nektet Arbeiderpartiet av prinsipp å samarbeide med SF. Sosialistisk Folkeparti var stiftet av ekskluderte medlemmer av Arbeiderpartiet i 1961, etter stor uenighet om Norges delaktighet i NATO og deres forhold til USA og Sovjetunionen.⁷⁸ Første anklage kom i februar da de borgerlige fremmet kritikk mot en embetsutnevning. Den neste motbøren kom i 1963, da koksverket i Mo i Rana hadde blitt 40 millioner dyrere en anslått, og de borgerlige mente dette var dårlig styring. Dernest kom saken som veltet regjeringa - Kings Bay ulykken som krevde 21 menneskeliv.⁷⁹ Den 23. august ble Gerhardsen regjeringen avsatt og John Lyng fra Høyre gikk inn som statsminister, sammen med fire statsråder fra opposisjonspartiene. Den Høyre baserte regjeringen fikk bare sitte i 4 uker, men det var nok til å vise folk at det fantes alternativer til en regjering med Arbeiderpartiet i spissen.⁸⁰

Ved valget i 1965 ble det borgerlig styre i en samarbeidsregjering. Fra Kings Bay ulykken og til etter valget i 1965, ble politisk ståsted mer spisset, og fellesprogrammet var ikke lenger så sterkt som det hadde vært gjennom 40 og 50-tallet. Høyre begynte på dette

⁷⁶ Sejersted 1984: 195.

⁷⁷ Sejersted 1984:179 ff.

⁷⁸ Sosialistisk Folkeparti. 2016. Store Norske Leksikon.

⁷⁹ Furre 1992: 326. Kings Bay ulykken var en eksplosjon som skjedde i en statsdrevet gruve på Svalbard, og tok 21 menneskeliv. Regjeringen hadde i forkant av ulykken fått en rapport som kritiserte arbeidstilsynet, statsselskapet og bergmesteren. Regjeringen gjorde ikke noe med rapporten, og den ble forlagt til etter Stortinget var planlagt oppløst. De borgerlige partier opprettet mistillit mot regjeringen på konstitusjonelt grunnlag, der regjeringen ikke hadde fulgt stortingets pålegg. Saken endte med at regjeringen måtte avgå i august 1963.

⁸⁰ Sejersted 1984: 209.

tidspunktet å bli en mer markert motkraft mot Arbeidepartiet og venstresiden. Nå kom også spørsmålet om EEC medlemskap på banen, noe som igjen splittet partiene.⁸¹

I spørsmålet om tilslutning til NATO så fikk man uenighet utover 60-tallet da Vietnamkrigen begynte å vise sin sanne brutalitet. I denne delen er det at medlemmer av MU skal vise seg å ha en enda større USA støtte enn Unge Høyre selv hadde, der de også støttet andre organisasjoner som sto på USA sin side i krigen. Disse vil jeg komme tilbake på noe lengre fremme. Fra å ha en solid flertallsopplutning fra 50-årene, så ble det økt motstand mot både USA og NATO i siste del av 60-tallet. USA som var den ledende NATO makt, ble ikke lenger sett på som en beskytter av demokrati og frihet, men derimot ”supermakta som bomba fattige bønder i Vietnam”.⁸²

De gamle tekstene til Marx og Lenin fikk ny mening, der ord som utbytting, imperialisme, merverdi og grunnrente fikk innpass i SF, Arbeiderpartiet og Venstre. På landsmøtet i AUF i 1969 gikk de inn for at Norge skulle ut av NATO alliansen, og bare 1 av 5 stemte imot forslaget.⁸³ Unge Høyre var sterkt for støtte til USA og NATO, og derved hadde tiden skapt to klare motpoler i NATO/USA spørsmålet. Francis Sejersted setter oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden tett rundt 1970, idet han skriver:

Generelt kan vi snakke om en reaksjon på sentrale aspekter ved det sosialdemokratiske samfunn [...] Idyllen fra sosialdemokratiets lykkelige øyeblikk var i alle fall brutt. Sosialdemokratiet måtte tilpasse seg en ny virkelighet. For dem ble 1970-årene en famlefasen.⁸⁴

Sejersted peker også på dette bruddet på et vis gikk over to faser - først den samme årsak som Furre beskriver i 60-årene, men den neste utover 70-årene da likestilling, fattigdom, abortsaken, innmeldelse i det europeiske fellesskap - og mer kommer på dagsorden. En forskjell i årsaksforklaringene til oppbruddet, finnes i NATO støtten der er Arbeiderpartiet og Høyre var enige, og derved må oppbruddet sies å være delt i to forklaringer. Lyng levnet aldri tvil om at NATO var grunnleggende for norsk sikkerhet, selv om han på den andre siden også kunne kritisere USA sin krigføring i Vietnam.⁸⁵ Dette var tiåret som formet senere MU medlemmer, der de to fasene som Furre og Sejersted beskriver er indirekte årsak for dannelsen av MU. Utover 70-tallet finner vi de som skulle stifte organisasjonen aktive i andre

⁸¹ Furre 1992: 349.

⁸² Furre 1992: 349.

⁸³ Furre 1992: 348 f.

⁸⁴ Sejersted 2013: 399 ff.

⁸⁵ Furre 1992: 347.

politiske organisasjoner, og kan ved deres aktivitet se hvordan tiden med oppbruddet preget dem.

Foto: Kåre Willoch som ny statsminister 14. oktober 1981. MU sin del av oppbruddet gikk over i hva man kalte Høyrebølgen fra 1981.⁸⁶

2.3 Oppbruddet

Det er i det hele tatt vanskelig å forestille seg framveksten av en revolusjonær ungdomsbevegelse å la den norske m-l-bevegelsen uten Vietnam-krigen som mobiliseringssak og Vietnam-protesten som rekrutteringsarena"⁸⁷

Det ovenstående sitatet ble formet av James Godbolt i en kronikk i Dagbladet i 2004, og speiler 60-årenes ungdomsbevegelser i kampen mot autoriteter. Tiåret skulle skape en bølge av protester mot de etablerte generasjonenes stilletiende observasjon av myndigheter som gikk for langt i både krig og ideologi. På mange måter ble Vietnam-krigen en hendelse i tiden som beviste for de unge hvor rett de hadde, og skapte en felles plattform uavhengig av politisk tilhørighet. I Vietnam-konflikten fikk de for alvor se de lidelsene som supermaktene skapte for å fremme sin egen ideologi. Krigen var et produkt av kniving mellom to supermakter der USA fryktet kommunistisk etablering i Asia, og Sovjetunionen fryktet kapitalistisk fremvekst i samme område.⁸⁸

I 1975 hadde Den Konservative Skoleforeningen (DKSF) på Nordstrand Gymnas invitert Per Danielsen til å holde foredrag om USAs engasjement i Vietnam.⁸⁹ Han tilhørte på

⁸⁶ Kåre Willoch som ny statsminister 14. Oktober 1981. [Bilde] 1981.

⁸⁷ Godbolt 2004. Nettbasert avis.

⁸⁸ Historie 2015. Nettbasert side.

⁸⁹ Simonsen 2009: 14. Per Danielsen skulle få måneder senere sammen med to andre ta initiativet til å etablere Moderat Ungdom.

denne tiden Unge Høyre, men var også nestleder i Oslo DKSF.⁹⁰ Hans posisjon var at han det samme året skulle bli en av de tre som stiftet MU, og som gjennom årene kanskje var den mest engasjerte fra Oslo-laget. Vietnam-krigen sin slutfase hadde gitt en mer stilletende Unge Høyre i sin NATO og USA-støtte, der dette var hendelser som trigget til opprettelsen av MU.

I bladet Unge Høyre i 1966, skrev de at Majorstuen/Uranienborg/Fagerborg Unge Høyre dannet en komité for Sydøst-Asia som solgte merker med det sørvietnamesiske flagget. Dette ble siden kritisert og Unge Høyre ble mer stille om saken.⁹¹ Denne komiteen fortsatte som egen organisasjon og ga full støtte til USA sin krigføring. Jens Lange var sammen med andre misfornøyd med den manglende støtten til NATO og USA, fra Unge Høyre sin side. Han fremholdt dette som en årsak for MU sin ”enerett” i saken. Lange skulle siden bli et sentralt medlem av MU, og han uttalte senere:

Unge Høyre prioriterte ikke NATO-medlemskapet og støtte til USA. Det ga Moderat Ungdom nesten enerett til å fronte disse sakene, og det gjorde det lett å verve medlemmer.⁹²

Deres tanker var at kampen mot kommunismen var det samme som kampen mot totalitær overtakelse av demokratiske verdier. En verden som stadig hardere fordømte USA sin krigføring, gjorde deler av høyresiden til et naturlig offer for venstresidens demonstrasjoner mot USA og deres støttespillere. For de senere medlemmene av Moderat Ungdom så var kommunisme et onde, da det representerte totalitære styreformere som mente at hadde klare paralleller til nazisme og fascisme.

For dem var det derfor viktig at USA vant krigen, da Vietnam ville bli en totalitær ettpartistat om de tapte.⁹³ Kampen mot totalitære makter skulle bli en av hovedsakene for MU da de ble etablert. Per Danielsen - enstemmig valgt til fylkesleder i Osloområdet alt i 1976, hadde vært aktiv i Komiteen for Sydøst-Asia og hadde vært generalsekretær i Norsk-

⁹⁰ DKSF (2018) Nettbasert kilde. DKSF er Oslo Høyres studentforening som samler konservative studenter ved høyere utdanningsinstitusjoner i Oslo.[...] De fremmet også høyres politikk gjennom finansielt å støtte: DKSF har også bidratt med økonomisk støtte til Høyres Studenterforbund slik at de fikk utgitt debattskriftet Her er Høyre.

⁹¹ Unge Høyre 1966.

⁹² Simonsen 2009: 13.

⁹³ Sjøgaard [et. al.] 1980: 19 ff. Moderat Ungdom kaller likheten mellom de tre totalitære styreformere for kommunazisme. I deres hovedpunkter kaller de totalitarisme og kommunazisme synonymt, der de tre mest brutale er fascisme, nazisme og kommunisme. For dem var altså kampen mot kommunisme, like viktig som mot de to øvrige.

Vietnamesisk Forbund.⁹⁴ I Komiteen for Sydøst-Asia finner vi også Jan Simonsen som var aktivt medlem mellom 1968-1971.⁹⁵ Å være blant de gruppene som støttet USA i Vietnamkrigen på begynnelsen av 70-tallet kunne være tøft, og ble ofte møtt med stor motstand, noe både Jan Simonsen og Per Danielsen fikk føle på livet:

De var vant med å bli angrepet både fysisk og verbalt av motstandere. Det krevdes mot for å stå på stands med bilder av den sydvietnamesiske lederen og sydvietnamesisk og amerikanske flagg i det politiske klimaet på slutten av 60-tallet, og begynnelsen av 70-tallet.⁹⁶

Personer som Per Danielsen, Lange og Simonsen var allerede fra 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet involvert i tidens ungdomsbevegelser, men da i støtte til USA. Konfliktene favnet ikke bare kampen mot USA sin bombing i Vietnam, eller kampen for studenters rettigheter slik man forbinder -68er generasjonens opprør i Frankrike med, men en endret holdning i flere deler av verden som har gitt ulike teorier på årsakene.

Opprørene gikk langt utover Frankrikes grenser, og flere land ble berørt. De sterkeste utslagene kom i London og Berlin.⁹⁷ Dette var bare en liten del av et globalt fenomen i tiden, hevdet Professor Werenskjold. Han fremmet at fenomenet fant sted i alle deler av verden, uavhengig av demokratiske eller totalitære stater.⁹⁸ Verden var i endring - dette handlet ikke bare om rotløse ungdommer som ville opponere mot samfunnet, men et langt mer komplekst bilde som besto av påvirkningene de to supermaktens propaganda førte for å fremme sin ideologi som den riktige. Politikken i Europa var knyttet sammen, og utviklet seg i pakt med et endret syn på USA sin rolle i verdenspolitikken. Flere land endret oppfatning om dem der Vietnam-krigen var sentralt og ble studert av Christian Sørensen i hans masteroppgave. Konflikten var et eksempel på hvordan USA sin kamp mot kommunismen gradvis mistet støtte hos deres allierte i NATO:

Vi har sett at det på 1960-tallet foregikk endringer i maktforhold på den internasjonale arenaen. Den amerikanske dominansen som hadde preget Vesten siden andre verdenskrig, ble utfordret av nye europeiske holdninger hvor fokuset på å bekjempe

⁹⁴ Styreprotokoll 29.7.1975-2.5.1978. (17.2.1976) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Styreprotokollen anmerker her at Per Danielsen er enstemmig valgt til leder av det nye Fylkesstyret.

⁹⁵ Stortinget (u.d). Nettbasert side. Jan Simonsen.

⁹⁶ Simonsen 2009: 26.

⁹⁷ Arntzen J. Gunnar 2014. Store Norske Leksikon.

⁹⁸ Larsen 2012. Nettbasert avis. Werenskjold sammenfattet resultatene av sin forskning i en artikkel i Klassekampen i 2012: "Det er en myte at protestene tok form av et rent student- og ungdomsopprør i den vestlige og industrialiserte verden. Protestene i 1968 var et globalt fenomen og forekom i alle deler av verden, i både demokratiske og totalitære stater. Vi må bort fra forestillingen om at det finnes en klar fellesnevner for dette opprøret. Det er også viktig å legge vekt på forskjellene, sier Werenskjold".

kommunismen var svekket, og dermed også behovet for, og ønsket om amerikansk lederskap.⁹⁹

Protestene mot krigen kom nær sagt i fra hele Europa, og fra universiteter og politiske organisasjoner samlet det seg til demonstrasjoner som økte i styrke for hvert år krigen varte. Presset på USA ble så stort at det fikk myndighetene til å arbeide for en stans i krigen, trass at det ville bli å erkjenne nederlag. Gjennom få år kunne man tydelig se hvordan folks støtte endrer seg både i USA og Europa.

Werenskjolds analyse av årsaker synes derfor mer riktig, og disse bevegelsene kan ikke kun forklares ut fra tilnærminger slik eksempelvis Alnæs bruker som årsaksforklaring.¹⁰⁰ Supermaktenes forståelse av hva krigen dreide seg om ble feilslått. Eksempelvis nektet Nord-Vietnam å innvie Sovjetunionen i sine planer, og ville heller ikke ha den samme form for kommunisme som de hadde. Verdens syn hadde endret seg politisk, der motstanden mot autoritære supermakter var blitt markant. Uavhengig av om de støttet seg til en kapitalistisk, eller kommunistisk ideologi. I denne tiden finner jeg senere sentrale medlemmer av Moderat Ungdom aktive, der de fra ulike organisasjoner støttet USA. Dette skulle prege ideologien senere. Eksempelvis trykket de løpesedler med parolene: ”Støtt USA” og ”For et fritt Tsjekkoslovakia”.¹⁰¹ En form for paradoks viser seg, for mens store deler av verden oppfattet USA sin krig som en totalitær handling, så støttet senere medlemmer av MU den. Dette bryter med deres påstand om kamp mot totalitet, og viser heller en ukritisk USA støtte selv om krigføringen fremsto totalitær.

Med tanke på at Vietnamkrigen endte 30. april 1975, er det tydelig at de senere kjernemedlemmene av MU sin brede USA-støtte, er den samme som de implementerer i organisasjonen senere. Her kan man gjøre seg et lite tankekors - parolene tilkjenner kampen mot autoritære stater slik som Sovjetunionen som undertrykket Tsjekkoslovakia, men gir paradoksalt nok full støtte til USA som mange i samtiden hevdet både brøt menneskerettighetene og undertrykket det Vietnamesiske folk. Med dette ser jeg at kampen mot kommunismen, sto høyere enn kampen mot totalitet i alle områder der de fremsto.

⁹⁹ Sørensen 2012. Masteroppgave.

¹⁰⁰ Alnæs 2000: 284. Her leser jeg: Det som for foreldregenerasjonen var et under, var for dem en selvfølge. For mange av dem var det frustrerende å komme til et dekket bord. De fikk en følelse av at alle bragder var utført, at draken var drept, at de som tilhørte den yngre generasjon, egentlig ikke trengte annet en å være takknemlig.

¹⁰¹ Styreprotokoll 29.7.1975 – 2.7.1978. (30.8.1976) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

2.4 Trussel fra m-l bevegelsen

Jeg har i min fremstilling Fra raddis til kader, forsøkt å vise at ml-bevegelsen var et tidstypisk fenomen som oppsto i kjølvannet av Vietnamkrigen, studentopprøret og den kinesiske kulturrevolusjonen. Bevegelsen sprang ut av Sosialistisk Ungdomsforbund (SUF), som i 1969 forlot moderpartiet SF og valgte å hengi seg til marxismen-leninismen - Mao Tse-tungs tenkning. [...]Ml-bevegelsen var således et internasjonalt fenomen i den forstand at den oppsto i samme periode som lignende rørsler over hele verden.¹⁰²

Slik sammenfattet Hans Petter Sjøli effekten av tidens hendelser da et nytt radikalt og kommunistisk tankegods fikk rotfeste med nye bevegelser i Norge. Maoistene er kanskje de mest fremmede av dem, og med høyest tanker til omfattende samfunnsendringer. Det er også disse sterkt radikale på venstresiden Jan Simonsen hevder var en av hovedgrunnene til etableringen av MU, og de er derved av betydning for deres ideologi og frykt.

Fra slutten av 60-tallet og frem til stortingsvalgt i 1973 hadde en radikal venstreside fått enkelte tilhengere hos ungdommen. For andre som ville holde fast i gamle verdier, så var denne fremveksten både skremmende og truende. I bresjen finner vi ungdommer med et endret verdenssyn, skremt av krig og atomtrusselen, samt kvinner i kamp for likestilling.

Visa versa - høyresiden hadde heller ikke gjort merkbart vesen utav seg i radikal retning frem til denne tiden. I 1970 ser jeg hvordan deler av denne siden begynner å mobilisere seg i en mer radikal fremferd. To motpoler dannes og skulle prege første halvdel av tiåret. Noen ville ha et nytt tankegods, mens den motsatte siden ikke ville ha noe som kunne destruere de etablerte verdiene. Moderat Ungdom og Unge Høyre hadde mange felles politiske tanker, og mellom dem ble det mere en kamp om medlemmer, fremfor politisk uenighet. Senere sentrale medlemmer av MU hadde gjennom årene i forkant ofte medlemskap eller tilknytning til Høyre og Unge Høyre.¹⁰³

Dette bekreftes blant annet ved et svarbrev til et av medlemmene i MU som hadde bestilt noe informasjon fra organisasjonen, hvor man som del av svaret fra MU til denne

¹⁰² Sjøli 2002. Masteroppgave.

¹⁰³ Simonsen 2009: 11-12. Eksempelvis var både Per og Dag Danielsen oppvokst i et hjem der begge foreldrene var med i Høyre. De var aktive i Unge Høyre på tidlig 70-tall, og skulle siden bli to av initiativtakerne til etableringen av Moderat Ungdom.

personen, får en liten beskrivelse av hvordan de selv følte deres forhold til Unge Høyre var, her står: ”og ønsker et godt forhold til UH, da vi har svært mange medlemmer herfra.”¹⁰⁴

Når jeg ser bort fra ekstremgruppene på høyresiden, så fremsto en ny form for høyrebevegelse tidlig i 1970. Disse aksjonerte på en annen måte og dannet et grunnlag som man gjenkjenner i senere MU - det vil si aksjonsformer innen lovens rammer. En hendelse i tiden var da krigsfilmen ”Green Berets” skulle ha premiere i Norge. Her ser jeg hvordan høyresiden finner det riktig å skape en motpol til venstresiden i en aksjon. Dette skjedde omtrent fem år før MU ble etablert, men deltakerne var personer som før MU deltok i Unge Høyre.

2.5 Venstre og høyresiden

I 1969 startet en omfattende debatt om filmen Green Berets i Oslo da det var ønskelig å vise den på kino. Samme film fikk i april 1970 premiere på Saga kino i Arendal. Den var regissert av John Wayne som selv hadde hovedrollen, og omhandlet krigføringen i Vietnam - godt hjulpet av Pentagon. Den viste en tydelig politisk støtte til krigføringen som pågikk.¹⁰⁵ Filmen ble av mange regnet som en ren propagandafilm og ble forsøkt stanset med demonstrasjoner i flere land da den skulle vises. I Norge kom det til opptøyer både i Arendal og Oslo, der det ble sagt at det var ”en gjeng bøller fra Oslo”, sto bak.¹⁰⁶ Debatten begynte å rase i 1969 da de ønsket å vise filmen i Oslo. Her var SUF i bresjen for protestene, men det dukket også opp en gruppe som ble beskrevet som høyrefascistiske og som kalte seg ”De Grønne Djevler.”¹⁰⁷

Dermed var to kraftige motpoler skapt med bakgrunnen i meninger om Vietnamkrigen. De Grønne Djevler skapte overskrifter i Dagbladet da de fremmet drapstrusler mot de som protesterte på at filmen skulle settes opp i Oslo. Navnet tok de etter de norske kommandosoldatene som under andre verdenskrig tjenestegjorde under ”Inter-Allied Commando.”¹⁰⁸

¹⁰⁴ Aksjonsutvalget. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

¹⁰⁵ Tunzelman 2014. Nettbasert avis.

¹⁰⁶ Gauslaa 1970: 2. Agderposten.

¹⁰⁷ Dagbladet 1969: 1, 13. ”Grønne djevler” truer med mord.

¹⁰⁸ Braavig 1966: 8.

Foto: Arendal, 10.04.1970. Demonstrasjoner, premiere på filmen "Green Berets" i Arendal.[Bilde] 1970.¹⁰⁹

Grønne Djevler oppsto i forkant av filmen, og opptrådte alltid anonymt. De skulle være et motstykke til de "mest ekstreme voldsradikalerne som ønsker å stoppe den omstridte filmen med makt".¹¹⁰ På dette tidspunktet visste ikke politiet hvem som egentlig sto bak, men antok at det kun dreide seg om "en pen liten hird som sto til disposisjon".¹¹¹ Opprøret toppet seg i Oslo helgen 14-15 juni 1969 da 3-4000 ungdommer satte fyr på papirkurver, ødela politibiler og badet i "spikersuppa".¹¹² I et innlegg i Dagbladet fra 1969, får vi en oversikt på hvem som gikk i bresjen for demonstrasjonene i Oslo:

Nå har Arbeiderpartiets ungdomsavdeling i Oslo stilt seg på linje med sensurtilhengerne i SUF og KU. AUF i hovedstaden har vedtatt å gjøre alt de kan for å hindre at filmen blir vist.¹¹³

Resultatet av disse omfattende opptøyene ble at filmen ikke ble satt opp i Oslo, og derved ble Arendal valgt til stedet for premieren. Skal jeg se på hvem som ble regnet for radikale blant

¹⁰⁹ Arendal, 10.04.1970, Demonstrasjoner, premiere på filmen "Green Berets"[Bilde] 1970.

¹¹⁰ Dagbladet 1969: 13. "Grønne djevler" truer med mord.

¹¹¹ Dagbladet 1969: 13. "Grønne djevler" truer med mord.

¹¹² Agderposten 1969: 1. Alvorlige opptøyer i Oslo. Vietnam-filmene trukket tilbake.

¹¹³ Dagbladet 1969. *Andres mening må tåles.* (Fra utklipp og derved ukjent side)

disse aktørene så hadde KU lenge vært objekt for overvåking fra politiet. Fra 70-tallet ble de dog mindre interessante; ”Fra omkring 1970 var hovedregelen at medlemskap i NKP ikke i seg selv ga grunn til opprettelse av sak på person.”¹¹⁴ De rene kommunistiske partiene var i sterk tilbakegang fra 60-tallet og utover 70-tallet. Man antok i 1963 at de hadde vel 400 aktive KU medlemmer, mens deres moderparti NKP hadde rundt 4000. I 1971 var det anslagsvis 3000 i moderpartiet, og synkende i ungdomsavdelingen. Derved utgjorde denne støttegruppen til SUF og AUF en beskjeden mengde personer.¹¹⁵ AUF på 70-tallet opponerte i verdispørsmål mot sitt moderparti, og datidens medlemmer oppfattet seg selv som radikale i den tiden. Det hele beskrives av Stein A. Ytterdahl slik:

-Jo, men det er riktig at de toneangivende var AKP-ml. Og studentmiljøet var veldig radikaliseret. Men vi var der fra AUF, og vi var radikale vi òg. (...)Så det var et aktivt, bredt studentmiljø, men det var kanskje i for stor grad dominert av noen grupper, veldig radikaliseret, som fikk dominans over Studentersamfundet.¹¹⁶

De fleste historikere enes om at deler av AUF i sin samtid helte mot en radikal side på samme nivå som SUF (m-l) og deler av Unge Høyre. Lund-rapporten er den kilden som gir et av de beste innblikkene i POT sin oppfatning av hvem de radikale var, men her kritiseres rapportens utelatelse av AUF. I senere tid har flere rettet en skarp kritikk mot overvåkingen i samtiden, der man nærmest så det som et samarbeid mellom etterretning, politi og arbeiderpartiet med LO for å knekke sine konkurrenter:

Arbeiderpartiet og LO`s samarbeid om de hemmelige tjenesters ulovligheter har antagelig vanskeliggjort effektiv overvåking i Norge i tiår fremover. I stedet for å jakte etter potensielt kriminelle anslag mot rikets sikkerhet, drev man i altfor stor utstrekning en partigavnlige politisk kartlegging av Ap.s og LOs konkurrenter.¹¹⁷

Ole Gjems-Onstad, dr. juris og professor ved Handelshøyskolen BI som forfattet disse linjene i en kronikk i Aftenposten legger også til at dette blir som ”bukken og havresekken”. Dette er et hensyn jeg må ta, ettersom AUF ikke blir belyst sammen med de øvrige og tildels radikale ungdomsorganisasjonene i samtiden. I perioden mellom 1965 – 1973 fikk man det som ble kalt ”et ungdomsopprør mot partiet”.¹¹⁸

Når det gjelder de omtalte Grønne Djevler, så fremstår de som et kort fenomen hvor høyresiden hadde gitt seg selv dekknavn under aksjonene som fant sted i protest mot filmen

¹¹⁴ Lund rapporten 1995-1996: 302. Nettbasert side.

¹¹⁵ Lund rapporten 1995-1996: 304. Nettbasert side.

¹¹⁶ NTNU 2012. Nettbasert side.

¹¹⁷ Onstad 1996. Nettbasert avis.

¹¹⁸ Halvorsen 2003: 15.

og jeg finner dem ikke nevnt senere. Imidlertid ser jeg de fremmer sin mening med radikale virkemidler, eksempelvis med drapstrusler og fysisk basketak mot venstresiden. Det er ikke blitt kjent hvem som sto bak denne radikale delen av høyresiden og det eneste som nevnes, er at politiet antok det dreide seg om en liten gruppe.¹¹⁹ Fra høyrefløyen i Oslo så er det Unge Høyre vi finner som motpolen til venstre siden, og her er senere MU medlemmer svært aktive. De kritiserer venstresiden og hevder at de fremprovoserer vold med sine aksjoner.¹²⁰ De samlede gruppene fra venstresiden med AUF i bresjen, ble negativt oppfattet av høyresiden idet de ga en "Krigserklæring fra Oslo AUF mot film fra Vietnamkrigen".¹²¹ I Oslo skjedde radikale opptøyer i 1969, der avisene omtalte det som: "Det kom til alvorlige ungdomsopptøyer to ganger i Oslo i helgen".¹²²

Noen av ungdommene som senere skulle bli sentrale medlemmer i MU, hadde tidligere vært medlemmer i organisasjoner som "komiteen for Sydøst-Asia" og "Norsk Vietnamesisk Forbund". Disse organisasjonene drev aktivt informasjonsarbeid til støtte for USA sin krigføring i Vietnam.¹²³ Da filmen hadde visning i Stavanger jublet flere som senere ville bli sentrale medlemmer i MU over amerikanerne som vant frem i filmen - de viste alt da sitt valg av side i saken.¹²⁴ Siden senere medlemmer var en del av disse bevegelsene og Unge Høyre, får jeg et innblikk i hvordan denne konfrontasjon mot venstresiden bidro til ønsket om en motpol. Per Danielsen som var en av hoveddrivkreftene i MU sitt fylkesstyre i Oslo, fremhever sitt ønske alt under gymnas tiden;

Den politiske interessen på 70-tallet var stor blant ungdom på venstresiden. Vi følte et behov for en motvekt. Jeg gikk selv på Teisen Gymnas som hadde vært dominerte av AKP-ere som Trond Øgrim og Sigurd Allern. Det var her SUF m/l i sin tid ble stiftet.[...]Det var nødvendig med en motstandskamp på samme måten som noen engasjerte seg for å stanse nazistene før og under verdenskrig.¹²⁵

Unge Høyre var aktive meningsmotstandere mot venstresiden, og det var mellom dem og SUF m/l og AKP konfrontasjonene ofte oppsto slik debatten rundt Green Berets viste. Også i Arendal skapte filmen store opptøyer da den skulle ha premiere, og tok ytterligere spalteplass

¹¹⁹ Dagbladet 1970: 13. "Grønne djevler" truer med mord..

¹²⁰ Aftenposten 1969: 2. Krigserklæring fra Oslo AUF mot film fra Vietnamkrig.

¹²¹ Aftenposten 1969: 2. Krigserklæring fra Oslo AUF mot film fra Vietnamkrig.

¹²² Aftenposten 1969: 1. Alvorlige opptøyer i Oslo. Vietnam filmen trukket tilbake.

¹²³ Simonsen 2009: 26.

¹²⁴ Denne informasjon fremkom etter e-mail korrespondanse med Jan Simonsen i 2017 etter spørsmål om sentrale medlemmers forhold til filmen. Det må anmerkes her at de meninger personene hadde den gangen, ikke nødvendigvis er de samme i dag, da dette er snart 50 år tilbake i tid.

¹²⁵ Simonsen 2009: 13. Forklaringen er den som Per Danielsen, - del av første styret i Moderat Ungdom, - gir til Jan Simonsen under intervju til hans bok om Moderat Ungdom.

i media. Dermed var disse med på å forsterke inntrykket av at en spiss av ytre venstreside vokste frem og ville diktere ytringsfriheten, stikk motsatt av det de regnet som en grunnleggende demokratisk rett.

Selv om SUF'erne nok vil ta all ståheien omkring den til inntekt for seg selv, så er det et spørsmål om samfunnet skal la seg diktere og regjere av en gjeng bøller konsentrert i Oslo".¹²⁶

Slik beskrev den lokale kinosjefen i Arendal demonstrantene mot filmen Green Berets etter premieren den 9. april 1970. Denne enkle konklusjonen om "bøller fra Oslo" viste hvordan urbane strøk hadde kjernen av aktørene. På samme måte som jeg fant at opptøyene i Oslo ble skapt av få personer og organisasjoner, så skjedde det på samme måte i Arendal også. Gruppene som fysisk skapte opptøyene bestod av få personer, sammenlignet med de som fulgte det hele av nysgjerrighet.

Jeg finner dermed likheter med Arendal når deltakerne oppsummeres. Igjen er det ungdomsorganisasjonene som deltar - AUF, Solidaritetskomiteen for Vietnam og KU stiller seg på linjen sammen med SUF. På den andre siden i Oslo finner jeg de som kalte seg Grønne Djevler. Denne gruppen har intet gjentakende mønster og oppstod på samme måte som den gruppen som kalte seg "*Blå Front*" i Arendal. Begge er fenomener som kun eksisterte under filmprotestene.¹²⁷ Unge Høyre i Arendal aksjonerte mot demonstrantene ved å kjøpe opp alle kinobillettene før premieren slik at ingen av demonstrantene fra Oslo kom inn. Gruppen som sto for oppkjøpet kalte seg *Blå Front*, og jeg finner at de var et fenomen fra Unge Høyre.¹²⁸ Billettsalget foregikk fra Høyres kontor i Arendal, og derved var også moderpartiet med på aksjonen.

Den 8. april 1970 hadde Agderposten et stort oppslag på fremsiden med tittelen; "Busser fra Oslo og proteststorm mot "Green Berets".¹²⁹ Avisen oppsummerte også hvem som hadde levert protester mot oppsetningen av filmen i Arendal. Disse var: Fredskontoret, Norges Unge Venstre, Malersvennenes Forbund, Sosialistisk Folkepartis Ungdomsorganisasjon, Solidaritetskomiteen for Vietnam, komiteen for utmeldelse av NATO, AUF, Norges kommunistiske Partis Ungdomsforbund.¹³⁰

¹²⁶ Gauslaa 1970: 2. Agderposten.

¹²⁷ Agderposten 1970: 1-2. Høyre har kjøpt opp alle billettene.

¹²⁸ Agderposten 1970: 1-2. Høyre har kjøpt opp alle billettene.

¹²⁹ Agderposten 1970: 1. Busser fra Oslo og proteststorm mot "Green Berets"

¹³⁰ Agderposten 1970: 1. Busser fra Oslo og proteststorm mot "Green Berets"

Levere protester var en sak, og det faller ikke inn i det jeg kan definere som radikalisme da dette var normale meningsytringer. Jeg kan derfor i denne fasen fjerne de fleste fra radikallista som MU senere skulle danne seg som en motpol til. Dette forteller også at protestaktørene ikke bare var rotløse ungdommer siden jeg finner godt voksne medlemmer i andre organisasjoner. SUF (m-l) den eneste organisasjon som bebudet demonstrasjon i forkant. Pål Steigan som forfattet oppropet til demonstrasjonen, var da 21 år gammel og var på 70 og 80-tallet leder for marxist-leninistene.¹³¹ Hans Petter Sjøli som skrev hovedoppgaven ”Fra raddis til kader: Kineseri i tidens ånd”, pekte på at Vietnam-krigen ble en sterk pådriver for radikaliseringsen:

Vietnamkrigen var den hendelse i samtiden som først og fremst bidro til radikaliseringsen. Vietnamkrigen snudde opp ned på vedtatte sannheter. USAs engasjement i Indokina ble fortolket inn i en imperialistisk ramme. Dette medførte to ting: Lenins teori om imperialismen som kapitalismens siste fase ble på nytt tatt frem. Likeledes var vietnamesernes kamp mot den imperialistiske supermakt et tegn på at pasifisme ikke var en adekvat strategi mot urett og overgrep. Kapitalismen måtte derfor avskaffes, gjerne med våpen i hånd.¹³²

Denne radikaliseringsen styrker også tesen til Robert Rød i hans masteravhandling fra 2013, idet han legger til at denne omfavnelsen av Maos lære ble et virkemiddel som sterkt appellerte til ungdommen, og dro i en radikaliseret retning.¹³³ Overvåkingstjenesten regnet også SUF (m-l) som radikal, og i deres innledende skriv i Lund-rapporten defineres gruppen slik i POT`s rapport fra 1969:

Da SFs ungdomsorganisasjon, Sosialistisk Ungdomsforbund - SUF - ble radikaliseret, ble den ikke offisielt definert som noen trussel av de politiske myndighetene [...] Det ble ansett nødvendig å registrere ml-ere av hensyn til fremtidig personkontroll. På grunn av ml-ernes revolusjonære linje og sterke lojalitet til bevegelsen, og bevegelsens syn på staten som et organ for monopolkapitalistenes undertrykkelsesapparat.¹³⁴

I videre kartlegging av ungdommer som støttet de ulike m-l bevegelser, finner jeg at det i universitetsmiljøer hadde dannet seg aktive grupper.¹³⁵ Skal jeg definere de første likhetstrekkene ved den venstreorienterte fløyen i 1970, kontra de høyreorienterte, så er det i hovedsak unge menn i studentalder og førstegangstjeneste. Statistikken viser at Forsvarets

¹³¹ Hval 2013. Nettbasert side.

¹³² Rød 2013:18. Masteroppgave.

¹³³ Rød 2013:21. Masteroppgave.

¹³⁴ Lund rapporten 1995-1996: 192. Nettbasert side.

¹³⁵ Lund rapporten 1995-1996: 195. Nettbasert side. Ved universitetene og de høyere lærestedene har det vokst fram en hard kjerne av studenter, som ut fra den marxistiske/leninistiske lære (m/l-læren) og med Mao Tse-Tung som det store forbilde, går inn for å rive ned det bestående samfunn.

hovedandel av vernepliktige soldater fullførte tjenesten innen 23-24 års alderen på denne tiden.¹³⁶ Går man inn på alderstrinnene for studenter, så ser man at disse regnet hovedandelen studenter i alderstrinnet 19-24 år i tiden rundt 1970.¹³⁷ Skal jeg konkret se forskjellen mellom kjønn på aktørene fra universitetene så viser statistikken at prosentandelen med kvinner i 1970, kun utgjorde 4 – 5 %.¹³⁸ Dette er et snitt av unge demonstranter som fordelt i kjønn og alder er svært lik medlemsmassen som senere ble snittet av MU sin medlemmer. I hovedsak var det menn i ung alder, og dette synes som en vanlig sammensetting av den politisk interesserte ungdom på 70-tallet.¹³⁹

2.6 POT og mediens rolle

Unge Høyre er den grupperingen som trekkes frem i avisene fra samtiden. Dette var også den delen av det politiske landskapet som de sentrale initiativtakerne til Moderat Ungdom hadde medlemskap i årene før MU ble etablert. På denne tiden oppfattet politiet at det var få og små grupper på høyresiden som var radikale - oppsummeringen i Lund-rapporten var:

Den overvåkingsmessige interesse for høyreorienterte organisasjoner ble vakt for alvor etter bombeattentatene natten til 1. mai 1979 og mot Rød Front toget samme dag.¹⁴⁰

POT indikerte altså at den store overvåkingen av høyresiden først begynte i 1979, men et unntak var en mindre radikal gruppe som fremsto i 1970, fra Unge Høyre Oslo, som på denne tiden hadde 40 000 medlemmer på landsbasis.¹⁴¹

En annen gruppering vakte noe mer uro, en høyreekstrem gruppe innenfor Oslo Unge Høyre. Mange var de ikke, men det forekom skytevåpen, avsynging av Horst Wessel-Lied i Høyres hus og annet som var lite tillitvekkende. Lederen utga dessuten et blad, ABC. Han ble snart ekskludert av Unge Høyre og grunnla "Oslo Senterungdom Vest" -uten at det tiltaket satte merkbare spor.¹⁴²

I årene før 1970 hadde politiet overvåket tidligere nazister som var involvert i grupper som *KK60* (Kameratklubben av 1960), og *Nasjonal Ungdomsfylking* (NU) som ble stiftet i 1967. Disse byttet navn til *Norsk Front* i 1975. NU kom først i søkelyset av overvåkingen i 1971, og derved var det kun deler av *Unge Høyres* parti som hadde medlemmer som i 1970 ble oppfattet som radikale.¹⁴³ I perioden er det Norsk Front som regnes som den dominerende, og

¹³⁶ Grøgaard & Ugland 2000.

¹³⁷ Aamot & Stølen 2003: 71.

¹³⁸ Forskning.no 2009. Nettbasert side.

¹³⁹ Sammensettingen av medlemmer i MU vil behandles i kapittel 3.

¹⁴⁰ Lund rapporten 1995-1996:14. Nettbasert side.

¹⁴¹ Garvik 2015. Store Norske Leksikon.

¹⁴² Lund rapporten 1995-1996: 473. Nettbasert side.

¹⁴³ Lund rapporten 1995-1996: 473. Nettbasert side.

POT oppsummerer; ”Etter hvert ble det små grupper med skiftende og overlappende medlemskap”.¹⁴⁴ POT har derved ikke hatt noen spesiell interesse for MU i denne perioden. Norsk Front skulle senere bli en av MU sine største motstandere fra den radikale høyresiden.

Når jeg ser på disse første fremstøt av høyre og venstresiden, kan de ikke defineres som ekstremister (slik jeg finner at tidens nazistiske eller fascistiske grupper gjorde), så er det altså hovedsakelig Unge Høyre og SUF (m-l) som aktivt deltok i demonstrasjoner som bar preg av radikalisme. I dette deltok senere MU medlemmer – de fortsatte sin støtte til USA, trass de store demonstrasjoner mot Vietnamkrigen.

Teorien faller innenfor Kaldal sin beskrivelse av *tid-og-rom* sammenhenger som kan tolkes på den måten, at Vietnamkrigen ble det spesifikke og motpolene som oppsto, ble det individuelle.¹⁴⁵ Teorien er spesielt treffende i dette tilfellet, der jeg ser hvordan to motpoler vokste frem fra hendelser som ligger utenfor norsk, politiske innvirkningsområder, i slik en form at folket kun i sine meninger, kunne støtte en sak eller protestere mot den.

Innledningsvis stilte jeg spørsmålet om mediene selv bidro til å styrke den radikale fremveksten. Ser jeg på mengden av avisoverskrifter så kan man dels si ja til dette. De fleste som møtte opp når demonstrasjonene fant sted, var kun nysgjerrige personer som ville se hva som skjedde etter de store oppslagene i avisene. Et leserinnlegg fra demonstrasjonen i Arendal står som et eksempel på nettopp dette:

Det het at ca. 2000 mennesker demonstrerte mot fremvisningen. Dette er loddrett sludder. De aller fleste kom av nysgjerrighet, det var bare et ørlite mindretall som demonstrerte.¹⁴⁶

Inntrykket bekreftes av andre artikler fra Agderposten, og mengden av de som forsøkte radikale handlinger var svært liten.¹⁴⁷ Dette viser også POT sin overvåking i samme tidsrom. Når en likevel får inntrykk av store mengder mennesker går i demonstrasjoner eller skaper opptøyer, så er mediene dels ansvarlige for denne oppfatningen, ettersom de ikke satte skillet mellom nysgjerrige tilskuere og de faktiske oppviglere. Inntrykket som etterlates, var at større radikale bevegelser vokste frem og utøvde store opptøyer som et virkemiddel for å vinne frem i sin sak. Dette bidro til at ungdommene i tiden organiserte seg i polariserende retninger.

¹⁴⁴ Lund rapporten 1995-1996: 470. Nettbasert side.

¹⁴⁵ Kaldal 2011: 129.

¹⁴⁶ Agderposten 1970. Falske toner i NRK.

¹⁴⁷ Sørtdal 1970: 18. Raude 1970: 10. Begge disse artikler fra Agderposten forteller det samme som leserinnlegget, nemlig en meget liten mengde personer som sto bak opptøyene.

2.7 Et historiserende blikk på frykten

Skal man forstå frykten MU opplevde, så må jeg se på hva som skapte frykten for venstresiden og hvorfor de fant det nødvendig å gå til kamp mot den raskt voksende m-l bevegelsen. Studier har vist at disse bevegelsene hadde en større finansiell styrke en antatt, og apparatet bak var ikke bare rotløse ungdommer, men tungtveiende aktører som kunne gi den liberalistiske høyresiden en reell frykt for at deres ekspansjon ville skape endringer i samfunnet. I hovedoppgaven til Mette Torp Christensen som studerte venstresidens radikaliseringsprosess gjennom 60-70-tallet ved norske universiteter, så fant hun at både SUF og AKP (m-l) fikk unike posisjoner og fotfeste i disse miljøene, og ble langvarig.

Mye av hovedårsakene er antagelig at det var et så sterkt bånd mellom SUF-m-l og miljøet i Studentersamfundet. Studentersamfundet ble sågar benyttet i det partibyggende arbeidet til SUF(m-l) som stiftet Arbeidernes Kommunistiske Parti – marxist leninistene (AKP (m-l)) i 1973. Studentersamfundets ressurser i form av penger og teknisk utstyr var viktige for m-l-bevegelsen.¹⁴⁸

Hun pekte på at de andre nordiske landene ikke hadde en slik sterk bevegelse som Norsk Studentersamfund. Så selv om m-l bevegelsen sto sterkt i naboland som Sverige, så hadde de ikke de samme ressursene å ta av for å holde det i hevd. I kampen om medlemskap eller ikke i EF, var også Norsk Studentersamfund sterk engasjert.¹⁴⁹ Den 28. august 1970 stiftet ungdomsorganisasjonene et samarbeidsforum i kampen mot EF medlemskap under de to organisasjonene *Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i EEC* og *Folkebevegelsen mot EF*.¹⁵⁰

Ved de to organisasjonene var SUF (m-l) engasjert i *Arbeiderkomiteen mot EEC og Dyrtid*, mens de øvrige - AUF, Norges, Unge Venstre, Kristelig Folkepartis Ungdom, Sosialistisk Folkepartis Ungdom skapte et kontaktutvalg sammen. AUF ville ikke ha SUF (m-l) med i samme kontaktgruppe ettersom de fryktet at moderpartiet ville tro de var blitt en forlenget arm av SF og NKP.¹⁵¹ Høyre og Unge Høyre var sammen med Arbeiderpartiet, for medlemskap i EF. Høyre var eneste parti som hadde et samlet ja til medlemskap under valget

¹⁴⁸ Christensen 2002: 197. Masteroppgave.

¹⁴⁹ Det Norske Studentersamfund. 2013. Store Norske Leksikon. Studentersamfundet ble etablert i 1813, og har i de siste tiårene under skiftende politiske ledelse deltatt i ulike samfunnsbaserte debatter. Etter studentopprøret i 1968, ble de sterkt preget av AKP m-l-bevegelsen. På 70-tallet preget dette mye av universitetsmiljøet i Oslo. Blant publikasjoner fra DNS, finner vi - Nor, en rekke studentblader i 1850- til 1860-årene, og fra senere tid studentbladene - Minerva, Akademisk revy, Vor verden, Mot dag og Omnibus.

¹⁵⁰ Christensen 2002: 164. Masteroppgave.

¹⁵¹ Bjørklund 1982: 110.

i 1972.¹⁵² Medlemmer av Unge Høyre registrerte at m-l bevegelsen hadde makt nok til å etablere sterke solidariske forbindelser for felles mål med andre på venstresiden, og påvirke viktige saker i norsk politikk. De var derfor en reell trussel mot liberale høyrepolitiske tanker.

Den konservative nasjonalistiske rammen ble forlatt av mange unge, som i sin del av oppbruddet fra sosialdemokratisk orden ville hindre landets plass i EF. Denne holdningen var fjern fra de liberalistiske tankene som MU senere skulle stå opp for, der ønsket om videreføring av liberale ideer og frihet var sentralt.¹⁵³ Trusselen mot liberalismen må sees ut fra den trusselen de opplevde i tiden med historiserende teori og metode.¹⁵⁴ Oppfattelsen var at en samlet ytterliggående venstreside var en trussel mot liberalistisk demokrati. Hendelsene i universitetsmiljøene hadde vist at venstresiden var sterkere en antatt, og hadde makt nok til å samle store mengder mennesker under felles banner, når det gjaldt. De hadde en unik økonomisk posisjon i Norden, og for personer som sto på den andre siden i politisk ideologi, så var de en reell trussel.

2.8 Statskuppene og m-l revolusjon

I et av de større kursene Moderat Ungdom skulle holde på 70-tallet, var et som gikk over 5 kvelder delt inn i ulike temaer med flere forelesere. Igjen var det kommunismen som sto på agenda, og et av temaene var de fascistiske regimene i Latin-Amerika, samt en kritikk av rasepolitikken i Sør-Afrika.¹⁵⁵ Kuppene i Hellas og Chile lå i minnet hos MU etter de ble etablert og opptok medlemmenes interesse. Spesielt fikk de en oppvekker da m-l bevegelsen uttrykte sin støtte for revolusjon som eneste vei til sann sosialisme - stikk i strid ned hva politisk flertall mente om kuppene i Chile.

I etterkant av statskuppet i Chile, mot den sosialistiske presidenten Salvador Allende i september 1973, kom endringen til uttrykk. Ml-erne mente at kuppet viste at revolusjon var den eneste veien til sosialismen.¹⁵⁶

¹⁵² Tvedt 2017. Store Norske Leksikon.

¹⁵³ Det anmerkes her at en ikke går inn på de bevegelser av høyre siden som eksisterte fra etterkrigstiden -45 og frem til midten av 60-tallet. Dette ettersom denne oppgavens begrensing er satt til tiden 1975 – 85. Det er derved kun de hendelser som fant sted nært denne periode som brukes for å forklare situasjon i verden. Høyresiden beskrives i Lund rapporten side 14 slik: *Den overvåkingmessige interesse for høyreorienterte organisasjoner ble vakt for alvor etter bombeattentatene natten til 1. mai 1979 og mot Rød Front toget samme dag. Hadelands-drapene i januar 1981 innebar at den overvåkingmessige interesse for nazistiske og høyreekstreme miljøer ble ytterligere skjerpet.* Dette tilsier at -75 – 85 er aktuelle her.

¹⁵⁴ Andresen [et. al.] 2012: 41.

¹⁵⁵ Simonsen 2009: 32. Det angis ikke året dette kurs fant sted, der heller ikke studiesirkel boken nevner årstall.

¹⁵⁶ Delgado 2012: 30. Masteroppgave.

Foto: Røde Fane var et norsk kommunistisk tidsskrift som var ett blant flere med marxistisk inspirasjon. 1960-1970-tallet var tiden de influerte sterkt i skolesamfunnene.[Bilde] 1973.¹⁵⁷

Arnen for de skarpe meningene var skolesamfunnene i Oslo området; ”Jeg gikk selv på Teisen Gymnas som hadde vært dominert av AKP`ere som Trond Øgrim og Sigrud Allern. Det var her SUF m/l i sin tid ble stiftet”.¹⁵⁸ Bakgrunnen for fremveksten av kommunismen gjennom kupp ble synlig alt fra april 1967, da flere oberster sto bak et militært kupp i Hellas for å forhindre at sentrumsunionen skulle vinne frem i det valget Kanellopoulos hadde skrevet ut. En militær junta oppnevnte oberst Georgios Papadopoulos til regjeringssjef, og han fikk siden stillingene som forsvarsminister, undervisningsminister og utenriksminister.¹⁵⁹

Regimet som oberstene styrte var et skrekke regime som omfattet drap, tortur og okkupasjon i kampen mot det de beskrev som kommunist sympatisering. Blant annet ble 24 studenter massakrert under denne mistanken. Kypros ble annektert og tortur ble brukt for å avsløre kommunister.¹⁶⁰ Det vokste frem en overbevisning i folket om at USA og CIA hadde spilt en avgjørende rolle i kuppet. Denne overbevisningen ga siden en sterk anti-USA holdning som levde videre etter demokratiet ble tilbakeført i 1974.¹⁶¹

Hendelsene i Hellas gikk ikke upåaktet hen, og i 1968 klaget Norge, Sverige og Danmark med tilslutning fra Nederland til den europeiske menneskerettighetskommissjon på at

¹⁵⁷ Røde Fane [Bilde] 1973.

¹⁵⁸ Simonsen 2009: 13. Referat i hans bok til uttalelse fra Per Danielsen.

¹⁵⁹ Lurås, Gunhild & Greve, Tim & Ermland, Birgitta Lim. (2017). Store Norske Leksikon.

¹⁶⁰ Demopoulos 2007. Nettbasert avis.

¹⁶¹ Demopoulos 2007. Nettbasert avis.

landet hadde brutt menneskerettighetskonvensjonen. Klagen fikk medhold og Hellas mistet sin plass i Europarådet.¹⁶² Det skulle ikke gå mer enn fem år før neste kupp, som trass av at det lå langt fra Norge likevel engasjerte norske studenter sterkt. Det Norske Studentersamfund satte Chilekuppet sammen med andre saker på dagsorden i 1972, og ble ledet av Rød Front: ”Kampen mot monopolkapitalen, USA-imperialismen og den sovjetiske sosialimperialismen sto sentralt på programmet. Og Chile.”¹⁶³

Kuppet skjedde i september 1973, da General Augusto Pinochet ledet et bombetokt over presidentpalasset i Chile. Dette førte til drapet på president Salvador Allende som ble regnet som den første marxistiske president som kom fra frie valg. Pinochet hadde utnyttet misnøyen som fremkom i kjølevannet av USA sin sabotering av Allendes reformprogram. USA fryktet at Chiles kommunistiske retning skulle endre hele Latin-Amerika i samme retning, og boikottet dem ved å innstille all ikke-militær bistand.¹⁶⁴ Derved startet det lange militærdiktaturet som skulle koste over 3000 menneskeliv, og tusenvis som bare ”forsvant”. Motstandere ble torturert og fjernet, og alle politiske partier ble forbudt. I denne perioden flyktet over en millioner Chilenerne.¹⁶⁵ I en periode på bare syv år hadde verden vært vitne til at to land på særdeles kort tid, kunne snu demokratiet til brutale diktaturer. Et land svært nært Norge - Hellas, og noe lengre borte - et stort land som Chile.

Chile skulle senere bli en av flere saker MU hadde standaksjoner for, der det i stor grad dreide seg om protester mot kommunismen.¹⁶⁶ Når m-l bevegelsen så på kuppet i Chile som en bekreftelse og inspirasjon på hvor viktig revolusjon var for å få etablert sosialismen, var det for personer som ønsket liberalistisk høyrepolitikk - en direkte motpol til deres egne mål.

2.9 Atomtrusselen som ble fortiet

Og der satt vi 20- 30 forskremte skoleelever, med en lærer som så ut som han var mer nervøs enn oss og som ikke akkurat bidro til å roe nervene våre. Mange av oss lurte på om vi måtte gå i tilfluktsrommet. En atomkrig kunne være minutter eller timer unna.

¹⁶⁷

Beskrivelsen er fra Jan-Erik Smilden som i Dagbladet satte ord på den følelsen mange satt med under Cubakrisen i 1962. Den var ikke enestående for norsk ungdom, men en frykt hele

¹⁶² Lurås 2017. Store Norske Leksikon.

¹⁶³ Larsen 2013. NRK-Urix.

¹⁶⁴ Buvollen 2017. Store Norske Leksikon.

¹⁶⁵ Buvollen 2017. Store Norske Leksikon.

¹⁶⁶ Simonsen 2009: 28-29.

¹⁶⁷ Smilden 2014. Nettbasert avis.

verden hadde. Krisen gir et innblikk i hva atomfaren betydde for internasjonal politikk og den frykt en hel generasjon skulle vokse opp med.

Som bakgrunnen for supermaktenes ideologiske kampanjer, lå et stadig voksende atomvåpenarsenal. Norge som grenset til Sovjetunionen, men tilhørte NATO alliansen kom i en vanskelig situasjon da USA ville utplassere atomvåpen i Norge. Opprustingen skjøt fart etter hendelsen tidlig på 60-tallet, der verden fikk en påminnelse om farene ved dette mektige våpenet i det som ble kalt Cuba krisen. Denne delen av historien har på mange måter blitt forbigått i spørsmålet om hva slag innvirkning det hadde på de som vokste opp den gangen. Som Smilden beskrev, så er det tydelig at vikningen har vært der. En av de som satte navn på dette var den amerikanske forfatteren bak programmet *The making of a Nation*, som omhandler amerikansk historie. Watson – forfatteren, mente på at hendelsene formet ungdommen i tiden til nye retninger. Frykten for atomkrig skapte populistiske bevegelse av "rebeller," - som han kalte dem. På et punkt ble amerikanerne trette av frykten og så andre veier:

Other Americans, however, grew tired of being afraid. In 1952, the military hero of World War Two, Dwight Eisenhower, was elected president. The economy improved. Americans looked to the future with hope.¹⁶⁸

Dette ga grobunnen for hva han kalte 1950-årenes ”*fad years*”, som betyr trender som ble veldig populære i korte tider av gangen.¹⁶⁹ Ut fra denne blandingen av frykt og opposisjon, skapte man en kunstig optimisme for å glemme atomfaren. Ut av dette kom en ny provoserende litteratur, musikkformer og annet som skapte trendene i 50 til 1960-årene. Herfra kom ytterpunkter som hippier, punkere, rockere og lignende. Den amerikanske forfatteren så en klar sammenheng med kald krig fenomenet og frykt, som ledet til det man kan sammenligne med en form for ungdomsopprør. Disse *fad years* hadde også sin fremvekst i Norge, der 60-årene er hva 50 årene var for amerikanerne.

Den trusselen som atomvåpnene skapte i verden kan være interessant å merke seg ved av flere grunner. På både 70 og 80-tallet var parolen ”Nei til Atomvåpen” kjent fra flere ungdomsdemonstrasjoner, og sammen med Vietnamkrigen på 70-tallet, var dette en sak som engasjerte mange på 80-tallet. Bevegelsen oppsto etter det såkalte dobbelvedtaket i 1979, der

¹⁶⁸ Watson Jeri (u.å) Nettbasert side.

¹⁶⁹ Merriam-Webster Dictionary 2017: A temporary fashion, notion, manner of conduct, etc., especially one followed enthusiastically by a group. Nettbasert leksikon.

NATO ville utplassere atomvåpen i Europa. Arbeiderpartiet og Høyre støttet vedtaket, men ble motarbeidet av Sosialistisk Venstreparti, Norges Kommunistiske Parti og AUF. Etter mye debatt ble vedtaket nedstemt, men skulle siden komme på dagsordenen etter at Kåre Willoch's Høyre-regjering tok fatt i 1981.¹⁷⁰ Derved var saken sterkt fremme i perioden Moderat Ungdom eksisterte, men pussig nok - aldri et tema de viet oppmerksomhet.

Høyre markerte seg sterkt i sin støtte til atomvåpen utplassering i Norge. MU sitt passive forhold til saken synes å tuftes på at de var aktive støttespillere til USA, og hadde en indirekte høyrepolitikk. Forholdet understrekes ved at Fridtjof Sjøgaard så sent som i mai 1984 mottar en kopi av "Problems of Communism" fra den amerikanske ambassaden i Oslo.¹⁷¹ MU sitt forhold til dem var derved å regne som godt, der informasjonen de mottok var ideologiske drøftelser med støtte til USA sitt syn på saken. Her blir fortielsen om nedrustning oppfattet som en videreføring av Unge Høyre sine tanker om atomvåpen i Europa under kald krig.

2.10 EF kamp og kvinnefrigjøring

70-tallet ble også preget av to andre saker - EF kamp og kvinnefrigjøring. Organisasjonene bak motstanden mot EF, regnet avgjørelsen om nei i 1972 som en stor seier. Her vant opposisjonen frem og ga AP et nederlag.¹⁷² I juni 1970 hadde Stortinget med 132 mot 17 stemmer vedtatt å søke EF medlemskap, og i de videre forhandlingene med EF ble det splid innad i regjeringen som gjorde at statsminister Per Borten gikk av i 1971. Derved falt den borgerlige koalisjonsregjeringen som bestod av Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fra makten.

I bakgrunn for opposisjonen så viste makten venstresiden kunne mobilisere seg tydelig. I årene 1971-72 hadde man hatt en vedvarende bitter strid, og de første opponerende organisasjonene vokste frem og sendte signaler til styresmaktene. *Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet*, ble stiftet alt i 1970 og hadde over 130 000 medlemmer på det meste. I 1972 kom avgjørelsen, - folket stemte nei, og store deler av motstanden var organisert i ulike studentmiljøer og universiteter. I bresjen for medlemskap i EF hadde Arbeiderpartiet, Høyre og Venstre stått, og ved det nye stortingsvalget i 1973 fikk samtlige av disse kraftig tilbakegang. Aktørene i kampen mot medlemskap vokste dog kraftig frem. Partier som Senterpartiet og Sosialistisk Valgforbund tjente mange stemmer på den

¹⁷⁰ Njølstad 2015. Nettbasert side.

¹⁷¹ Eksterne brev, husleie, postverket, Ungdomskontoret, Contra, NFF 1983-. (24.5.1983) Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

¹⁷² Sejersted 2017. Store Norske Leksikon.

tilbakelagte avstemningen, og derved styrket venstre siden seg fra 1973 og fremover.¹⁷³ Dette var kun to år før MU ble etablert, og kombinasjonen av Vietnam-krig, atomtrussel og EF kamp hadde siden slutten av 1960-tallet gitt venstresiden medgang. Derved var igjen ytre venstresiden fremme og ville forhindre den økte frihandelen som EF ville gi, og for Unge Høyre medlemmer var dette motsatt av deres eget ønske om liberalisme.

Kvinnebevegelsen begynte sin kamp rundt 1970, der de fremmet krav om likestilling med menn. I kravene lå full barnehagedekning, rett til fri abort og strengere straffer for voldtekt. Fremveksten var preget av en sterk venstresosialistisk side ettersom AKP (m-l) hadde innflytelse. Ifølge dem var kapitalismen årsaken til forskjellene, og en full innføring av sosialistisk orden måtte til innen man kunne få full likestilling.¹⁷⁴ Denne saken viste at venstresiden vant frem i saker de sto sammen om, og for meningsmotstanderne var makten venstresiden hadde blitt synlig. I tiden ble oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden så å si fullført, der 80-årene overtok med en høyrevind under Kåre Willochs regjering. Underveis på ferden fra 60-årene til etableringen av MU i 1975 hadde grunnleggerne vært aktive på høyresiden i tidens ungdomsopprør og vi ser fremveksten av nye ideologier. Alle disse sakene har senere formet MU, tydelig preget av det 60-tallet og første halvdel av 70-årene hadde gitt.

2.11 Delkonklusjon

I løpet av bare ni år mellom 1965 – 1974 fikk verden flere hendelser som endret oppfatningen av gamle normene og fikk engasjert de unge. I disse årene var personene som senere skulle bli sentrale MU medlemmer aktive innen andre organisasjoner, og de ble selv en del av tidens meningsendringer. I kapitlet ville jeg drøfte: Hvor hadde de engasjerte seg årene før MU ble dannet, og i hvor i det politiske landskapet fant man dem? Hva slags politiske ungdomsorganisasjoner på høyre/venstre akse sto mot hverandre? Og hvorfor/hvordan ga ulike hendelser dem så stort engasjement og frykt, at de så et behov for å danne organisasjonen Moderat Ungdom?

Å forstå de hendelsene som skjedde før etableringen av MU, er viktig satt mot den tidsdimensjonen organisasjonen var en del. Her repeteres igjen Rosland sin metode i det som kalles ”å historisere” som en del av tidsdimensjonenes fortolkning, ”dei historiske aktørane

¹⁷³ Tvedt 2017. Store Norske Leksikon.

¹⁷⁴ Sejersted 2017. Store Norske Leksikon.

må forståast i lys av si tids normer, ikke våre, og at ein ikkje skal moralisere i møtet med fortidige normer.”¹⁷⁵

Moderat Ungdom var et produkt av tiden der tidligere års hendelser på mange måter formet dem, og her må man historisere for å se det med deres øyne. To hendelser var markante - den første var Unge Høyre ungdommers del av oppbruddet av den sosialdemokratiske orden, og det andre var påvirkningen av kald krig. Sistnevnte ga nye ideologiske retninger i verden, der det ble en kamp om kommunistisk eller kapitalistisk levesett og ideologi. Ungdommene som senere skulle danne MU deltok de i motpolene som kom mellom Unge Høyre, Norsk Vietnamesisk Forbund og Komiteen for Sydøst-Asia, versus Marxist-leninistene, maoistene, AUF og Kommunistisk Ungdomsforbund.

Kald krig påvirket geopolitikken og konflikten i Vietnam, samt atomkrisen på Cuba var sterke eksempler på dette. Blant ungdommene som var politisk engasjert oppstod en ytre venstreside i form av m-l bevegelsen, sterkt preget kommunistisk ideologi fra Sovjetunionen, og maoismen preget av Kinas kulturrevolusjon. Disse bevegelsene fikk innflytelse i skolemiljøer, Studentersamfundet og markerte seg i tidens demonstrasjoner og debatter slik Green Berets filmen var et eksempel på. De påvirket også i spørsmålet om tilslutning til EF, eller ikke. Media slo ofte opp kampen mellom de to politiske meningsytringene i store overskrifter og POT hadde begynt en overvåking av de bevegelsene de regnet som radikale, men omfanget var beskjedent. Høyresiden så en reell frykt for at ytre venstre kunne få makt nok til endring i Norge. Venstresidens økonomiske og innflytelsesrike plassering i Studentersamfundet, hadde allerede demonstrert hvordan de hadde påvirkningsmakt.

På bakgrunn av foranliggende historisk kontekst av hva som skjedde, der MU medlemmer deltok - kan jeg med samtidens øyne forstå hvorfor og hvordan en organisasjon som Moderat Ungdom fremstod. Intensjonen ble skapt i siste del av 60-årene og begynnelsen av 70-årene. Målet var en organisasjon som fremmet menneskerettigheter og demmet opp for ytre venstresiden, men om de virkelig levde opp til målet skal jeg analysere senere i oppgaven. Historiserer jeg deres initiativ og vektlegger tanken om at økt liberalt demokrati var den beste måten å bevare frihetsidealene på, så forstår jeg at de så et behov for MU. For dem var dette også å sette en stans for det de fryktet kunne ende med at Norge ble forvandlet til et totalitært regime. Hva slags medlemmer fikk de med sitt tankegods og ideologi? Dette er hva jeg vil studere nærmere i neste kapittel.

¹⁷⁵ Andresen [et. al.] 2012: 41.

Kapittel 3. Medlemmer i tall og sammensetting.

3.1 Medlemmene.

Med bakgrunnen i årene mellom 1965 – 1974 kan jeg forstå hvorfor den høyreorienterte delen av ungdommene følte en trussel mot deres ideologi. Radikalismen var gjennom 60-70-tallet blitt synlig i gatene i Norge, der både høyre og venstresiden grep til nye virkemidler for å fremme sitt tankegodt. I juni 1975 ble organisasjonen Moderat Ungdom stiftet under et interimsstyre som et supplement til de poliske partiene.¹⁷⁶ I boken Frihetsaktivister av Jan Simonsen gis et anslag på at MU hadde oppimot 5000 medlemmer på landsbasis.¹⁷⁷ Arkivene viser derimot at de både i 1979 og 1982 fremdeles arbeidet med å verve medlemmer, for å nå målet om 1500 personer og derved få statsstøtte: ”Verveaksjonen er i gang og vil fortsette medd uforminsket styrke til målet er nådd: 1500 medlemmer og dermed statstilskudd.”¹⁷⁸

Hvem var de unge menneskene som sluttet seg til MU? Jeg vil i dette kapittelet undersøke hva slags sammensetting medlemsmassen hadde, og får drøftelser i saker som: Hvor mange var de, og hvordan fordelte det seg i kjønn, alder og bosted? Hvorfor og hvordan ble organisasjonen nedlagt? Hadde de en uakseptabel støtte økonomisk for å fremme kapitalistiske verdier, kort sagt, hvem finansierte dem?

Tallene er viktig for å se hvor stor MU ble i sin tid, og hvor mange av dem som egentlig var drivkraften bak hendelsene som ble omtalt i media. Finansieringen av dem er også viktig å undersøke i skyggen av flere påstander de fikk mot seg. Jan Simonsen forteller i sin bok at MU stadig ble intervjuet i spørsmål knyttet til økonomien. Blant rykter som gikk, var at MU hadde søkt om økonomisk støtte fra den amerikanske ambassaden og mottok støtte fra Sør-Korea. Den såkalte Moon sekten som var en omdiskutert religiøs bevegelse i organisasjonen ”Den Forente Familie”, skal ha vært en annen økonomisk støttepillar - ble det hevdet.¹⁷⁹ Oversikten på finansieringen vil gi svaret på om det fantes noe hold i disse ryktene. Metoden jeg bruker i dette kapitlet er hva Andresen, Ryymmin og Skålevåg beskriver som ”historie i tal”, der disse brukes i kvantitativ form. Årsaken for dette valget, er på

¹⁷⁶ Styreprotokoll 29.7.1975-2.5.1978. (1.7.1975) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

¹⁷⁷ Simonsen 2009: 8.

¹⁷⁸ Moderat Ungdoms Råd 1978- 1982: 2. Boks 1. Nasjonalbiblioteket. Oslo. Målet som rådsprotokollen her beskriver, forteller oss derved at målet de satte 16.1. 1979, var det samme som i 1982. Målet ble aldri nådd, der ingen dokumenter viser at de fikk statsstøtte på slikt medlemsgrunnlag. Styreprotokoll for Oslo MU: 30.5.1978-6.10.1982. Boks 1. Oslo.

¹⁷⁹ Simonsen 2009: 126.

grunnlag av mangler i arkivet som ikke gjør det mulig å sette opp raffinerte statistiske beregninger. Her blir det altså ut fra metoden beskrevet under ”ting som kan teljast”.¹⁸⁰

Da jeg gikk gjennom arkivet etter MU i Nasjonalbiblioteket - Oslo, ble det raskt klart at medlemslistene var mangelfulle. Derfor ble det umulig å gi et eksakte tall på hvor mange medlemmer de reelt hadde på landsbasis. Ut fra dokumentene fikk jeg likevel en akseptabel oversikt som muliggjør å danne seg et inntrykk av hvem de var, og hvor mange de var. Oslo området var størst, og der fant jeg eksakt antall medlemmer opplistet for enkelte år. Av andre steder så fantes det komplette tall for Vestfold og Ålgård i årene 1978 – 1979.¹⁸¹ Fra øvrige steder var det kun tall fra styret jeg fant. I Solo var styret oppsatt med 5-8 personer i snitt, der de delte stillingene opp i titler som - formann, viseformann, politisk leder, organisatorisk leder, studieleder, layout/reklame og mediekontakt/skolekontakt. Foruten disse inngikk en viseformann og en kasserer.¹⁸² Denne malen som ble brukt her, var noe annerledes på andre steder. Eksempelvis var styret på steder som Stavanger, Egersund og Time, i antall fra 3 – 6 personer. Dette samstemte godt med at antall medlemmer i disse områder var betydelig lavere enn i Oslo.¹⁸³ I disse styrene anmerket de kun hvem som hadde formannsposten.

For å finne sammensettingen av de vanlige medlemmene, så var det innmeldingsblankettene som ble benyttet som kilde for alder og kjønn, men også her hadde man mangler idet disse kun dekket Oslo området fra 1978 – 1981.¹⁸⁴ I samme innmeldinger var det oppgitt hva type medlemskap som var ønsket, der MU hadde tre typer medlemskap.

I styremøte i februar 1976 bestemmer de at man skal dele medlemmene inn i tre kategorier: *Støttemedlemmer* - disse betaler kun kontinent. *Sporadisk medlemskap* - disse må møte minst en kveld for kurs med innføring i hva MU er, og står for. *Aktivt medlemskap* - disse deltar på politiske aktiviteter.¹⁸⁵ Medlemskapet koster 15 kroner for studenter og militære, og 25 kroner for andre.¹⁸⁶ Foruten disse innmeldinger så gir den etterlatte boken med deltakere på studiesirkelen en pekepinn på hvor stor del av medlemsmassen som var aktive, og fordelte seg etter kjønn.¹⁸⁷ En siste kilde til for å skille de aktive medlemmene fra de passive fordelt etter kjønn, var ved å se på deltakerne for standaksjoner. Her fantes en

¹⁸⁰ Andresen [et. al.] 2012: 90.

¹⁸¹ Lokalforeninger (Mappe) Boks 2. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

¹⁸² Styreprotokoll for Oslo MU:30.5.1978-6.10.1982. (22.2.1982) Nasjonalbiblioteket. Oslo.

¹⁸³ Medlemslister 1978-1979. MU Rogaland. Boks 3. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

¹⁸⁴ Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

¹⁸⁵ Styreprotokoll 29.7.1975 – 2.5.1978. (26.2.1976). Boks 1. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

¹⁸⁶ Styreprotokoll 29.7.1975 – 2.5.1978. (17.2.1976). Boks 1. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

¹⁸⁷ Idebok. Boks 1. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

oppsummering for Oslo fra 1978 under det som ble kalt Aksjonsutvalget.¹⁸⁸ Skal en legge sammen alle kildene for medlemmene, så er det Oslo som gir best oversikt fra de beskrevne kildene, og derved satte jeg statistikken opp etter disse. Øvrige områders langt mindre medlemstall og dokumenterte aktivitet, forteller meg at Moderat Ungdom mest var et urbant fenomen der Oslo dominerte.

3.2 Antall

Arkivet har ikke informasjon som gir meg eksakt antall medlemmer på landsbasis, og derved kan man bare anslå at dette har lagt på noe mellom 400 til noe under 1500 medlemmer. Disse tallene fremkommer ettersom det kun er medlemstall fra Oslo, Vestfold og Ålgård som er sikre. Antallet er fra årene mellom 1978-1982.¹⁸⁹ Fra Oslo får vi sikkert antall medlemmer fra 1980, da Oslo kommune ved Ungdomskontoret støtter administrasjonsgebyrer med 100 kroner per medlem og antallet godkjennes til 356 personer.¹⁹⁰ Skal jeg utelukkende holde meg til helt sikre tall, ser jeg at Moderat Ungdom har et sted mellom 390 til 1500 medlemmer. Dette tallet blir selvsagt for lavt i den ene enden, da det her kun er tallene fra sikre medlemmer i Oslo, Vestfold og Ålgård som brukes. Skal jeg bruke skjønnsvurdering, så kan man anslå at større steder som Rogaland, Tønsberg og Trondheim, kan ha hatt oppimot 100 medlemmer hver. De mindre steder som Vestfold og Ålgård gir en mulig indikasjon på hvor stor oppslutning slike steder hadde. Tar man snittet for disse to, så er kanskje omtrent 20 medlemmer per sted innenfor sannsynlighet. Moderat Ungdom nådde trolig toppen av antall medlemmer rundt 1980-1981, og siden gikk det nedover.

Totalt sett har Moderat Ungdom i perioden som gikk stått mer eller mindre på stedet hvil. Hovedårsaken til dette er så avgjort de ærekrenkende beskyldninger som Moderat Ungdom ble offer for våren 1981. Den stormen er nå ridd av, slik at grunnlaget for en ny offensiv bør være til stede.¹⁹¹

På sommeren i 1983 ser jeg at laget i Oslo har hatt en kraftig reduksjon av medlemmer. Fra å ha fått støtte til 356 medlemmer i 1980, så får de i august 1983 kun støtte til 175 medlemmer - et dramatisk fall i oppslutningen der medlemstallet er over halvert.¹⁹² I sin søknad datert den 7.4.1983 som lå til grunn for støtten de i juni mottok, så oppga de at fjorårets antall medlemmer hadde vært 356 personer - det vil si at tallet fra sommeren 1980, til sommeren

¹⁸⁸ Aksjonsutvalget (16.4.1978). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

¹⁸⁹ Lokalføringer 78-79. Boks 2. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

¹⁹⁰ Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (15.3.1980). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

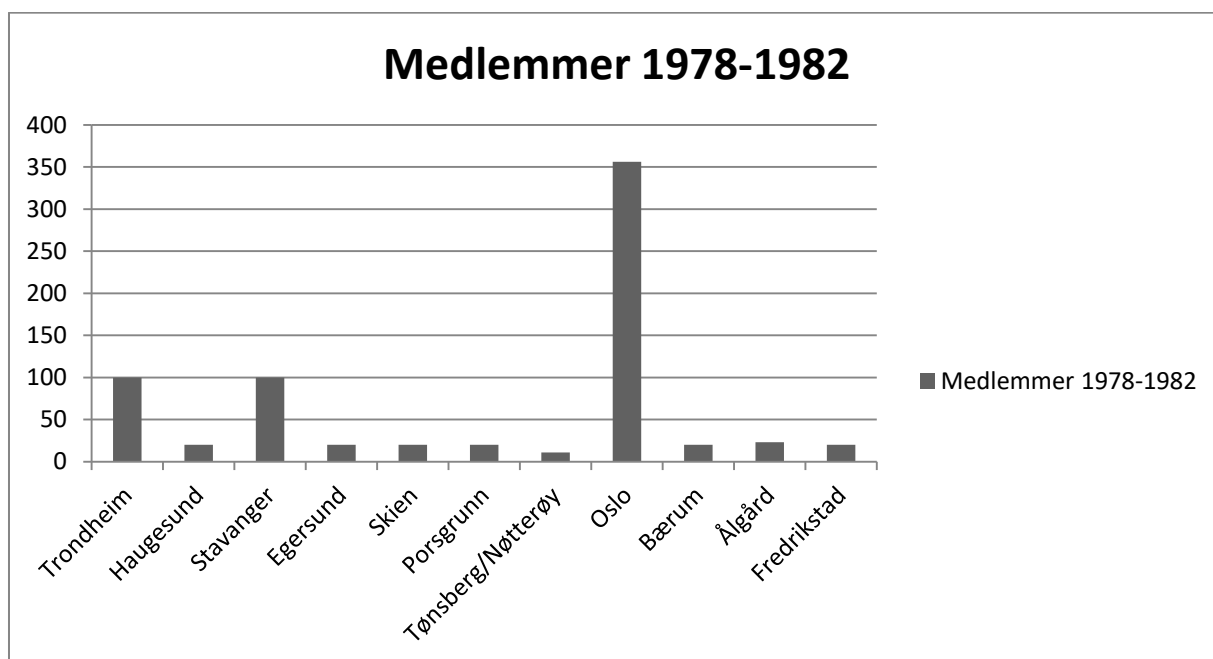
¹⁹¹ Simonsen 2009: 126.

¹⁹² Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (8.6.1983). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

1982, lå jevnt.¹⁹³ Da søknaden er behandlet, er summen som blir innvilget kun for 175 medlemmer, der dette tilsier at dette er et reelt tall for 1983. Fra 1978-1982 er et snitt på landsbasis omtrent slik:

Tabell 1

Medlemmer ut fra bosted mellom 1978-1982.(Bosted og 0-356 medlemmer)¹⁹⁴

Et snitt av dette blir 710 medlemmer, men her må det anmerkes at et sikkert antall ikke lar seg stadfeste i annet en at tallet har lagt et sted mellom 1500 - som er målet som aldri ble nådd, og 390 som er det eneste sikre medlemstallet i arkivet. Tallene fra øvrige steder i denne statistikken, er skjønnsvurdert på grunnlag av Oslo, Vestfold og Ålgård sine tall.

3.3 Kjønn og alder

Gjennom de tidligere nevnte innmeldingene, studiesirkelen og standplass aksjonene, får vi en oversikt på fordelingen mellom kjønn og alder. Det finnes innmeldingsblanketter for 1978-1979, og for 1982. Disse listene er det som ligger til grunn for å se på fordelingen.¹⁹⁵

Mellom 1978 – 1979 melder 12 personer seg inn, der 10 av dem er menn og 2 av dem er kvinner. Samtlige er født mellom 1952-1962, og alle er mellom 26 og 17 år. Ser man på året de er født, er snitt alderen på medlemmene 19,5 år. I 1981 melder 17 personer seg inn,

¹⁹³ Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (7.4.1982). Boks 3. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

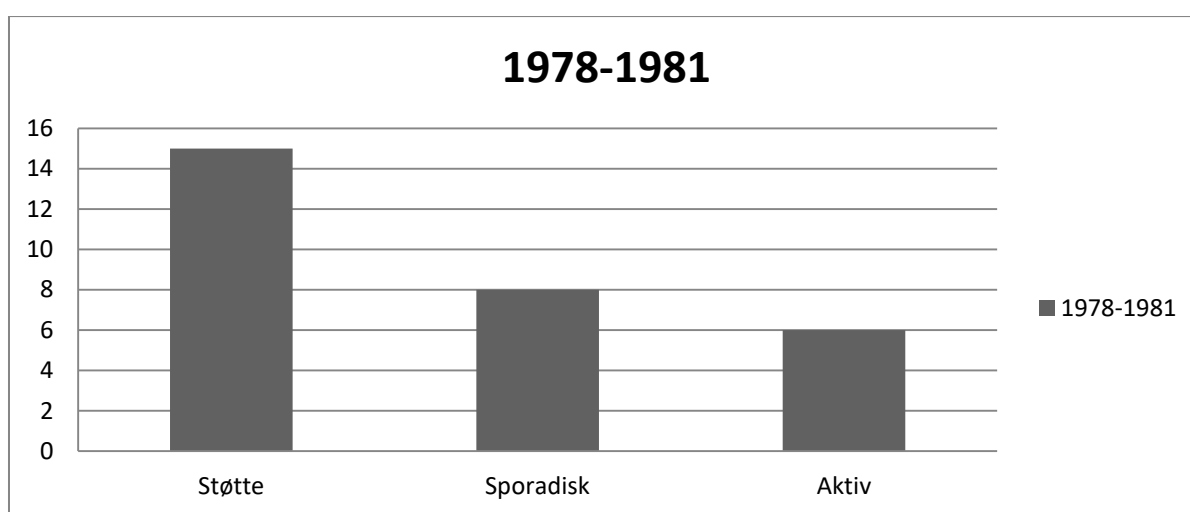
¹⁹⁴ Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (15.3.1980). Boks 3. Nasjonalbiblioteket. Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket. Oslo.

¹⁹⁵ Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

der 13 av dem er menn, og 4 av dem er kvinner. Samtlige er født mellom 1962-1966 og er mellom 19 og 15 år. Beregner jeg alderen ut fra året de er født, er snittalderen i 1981 på 17 år, og det er altså en noe yngre medlemsmasse som kommer på 80-tallet, kontra den som hadde vært på 70-tallet.¹⁹⁶ I innmeldingene så oppgir medlemmene om de ønsker å være sporadiske, støtte - eller aktive medlemmer. Når man legger til disse kriteriene, så finner jeg at den aktive delen av medlemmene var forholdsvis lav.

Tabell 2

Type medlemmer mellom 1978-1981. (Støtte, sporadiske, aktive, antall 0-15).¹⁹⁷

I perioden 1978 til 1981 ser vi at 6 av totalt 29 innmeldinger til Oslo Moderate Ungdom vil delta aktivt.¹⁹⁸ Disse verdiene er representative for Oslo i perioden, ettersom det kun er herfra jeg får data å beregne ut fra. Imidlertid er også dette området det mest aktive, og med størst oppslutning av 356 medlemmer i 1980-1982. Om man da benytter snittet fra innmeldingene, der 6 personer utav 29 velger aktivt medlemskap, så utgjør dette omtrent 20 %. Om dette videre omsettes til hele Oslo sin medlemsmasse, så blir det 71 aktive medlemmer. Bruker jeg samme formell for snittet på totalt antall medlemmer i hele landet, som ble skjønnsberegnet til 710 personer, så har man totalt 142 aktive medlemmer.

3.4 Standaksjoner og studiesirkel

Moderat Ungdom sin studiesirkel er en annen kilde som forteller noe om deres aktivitetsnivå, og hvordan det fordeler seg på kjønn. Kursenes hensikt var å lære folk å stå på stands, samt beherske debatter og ha innsikt i sakene de aksjonerte for. I studiesirkelen var det en

¹⁹⁶ Medlemslister 1978-1979 og 1981. (10.1.1981)Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

¹⁹⁷ Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

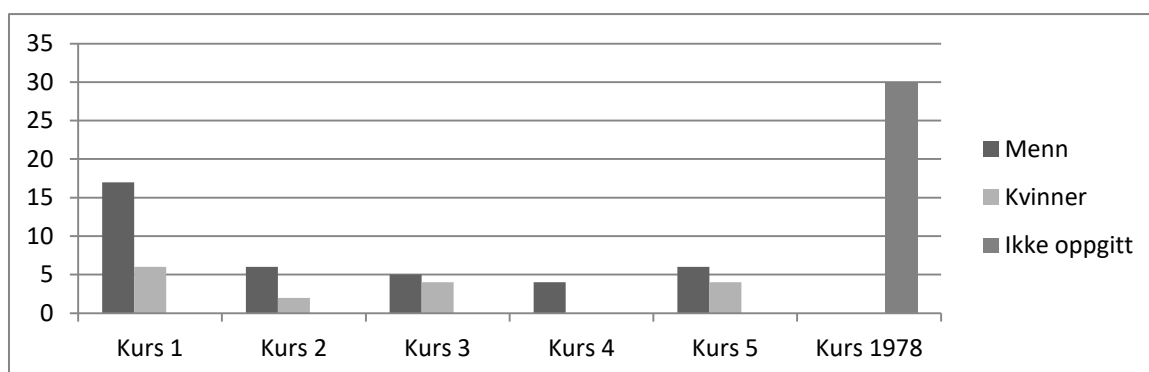
¹⁹⁸ Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

prioriteringsrekkefølge om hvilke emner som var rangert fra viktigst til mindre viktig. Dette ble oppsatt som følger: 1. USA-hetsen. 2. Forsvaret/NATO. 3. Diskusjonsteknikk/foredragsholding. 4. Midt-Østen. De ville også rette seg spesielt mot skoleungdommen der en – ikke-marxistisk tilnærming til historie og andre samfunnsfag skulle brukes i form som konservatisme, liberalisme og sosialisme.¹⁹⁹

De fører en egen bok over deltakere på studiesirkelene, der det i alt er innført 5 ganger kursene ble holdt.²⁰⁰ Boken er udatert, slik at en ikke vet når kursene ble holdt. Foruten denne kursboken så blir det i styreprotokollen den 9.2.1978 anmerket at de holdt et weekendkurs hvor 30 personer møtte opp.²⁰¹ Dette kurset er ikke innført i Studiesirkelboken, og derfor vet jeg at denne boken ikke er komplett. Den gir uansett et inntrykk av hvor mange som deltok på kurs, og hvordan et fordelte seg etter kjønn.²⁰²

Tabell 3

Fordeling av kjønn på kurs.(Menn, kvinner og ikke oppgitt, antall 0-30)²⁰³

Selv om heller ikke denne kilden er komplett slik at en finner det rette antall deltakere på kurs, så er det fra disse kildene funnet 83 personer som kurset seg. Trekker jeg bort de 30 som ikke er oppgitt kjønn på og omfordeler de resterende etter kjønn, så er 16 av 53 deltakere kvinner, der dette utgjør omtrent 30 %.

Aksjonsutvalget var de som skulle arrangere standaksjoner. Dette var faste grupper som skulle selge buttons, demonstrere, dele ut løpesedler og lignende. Før 1977 hadde utfallet

¹⁹⁹ Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5. 1978. (19.2.1977). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁰⁰ Deltakere på Studiesirkler. (Udatert bok). Boks 2. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁰¹ Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5. 1978. (9.2.1977). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁰² Tallene er fremkommet ved det tidligere nevnte kurs i 1978, samt de tall boken over deltakere på studiesirkelen har oppført.

²⁰³ Deltakere på Studiesirkler. (Udatert bok). Boks 2. Nasjonalbiblioteket. Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5. 1978. (9.2.1977). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

ikke vært helt som de ønsket: ”Aksjonsutvalget har tatt initiativ til å organisere standaksjonene på en bedre måte enn hva som tidligere er blitt gjort. Aksjonsutvalget har derfor laget et opplegg der 7 medlemmer er satt opp i 4 ”standsgrupper.”²⁰⁴ I 1977 er det 28 personer som deltar på slike stands i Oslo, der 26 av dem er menn og 2 er kvinner.²⁰⁵ I 1978 er antallet på personene som møter til stands redusert til 21, der det nå er 5 personer i tre av gruppene, og 6 personer i den siste av totalt fire grupper.²⁰⁶ Fordelingen er slik at 15 er menn, og 6 er kvinner. Setter jeg alt dette sammen og beregner oppmøtet etter kjønn, så er rundt 13 % kvinner, og 87 % er menn. Gruppene rullerte på å være ute, slik at det hver lørdag var en gruppe på standsaksjon.

3.5 Oppsummering

Selv om arkivet etter MU er mangelfullt, er det nok til å gi et innblikk i hvem medlemmene i organisasjonen var. Den største medlemsmassen var i urbane strøk der Oslo klart dominerte. Fra oppstarten i 1975 til 80-tallet er alderen på medlemmene blitt yngre, men varierer ikke mer en 2 år i forskjell. Snittalderen ut fra de tallene som er funnet, er mellom 19,5 år til 17 år. Organisasjonen domineres av menn, både blant medlemmene, i studiesirkelene og på standsplassene. De fleste medlemmene er lite aktive, og går i stor grad inn som støtte-medlemmer og sporadiske medlemmer. I Oslo har man en drivende kjerne for hele MU, som setter malen for hvordan organisasjonen skal driftes, og hvilken ideologi som skal fremmes. Et av de andre stedene som innvirket på ideologien, kom fra gruppen i Stavanger med Jan Simonsen som leder. Det totale antallet medlemmer kommer aldri over 1500, og har sannsynligvis lagt et sted fra 700 personer til 1500. Jeg får oppsummert disse tallene i en oversikt, der det også angis aktivitets nivå etter typen medlemskap.

Tabell 4

Oppsummering av medlemmene. Kjønn, alder, type medlemmer.

Antall	Menn	Kvinner	Snitt alder	Aktive	Sporadisk	Støtte
710-1500	80 %	20 %	18 år.	21 %	28 %	51 %

I en kort oppsummering kan jeg si at MU var en ungdomsorganisasjon der unge, politisk engasjerte menn utgjorde hovedtyngden av medlemsmassen. Kun 1 av 5 medlemmer er aktive, noe som viser at kjernen i styret har gjort svært mye av arbeidet for å fremme MU sitt

²⁰⁴ Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5. 1978. (10.5.1977). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁰⁵ Aksjonsutvalget. Mappe. (10.5.1977) Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁰⁶ Aksjonsutvalget. Mappe. (16.4.1977) Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

tankegods. Kvinner er få og lite aktive med ett unntak av et sted de er noe mer representert, nemlig i studiesirkelene hvor de i snitt utgjør 30 % av deltakerne, men ellers er bare 1 av 5 medlemmer kvinner.

3.6 Finansiering

I juli måned 1975 holder MU sitt interimsstyremøte der organisasjonen etableres, og de første planene legges for hvordan de skal operere og finansiere seg selv. I et nytt møte fra august samme året, begynner de å tenke ut en plan for å skaffe midler. Ideen er solidarisk idealistisk, der styret ønsker at medlemmene skal finne arbeide og donere lønningene til MU.²⁰⁷ De har på dette tidspunktet en andel som er under 300 kroner.

I oktober måned samme året bidrar Oslo kommune med et startbidrag på 1500 kroner, og videre får de inn 650 kroner på en av sine standsaksjoner i desember.²⁰⁸ I begynnelsen av 1976 fastsetter de en medlemsavgift som er på 15, eller 25 kroner per semester. Dette utgjør 30 til 50 kroner i året per medlem, ettersom de regner to semestre per år, og ulike satser mellom studenter, militære eller vanlig ungdom. I mars måned 1976 bestemmer de at styremedlemmene skal betale 50 kroner per måned, der dette gir mer penger ettersom hvert styre utgjør rundt 8 personer. Det anmerkes imidlertid ikke om dette skulle være fast praksis, eller kun i visse tilfeller for å styrke økonomien.²⁰⁹

Disse typene inntekter er det som skal finansier Moderat Ungdom i den tiden de opererer - kommunestøtte, standsaksjoner, salg og medlemskontingent. Som jeg har sett tidligere, fikk de også erstatningsbeløp fra media, som de skulle havne i rettsfeider med. Her hadde de for øvrig også store utgifter forbundet de rettssakene som oppstod, men dette vil beskrives mer i kapittel fem. I arkivet er regnskapene noe sporadisk gjengitt, med unntak av vedtaksbrevene fra Ungdomskontoret i Oslo kommune. De bidrar først med startbidrag i 1975, og dernest årlig med en sum per medlem i det som kalles administrasjonsgebyr støtte. På 70-tallet er denne på 50 kroner per medlem, men økes på 80-tallet til 100 kroner per medlem. Oslo Kommune støtter dem også med husleie, der de i 1983 får 5. 680 kroner til dette, og 17.500 i støtte for medlemmene.²¹⁰

²⁰⁷ Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5.1978. (20.8.1975) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁰⁸ Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5.1978. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Tallene fremkommer under styremøtene mellom august til desember 1975.

²⁰⁹ Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5.1978. (12.3.1976) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²¹⁰ Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (8.6.1983 og 9.8.1983). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Da MU var på sitt største i året 1980, mottok de totalt 50.370 kroner i kommunal støtte fra Oslo. De fikk 5.110 kroner i samlet medlemsavgift. Dette er tall som Simonsen presenterer i sin bok og bekrefter at medlemstallet i 1980 - var innenfor det anslaget som tidligere ble presentert i medlemmenes sammensetting og tall. Her satt til to semester per år, der styremedlemmene betalte 50 kroner per semester og altså en dobbelt sats av det vanlige medlemmer betalte. Videre kom salg av jakkemerker, buttons og så videre, der total inntekt var 75 705 kroner.²¹¹ Simonsen anmerket i boken sin at MU også mottok enkeltbidrag, men disse var ikke bærende for økonomien ettersom de var sporadiske og sjeldne. I arkivene er det ikke funnet noen former for bidrag verken fra USA, den Sørkoreanske Ambassaden, eller Moon sekten slik det gikk rykter om. Libertas ga en form for bidrag, ettersom de ga økonomisk støtte til reisevirksomhet forbundet kurs, eller annet. Dette viser igjen den nære forbindelsen MU hadde mot næringslivsorganisasjoner. Summene som dette utgjorde, lot seg ikke gjenfinne i arkivet.²¹²

I april måned 1983 opprettet de også en postgirokonto som ble kalt "NATO's venner", der denne var ment å skulle brukes til å styrke støtten til NATO samarbeidet. Denne etableringen kommer i det tidsrommet MU er i tilbakegang, og det gir ikke store summer i inntekt.²¹³ Finansieringen av MU fordeler seg på følgende vis, der jeg benytter året 1980 som utgangspunkt med totale inntekter på 75 705 kroner.²¹⁴ Administrasjonsstøtten og husleiestøtten kom begge fra kommunen.

²¹¹ Simonsen 2009:128,129.

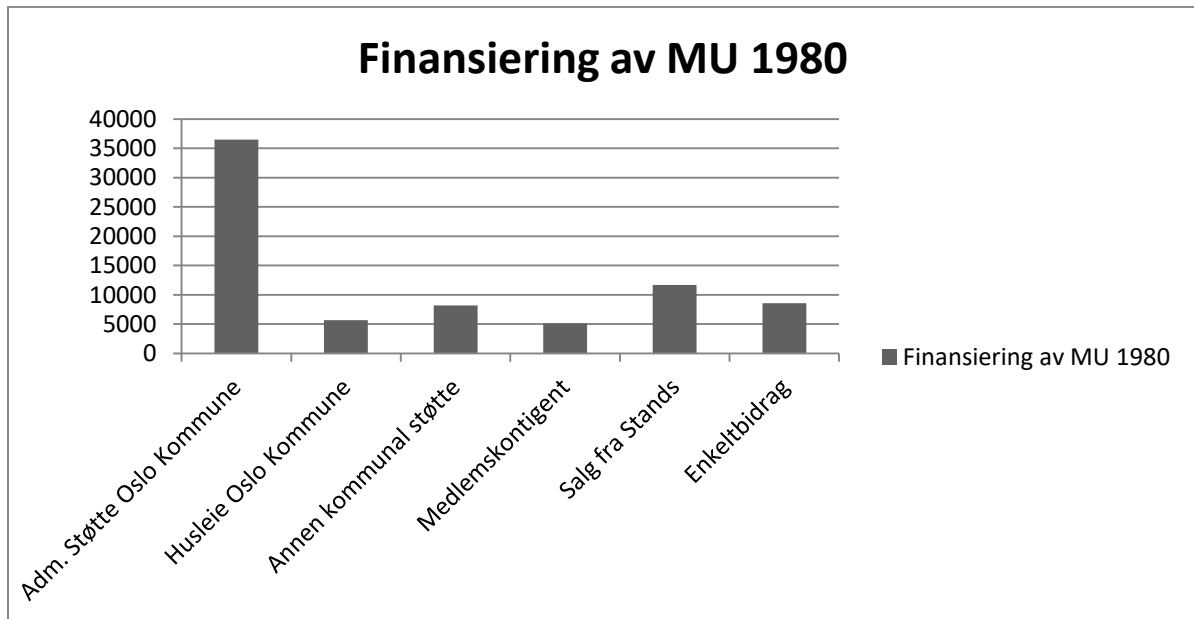
²¹² Simonsen 2009:127-129.

²¹³ Styreprotokoll for Oslo MU: 13.10.1982-28.9.1983. (27.4.1983) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²¹⁴ Tallene baseres på tilskuddene fra Oslo kommune funnet i: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (8.6.1983 og 9.8.1983). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Videre legges et udatert brev fra samme boks, påskrevet: "Inntekter fra stands", der snitt av summen er beregnet over 46 uker med stands, og total sum. Til sist er: Simonsen 2009:129 brukt, der total inntekt for 1980 er oppgitt til 75 705 kroner for 1980. Enkelt bidragene er resterende sum av total årsinntekt etter at indikerte summer er fratrukket. Hva som ikke lot seg gjenfinne, var hvor store reise summer Libertas støttet med dette året.

Tabell 5

Moderat Ungdom sin fordeling av økonomiske bidrag i 1980.(0-37 500 kroner)²¹⁵

Kommunal støtte var den største inntekt og dernest salget fra stands. I Oslo er kommunene den absolutt største bidragsyteren med 50. 370 kroner, mens øvrige steder støtter med 8.190 kroner. Plusser man inn den øvrige kommunale støtten for alle steder sammen med Oslo, så utgjør denne nært 67 % av hele MU sin finansiering.

3.7 Økonomisk motbør

Ved gjennomgangen av arkivet så kom det tydelig frem at organisasjonen fikk problemer med å holde utgiftene unna. I 1980 da de hadde den største oppslutningen og mottok de største inntektene, så hadde de likevel en minus på 2861 kroner.²¹⁶ Da medlemstallet fra 1982 til 1983 ble over halvert, bortfalt over halve støtten fra Oslo kommune.²¹⁷ Mot slutten av 1982 mottok de også brev fra advokatene Ivar Elstad og Jan Hoff om at leieprisen i Dronningsgaten 23, økes fra 1.111 til 1851 kroner i måneden.²¹⁸ Moderat Ungdom oppga selv i søknaden om støtte fra Oslo kommune for 1982, at deres årlige utgifter var på 85.000 kroner.²¹⁹

²¹⁵ Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²¹⁶ Simonsen 2009: 130.

²¹⁷ Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (8.6.1983 og 9.8.1983). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²¹⁸ Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (10.2.1983). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²¹⁹ Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (7.4.1983). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Porto, rekvisita og utstyr utgjorde alene 64.000 kroner, og det resterende skulle dekke husleie og telefon.²²⁰ Støtten fra kommunen i 1983, blir bare 23.180 kroner om man legger sammen både medlemsstøtten og husleie støtten. Derved får de langt mindre enn det de har fått foregående år, og utslaget hadde gjort seg gjeldende på de andre inntektskildene også. Ettersom medlemstallet var i fall, forsvant også inntektene fra medlemskontingenten, der denne sikkert er over halvert ettersom støtten fra Oslo kommune sikkert viser dette. Misforholdet mellom inntekter og utgifter er dramatisk, der de trolig ervervet under halvparten av pengene de trengte for å opprettholde driften. Årsaken til de mange purringer og for sene betalinger fra arkivet er forståelig – de har for lite penger. Moderat Ungdom slet økonomisk fra 1983, og dette bidro trolig til slutten på organisasjonen, som den del av en sammensatt forklaring.

3.8 Slutten for MU

Fra den mest turbulente tiden mellom 1979-1981, ble oppslutningen til MU gradvis redusert frem til året 1984. Simonsens gir i sin bok et inntrykk av at MU mer eller mindre ble oppløst på grunn av manglende engasjement av ungdommene, men peker også på at partier som Fremskrittspartiet etablerte egne ungdomsorganisasjoner.²²¹ Her forsvant mange av MU sine medlemmer på bekostning av deres tverrpolitisk utenomparlamentariske organisasjon, ettersom uteblivelsen av maktinnflytelse for noen ble avgjørende.²²² I et sitat som Simonsen gjengir, så fortalte initiativtakeren til Frp Ungdom, at de to organisasjonene kjempet for samme sak, men at han ønsket å ha makt bak idealene.

Forklaringen på slutten for MU faller sammen med det Kåre Petter Hansen hadde som årsak, nemlig at den negative presseomtalen rundt MU i 1979-81 var ødeleggende for rekrutteringen, men dette er ikke alene årsaken. Forklaringen med at Fremskrittspartiets ungdomsorganisasjon tok medlemmer er ikke en plausibel forklaring alene, ettersom denne organisasjon ble stiftet alt i 1978 - altså på samme tid som MU hadde god oppslutning, og skulle fortsette å ha det enda ei tid fremover.²²³

Moderat Ungdom hadde etter 1981 hatt sviktende medlemsopplutning der årsaken hadde flere forklaringer. Jan Simonsen legger til en supplerende forklaring til den Kåre Petter Hansen hadde, nemlig at ungdommenes engasjement utover 80-tallet ble svekket da det ikke

²²⁰ Fra Oslo: Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (7.4.1983). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²²¹ Simonsen 2009: 131.

²²² Simonsen 2009: 131.

²²³ Garvik 2018. Store Norske Leksikon.

var så mange saker å kjempe for lengre - satt mot det man hadde hatt på 70-tallet. Påstandene er nok begge riktige. Gjennom de høyreekstreme aksjonene som ble utført mellom 1979 – 1981 så har mediene ved injurierende informasjon, bidratt til at MU ble forbundet med radikalisme og ekstremisme. De trekkene som ble gjort med å bringe sakene opp for domstolen og etableringen av eldrerådet, var viktige steg som bidro til at de renavasket seg for disse påstandene, men det hadde kostet dyrt. Heller ikke politiet hadde fattet noen særskilt interesse for dem i perioden med kartleggingen av ekstremister og radikalister. I en gjennomgang av Lund-rapporten finner jeg ikke MU i deres søkelys, eller nevnt under overvåkingen og derfor, var de store oppslagene i media ødeleggende slik Kåre Pettersen hevdet.

De hadde et aktivt styre både gjennom 1983 og 1984, men etter den siste generalforsamlingen sistnevnte år, ble det ikke holdt flere. Siste formannen ved hovedkontoret var Atle Johannesen, og på det tidspunktet var Oslo det mest aktive laget. De øvrige er mer eller mindre blitt borte, og samme året ble også leiekontrakten i Dronningens gate 23 i Oslo oppsagt, og derved hadde ikke lenger MU noe hovedkontor.

Det ble vanskelig å rekruttere nye aktive tillitsmenn, hovedsakelig på grunn av den generelt synkende politiske interessen i befolkningen, og tidligere tillitsmenn ble for gamle og begynte å få andre interesser som familie og jobb.²²⁴

Fra tidene før 1981 da en ung ideologisk venstrebeølge gjorde seg bemerket i politisk arena, så kom en ny giv for høyresiden med Kåre Willoch og Erling Nordvik fra 1981 og fremover.²²⁵ De skapte en sterk bevegelse som appellerte til tidligere MU medlemmer, og på samme tid hadde Frp sin ungdomsorganisasjon også fått solid fotfeste. Når man da kombinerte alle disse momentene, så sto MU igjen med en aldrende gruppe ungdommer som fant nye arenaer å engasjere seg i - enten det være seg med familie eller innen politikken. Mangelen på nye ungdommer fikk organisasjonen til å dø bort, og fra 1984 var det ikke lenger noe engasjement igjen. Det siste styremøtet jeg finner i arkivet er datert 21.9.1983, der bare fire personer møter. De planlegger her å ha et neste styremøte den 11.10.1983, men dette møtet

²²⁴ Atle Johannesen i intervju med Jan Simonsen. Han var siste leder av Moderat Ungdom fra 1983 – 1984. Simonsen 2009: 131.

²²⁵ Svabø 2009. Norsk biografisk Leksikon. Erling Nordbø (1928-1999) var journalist og politiker. Han huskes som mannen bak "høyre bølgen". Etter å ha sittet på Stortinget i tre perioder til 1973, overtok han formannsposten i partiet i 1974, og satt her til 1980. Ved stortingsvalget i 1981 gjorde partiet et brakvalg med 31, 8 % av stemmene, og representanter fra alle fylker, og man fikk en "ren" høyre regjering. Nordbø tilregnes æren for dette, ettersom han ved jevn kontakt med folk omgjorde partiet til et mer folkelig parti, og derav den såkalte Høyrebølgen.

protokollføres aldri og MU er kommet til sin slutt.²²⁶ Når det gjelder øvrige lokale lag, så dør de bort sammen med at ledelsen forsvinner i det stille.

Arkivet viser tydelig at de sliter økonomisk. Stadig for sent betalte regninger får purringer, og enkelte går mot inkasso. Inntekter av behov for driften uteblir og sammen med den sviktende medlemsrekrutteringen så er de økonomiske konsekvensene dramatiske, og en direkte årsak for at MU ble oppløst. I tillegg kommer de to andre forklaringene som Simonsen presenterer i sin bok. Slutten for organisasjonen får en sammensatt årsak med tre hovedpunkter:

For det første hadde media sine oppslag som plasserte dem til å være en ekstremistisk organisasjon, skyld i at de fra 1981 fikk sviktende medlemsopplutning. For det andre kom en sviktende politisk interesse fra de unge og medlemsantallet sank gradvis frem til 1984. De som enda var politisk engasjerte, gikk inn i andre ungdomspartier. Til sist var det de sviktende inntektene på grunn av den uteblitte medlemsmassen, og derved mangel på finansiering av organisasjonen.

3.9 Hovedpersonene i MU

Fra 1975 til 1984 hadde MU hatt flere sentrale medlemmer, der de fleste tilhørte styret i Oslo, samt et par andre fra Stavanger som bidro til utviklingen av ideologien Moderat Ungdom rettet seg etter. Det første interimstyret ble etablert i Oslo, og gjennom de følgende årene var det herfra organisasjonen ble ledet og retningslinjene skapt - som de øvrige stedene fulgte. Det var også fra hovedkontoret at det meste av MU sitt materiell ble produsert. Når jeg har sett på hvor få aktive medlemmer MU hadde, er det tydelig at kjernen av styret som satt i Oslo, sammen med Rådet var de som formet og drev MU.²²⁷

Jan Simonsen hevder i sin bok at de på det meste hadde rundt 5000 medlemmer, men arkivene indikerer at de aldri var oppe i så høye tall.²²⁸ Både i 1979 og 1982 strever de fremdels med å nå 1500 medlemmer for å få statsstøtte.²²⁹ Aktive lag fantes i: Trondheim, Haugesund, Stavanger, Egersund, Skien, Porsgrunn, Tønsberg, Nøtterøy, Oslo, Bærum, Time, Gjesdal og Fredrikstad. Oslo regionen skiller seg ut som stedet med størst aktivitet, og flest medlemmer. Går man inn på disse personene, så er det en kjerne i sentralstyret som påvirket Moderat Ungdom betydelig mer en andre. Det var disse medlemmene som formet den

²²⁶ Styreprotokoll for Oslo MU:13.10.1982-28.9.1983. (21.9.1983) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²²⁷ Rådet som det her refereres til, vil beskrives nærmere i kapittel 4.

²²⁸ Simonsen 2009: 8.

²²⁹ Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

bakenforliggende ideologien og utarbeidet det meste av informasjonsmateriellet medlemmene fikk. Disse hovedpersonene var - Per Danielsen, Jan Erik Romstad, Kåre Petter Hansen, Fridtjof Sjøgaard, Jan Simonsen og Dag Danielsen.

Når jeg ser på hva de mest sentrale medlemmene gjorde etter at MU opphørte, så er det en markant dreining til borgerlig side. I tidene før MU og underveis var mange tilhørende Unge Høyre, eller Frp Ungdom. I etterkant er det igjen i disse organisasjonene vi finner at flere av dem gikk. Dette viser på mange måter at MU hadde en tildraging til høyre siden i norsk politikk, men også i liberalistisk.

Per Danielsen som mulig var MU sin sterkeste drivkraft, er i dag medeier i advokatfirmaet Danielsen og Co som har møterett for høyesterett. Her er engasjementet for menneskerettighetene en del advokatpraksisen. Danielsen har spesialisert seg på injuriersaker mot media og har ofte vært i søkelyset på grunn av sine saker i retten - og utenfor. Under gymnastiden var han svært aktiv i Unge Høyre. Ble siden journalist i politisk seksjon i Aftenposten, men sluttet i jobben for å ta en juridisk utdanning.²³⁰

Hans bror Dag Danielsen engasjerte seg i Fremskrittspartiet etter Moderat Ungdom ble oppløst, og var stortingsrepresentant fra 1997 til 2001. Han var en av totalt 8 personer som ble suspendert av landsstyret i partiet, der saken var at den daværende formannen i partiet - Carl I. Hagen, krevde at Siv Jensen skulle få 2. plassen i Oslo Frp og at Danielsen måtte vike. Dette nektet han og sentralstyret gikk inn for å ekskludere ham fordi han nektet å rette seg etter nominasjonsutvelgelsen. Saken ble tatt opp i retten, men Danielsen og de andre tapte.²³¹

Han meldte seg ut av partiet i 2001 og sammen med et annet tidligere MU medlem, så overtok de det lille partiet Det Liberale Folkeparti, men ble møtt av sterk kritikk idet mange anså det som partyveri og dobbeltmoralisme:

Ifølge den nyslåtte partileder Fridtjof Frank Gundersen har han kjøpt Det Liberale Folkepartiet på billigsalg, for en kaffekopp. [...] Vi er lite glade for at innvandringsfiendtlige økonomiske liberalister på ytre høyre fløy smykker seg med et ideologisk begrep som historisk og ideologisk tilhører det sosialliberale sentrum.²³²

Denne saken havnet kort tid etter i kommunaldepartementet fordi den avtroppende formannen Trond Johansen hevdet at han hadde krav på partiet. Det ble gitt medhold og overtakelsen ble

²³⁰ Brakstad 2017. Nettbasert avis.

²³¹ Ellingsen 2001. Nettbasert avis.

²³² Sponheim 2001. Nettbasert avis.

erklært ugyldig. Både høyrepolitikk og liberalisme var prinsipper hos MU, men i denne sammenhengen møtes deres forsøk på overtakelse av motbør og kritikk.

Peter N. Myhre meldte seg inn i Frp alt i 1977, og var gjennom tidene valgt inn i Oslo sitt bystyre 8 ganger. Fra 1978 var han første formann i Frp Ungdom, og satt som stortingsrepresentant fra 2009 – 2013. Han har siden hatt flere sentrale offentlige verv, også i Fremskrittspartiet.²³³ Summen av disse kjernemedlemmene viser hvordan de både før MU var part av Høyresiden, men også etter at MU ble oppløst - gikk tilbake til den samme siden, men med en økt liberalistisk tanke.

3.10 Delkonklusjon

Innledningsvis skrev jeg at målet med kapitlet var å drøfte hvem medlemmene i MU var, og underveis kom jeg inn på saker som: Hvor mange var de, og hvordan fordelte det seg i kjønn, alder og bosted? Hadde de en uakseptabel støtte økonomisk og hvem finansierte dem? Hvorfor og hvordan ble organisasjonen nedlagt? Hensikten med denne drøftelsen, var å besvare spørsmålet om hvor aktive og omfattende MU sine medlemmer egentlig var.

Medlemsmassen i MU var forholdsvis lav og nådde aldri 1500 medlemmer. Oslo fremstår som kjerneområdet av organisasjonen, og sammenlignet med andre lokallag var det størst tilslutning her, og atskillig færre medlemmer andre steder. Menn dominerte, og snittalderen var 18 år. Oslo styret var drivkraften for hele MU på landsbasis, der de trass sin begrensende mengde aktive medlemmer fikk skapt en bevegelse som markerte seg i både media, og som bidrag i den utenomparlamentariske politiske kulturen.

Når det gjelder finansieringen var hovedinntekten som dekket mer en 2/3 deler av pengebehovet, fra kommunal støtte i form av administrasjonsstøtte og husleiestøtte. Ellers kom finansien fra medlemskontingenten, enkeltbidrag og salg fra stands. Denne delen var mindre en 1/3 part. Det er ikke funnet noe som tilsier at de mottok hva man kan kalle en partisk støtte for å fremme vestlige verdier på vegne av USA, CIA eller Sør Korea, slik Simonsen peker på at det gikk rykter om i sin bok.²³⁴ Libertas var en av dem som støttet dem, men da i hovedsak for å dekke reiseutgifter.

En sviktende medlemsopplutning som etter 1981 ble halvert, gjorde at MU fikk økonomiske problemer. Protokollen frem til 1983 har flere vedlegg som omhandler purringer og utgifter som ikke betjenes i tide. Videre så jeg at støtten fra kommunene halveres i samme

²³³ Stortinget, Myhre Peter N. 2017. Nettbasert side.

²³⁴ Simonsen 2009: 128.

tidsrom, og husleien økes.²³⁵ Dette støtter Kåre Petter Hansen sin uttalelse om at 1981 ble begynnelsen på slutten for MU.²³⁶ Kombinasjonen av sviktende økonomi og svikt i medlemsrekruttering fremstår som hovedårsakene for slutten av MU. Sentrale medlemmer vendte tilbake til høyresidens politikk, der en kanskje kan si at de kom fra høyre - og vendte tilbake til høyre. Ser en på ideologien så er det liberal høyrepolitikk som opptok dem, der det gikk en klar oppfordring til å stemme på Høyre ved valg.²³⁷ Da MU kom til sin slutt bekreftes dette ytterlig idet Peter N. Myhre sin uttalelse:

Jeg har alltid ment at Moderat Ungdom og Fremskrittspartiet Ungdom jobbet for de samme idealene, men jeg ønsket ikke bare å argumentere for mine politiske synspunkter, men ønsket også å få makt. Da fant jeg det riktig å konsentrere meg om partipolitisk arbeid.²³⁸

Med tanke på hvor få aktive medlemmer MU hadde, er undersøkelsen av hvordan de opererte interessant. Den viser at MU i hovedsak var en liten gruppe som klarte å skape store overskrifter og samfunnsdebatt i tiden de eksisterte. I neste kapittel vil jeg drøfte hvordan deres ideologi ble skapt, og om dette var en videreføring av andre sine tanker, eller om de selv fremmet noe nytt.

²³⁵ Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFF 1983-. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²³⁶ Simonsen 2009: 123.

²³⁷ Styreprotokoll:29.7.1975 – 2.5.1978. (22.2.1976) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²³⁸ Simonsen 2009: 131.

Kapittel 4. Det ideologiske opphav.

Moderat Ungdom hadde gjennom årene gått fra en voksende medgang til stagnerende medlemsrekruttering, sammen med en sviktende økonomi og tap av engasjement hos ungdommen. Organisasjonen kom til sin slutt i siste delen av 1983, og i de nesten 10 årene de eksisterte etterlater kildene et inntrykk av hvordan opererte, og hvilken form for aksjoner de valgte.

I dette kapitlet skal jeg drøfte spørsmålet om hvem som påvirket dem til valg av ideologi, og hvordan de opererte under denne ideologien. Sentralt i drøftelsen er spørsmål som; Hvordan skulle de aksjonere? Hvem formet den ideologien de valgte? Hvilken plass hadde de i høyrebølgen? Hvor stor innvirkning hadde egentlig rådet - før og under MU sin eksistens? Drøftelsen skal gi svaret på om de formet et nytt tankegods og virkemåten de fremmet det på, eller om de bare videreførte andre sine tanker. Her vil konklusjonen svare på om de gikk opptrådet som en del av oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden, og ble del av høyrebølgen. Metoden er ved det Andresen og øvrige kaller representasjonsanalyse, ettersom ideologien i denne fremstår som en videreføring av liberalistiske tanker - satt inn i en ny tid og kontekst, altså ”*historisering* av ulike fremstillinger [...] bunden til bestemte kontekstar der fremstillinga blir til, eller blir lesen”.²³⁹

4.1 Utredningsformen

Etter at MU var etablert og rådet fikk sin plass i organisasjonen, så begynte diskusjonen om hvordan de skulle operere og fremstå.²⁴⁰ En bakenforliggende årsak til denne debatten var de store oppslagene drapene på Hadeland, og bombene i 1. mai toget hadde ført med seg i ødeleggende form for MU.²⁴¹ Professor Jan Brøgger som satt i rådet, mente at de kun burde drive utredninger, mens Per Danielsen var uenig ettersom han hevdet at de da kun ville bli en skrivbordsorganisasjon. Valget ble å være aktivistiske, der dette skapte en risiko for å provosere motstanderne.²⁴² Med en aktivistisk fremferd, så valgte de å ha stands som en mild demonstrasjonsform. Disse standsaksjonene skulle brukes mot ulike ambassader, eller mot andre objekter som representerte totalitære regimer, eller instanser som demmet opp for liberalistisk næringsliv, menneskerettigheter eller ytringsfrihet. Den intellektuelle formen for motstand skulle fortsette med mer informasjon og utdeling av løpesedler. På denne tiden fantes det allerede organisasjoner som delte en nær identisk ideologi med MU. En av disse var

²³⁹ Andresen [et. al.] 2012:104, 105.

²⁴⁰ Rådet beskrives nærmere i kapittel 5.

²⁴¹ Disse hendelsene vil beskrives i kapittel 5.

²⁴² Simonsen 2009: 123.

Libertas som Per Danielsen tidlig dro på banen som en nær samarbeidspartner.²⁴³ I denne organisasjonen finner jeg mye av det tankegodset MU brukte, og det er tydelig at deres egen ideologi ikke var ny, men snarere adoptert.

Libertas som Simonsen i sin bok henviste til og som Per Danielsen tok kontakt med i 1975, sto på mange måter i samme bås som Moderat Ungdom. Deres felles tanker om økonomisk liberalisme var tydelig. Libertas sin opprinnelse og hensikt, var å motarbeide Arbeiderpartiets regulering av norsk økonomi. Deres argumentasjonsform var ved ulike utredninger mot statlig kontroll på økonomien - de var mer den skivebords organisasjon som Brøgger hadde ønsket at også MU skulle bli, men som Per Danielsen mente ble for spak.

Libertas ble stiftet i 1947 og ble ledet av Trygve de Lange. I 1988 endret de navn til Liberalt forskningsinstitutt, og tidligere rådsmedlem i MU - professor Jan Brøgger ble redaktør i deres tidsskrift *Kulturelt Perspektiv* fram til 2001.²⁴⁴ Brøgger mente at en intellektuell fremferd var den beste aksjonsformen. I boken *Frihetens banemenn – om eurokommunismen og antihumanismens gjennombrudd*, ser vi hvordan han som rådsmedlem preget ideologien til MU, og det er vanskelig å unngå å se hvor lik den ideologiske tanken mot totalitær fremferd er, og deres egen studie i det de kalte kommunazismen.

Denne klassesetning som springer ut av den sosiologiske rasisme, danner i virkeligheten også utgangspunktet for den venstre sosialistiske kulturpolitikk. Denne kulturpolitikk inngår som et sentralt element i den eurokommunistiske tekning.²⁴⁵

Vi ser parallellen til MU, der eurokommunismen som Brøgger beskriver, på mange måter er lik med den kommunazismen som MU ser på som en motstander av demokratiske verdier. Brøgger beskriver det han kaller tre demokratiske dødssynder som en direkte trussel mot ekte demokrati.²⁴⁶ Disse skapes ved at totalitære styreformer i alle sorter, er den reelle trusselen mot de liberale demokratier. Boken forfattet han i 1977 - altså to år før Fridtjof Sjøgaard, Kåre Petter Hansen og Jan Erik Romstad hadde ferdig manuskriptet til ”Kommunazismen, analyse av totalitære ideologier”, utgitt av NÅ Forlag i 1979. I deres forord retter de en takk til Jan

²⁴³ Styreprotokoll: 29.7.1975-2.5.1978.(23.9.1975) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Libertas var en av de første sakene MU besluttet å gå i dialog med. Per Danielsen skal alt 2 måneder etter interimstyremøtet kontakte dem for å vurdere mulig samarbeide.

²⁴⁴ Lifo 2017. Nettbasert side.

²⁴⁵ Brøgger 1977: 84.

²⁴⁶ Brøgger 1977: 112-123. Her er det i sammenheng igjen ismene, - i form av nazisme, fascisme og kommunisme som indikeres. De sterke ismene fremhever Brøgger som dødssyndene, ettersom de i sitt vesen egentlig er like i den form av at de fjerner ytring, individuell frihet, næringsfrihet og andre former for demokratisk liberalisme. Mer om de dypere økonomiske innvirkninger kan leses i de videre sider fra side 124.

Brøgger som veiledet dem til manuskriptet, og det er tydelig at hans tanker har preget MU sin ideologi.²⁴⁷ De så totalitarismen og kommunizmen som synonyme begreper i politiske ideologier, der totalitære ledere hadde uinnskrenket makt. Denne ble forsvart og legitimert av systemet. Professor Brøggers tidligere tanker om demokratiets dødssynder, er nesten identiske med den liberalistiske ideologien som fremmes i Sjøgaard, Hansen og Romstad sitt verk fra 1979.²⁴⁸ Tankene finnes også i Libertas, og MU oppgir i sin styreprotokoll at ”Per har hatt møte med Libertas. Disse skal ta opp MU`s forhold til Libertas på styremøte 2.10-1975”.²⁴⁹ I januar 1979 kommer igjen forbindelsen tydelig frem, idet de anmerker at Per Danielsen skal utarbeide en mulig bulletin for samme organisasjon.²⁵⁰ Dette viser klart at kjernemedlemmene i MU - ikke bare var inspirert av Brøggers bøker, men også hadde lært av ham og hadde nære bånd til Libertas. Denne forbindelsen kan ikke beskrives som noe annet en et samarbeide om felles ideologi.

4.2 Ideologiens opphav

Moderat Ungdom var som deres navn tilsier, en organisasjon som var myntet på ungdommer, der initiativtakeren hadde tilhørt høyresidens ungdomsorganisasjoner. Da man fra 1979 valgte å opprette et råd, ble dette bestående av eldre personer som skulle påvirke ungdommen sterkt i både aksjonsformer og i det akademiske grunnlaget. De skulle også vise seg å bli viktige i de rettssakene som MU anla mot mediehusene som stemplet dem som radikale og ekstremistiske.²⁵¹

Blant annet tilrettela professor Fridtjof Frank Gundersen dementiet mot NRK med et innlegg i Aftenposten i februar 1981, da NRK hadde trukket MU inn i saken med drapene på Hadeland.²⁵² Det hele ble støttet opp av Max Manus, som også beklaget det han kalte misbruk fra media. Alt dette var gjort som forberedelser til en rettssak de ville reise mot NRK. MU hadde i et ekstraordinært styremøte besluttet å gå til injuriersøksmål, og rettsfeiden ville neppe blitt noe av uten dette rådet av eldre personer. Selv om organisasjonen skulle være for ungdom, og av ungdom - så var det rådet som blir en sterk pådriver til deler av

²⁴⁷ Sjøgaard [et. al.] 1979: 5. I den aktuelle boken er det flere støttespillere til manuskriptet. De retter en takk til både Jan Brøgger, Jon Skard og Arne Slettebø. Spesielt påpeker de at man i slutfasen av boken får ”god hjelp og veiledning”.

²⁴⁸ Sjøgaard [et. al.] 1979.

²⁴⁹ Styreprotokoll 29.7.1975-2.5.1978. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁵⁰ Møteprotokoll for fylkesstyret i Oslo:12.4.1978-14.2.1979. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁵¹ Simonsen 2009: 61, 120.

²⁵² Simonsen 2009: 121. I innlegget i Aftenposten skriver Gundersen blant annet: ”Ved å komme med slike opplysninger har NRK på en meget effektiv måte svertet Moderat Ungdom. Man må spørre seg om NRKs reportasje er et bevisst misbruk av media for å ødelegge Moderat Ungdom, eller om det bare er et tilfeldig overtramp av en medarbeider som ikke kan sitt fag og er uten den fornødne ansvarsfølelse.”

aksjonsformene. Dette ga uttelling for dem, idet de i påfølgende rettsfeider ble tilkjent erstatning fra flere av de mediehusene som hadde beskrevet MU som ekstremistske.²⁵³

Ideologisk er det mye av Brøggers tankegods om brukes, men blir av MU omdøpt til kampen mot kommunazismen som representerte de tre demokratiske dødssyndene. Moderat Ungdom sin tilnærming ved både å ha stands, demonstrasjoner, flygeblader og annet, hadde sin basis i hva de akademisk kunne referere til. Det ideologiske tankegodset var formet før MU ble stiftet. Dette ser vi ikke bare hos Libertas og professor Jan Brøgger, men også da rådet skal lage innlegg til aviser og lignende. Her fremstår blant annet den klare USA støtten, og distanseringen til sosialistiske partier.²⁵⁴

Foto: Rådet som ble etablert for å bistå Moderat Ungdom, ble en viktig kilde til den ideologi de utøvde.²⁵⁵

I kampen mot monopolstyringen finner jeg også at rådsmedlemmene tidligere har hatt denne saken på agenda. Professor Fridtjof Gundersen som dementerte i Aftenposten, hadde i 1973 forfattet boken ”Statlige handelsmonopoler og EF” - hvor han utredet farene ved for stor statlig monopolstyring.²⁵⁶ I doktoravhandlingen legger han vekt på hvor diskriminerende

²⁵³ Simonsen 2009: 122.

²⁵⁴ Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982. (Januar 1981) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Jeg referer her till innlegget i Aftenposten som ved flere punkter hadde sladd før endelig versjon. Dette vises i kapittel 5.

²⁵⁵ Simonsen 2009: 65. Foto av rådsmedlemmene.

²⁵⁶ Gundersen 1973:17-18.

lovpålagt monopolstyring kan være for enkelte medlemsland innen EF, mens verdenshandelen likevel øker. Gundersen fremmet tankene vi siden gjenfinner hos Moderat Ungdom, eksempelvis rundt frihandelen, eller tanken om at den økonomiske liberalismen er av behov for å styrke et demokrati fritt for diskriminering.

Den åpenhet jeg er blitt møtt med skyldes sannsynligvis at monopolene stort sett ikke driver bevisst diskriminering, og at de er klar over at deres verste fiende er den mistenksomhet som rettes mot dem fordi de har *mulighet* for å diskriminere.²⁵⁷

4.3 Menneskerettighetene.

De liberale tankene som MU fremmet mot monopoler som NRK, og tanken om frihandel var sammensatt av andre sine arbeider fra tidligere år. De ble videreført av MU sammen med eldre rådet. Deres engasjement for menneskerettighetene var også et produkt av tidsånden, der saken for alvor kom på arenaen på 70-tallet. Dette ble en av hovedparolene til MU, som de hevdet å kjempe for på alle steder de ble brutt. Ettersom venstresiden var en av deres motpoler, kan tanken om at denne parolen mer var et slags ideologisk våpen i sin anti-kommunisme, være interessant. Bakgrunnen for det hele var i 1975 da Helsinki-prosessen kom på dagsorden. Dette var en konferanse for sikkerhet og samarbeid.²⁵⁸ I 1960 kom også den nye politiske uavhengige organisasjonen Amnesty på banen. Den ble etablert av Peter Benenson og skulle gjennom de kommende årene etablere seg i en rekke land. I 1977 vant de Nobels fredspris og i 1978 FNs menneskerettighets pris. Organisasjon eksisterer i dag, og bruker brudd på menneskerettighetene som sitt grunnlag for å involvere seg globalt, på de steder der de brytes.²⁵⁹

1970-tallet ble tiden hvor menneskerettighetene for alvor ble globalt kjent, og denne kampsaken ble adoptert av MU.²⁶⁰ Nå var de en pro USA tilhenger og sterkt for NATO alliansen. Denne ukritiske støtten til USA, gjør at jeg ikke finner at MU kjempet for menneskerettighetene på alle steder de ble brutt. Jeg vil komme tilbake mer tilbake på dette i kapittel fem, men som et eksempel kan tidens kamp mot samfunnsforskjellene i USA mellom afroamerikanere og hvite være et tankekors. Dette var en sak som en vel må kunne si ikke var til å unngå å se at skjedde både på 60, 70 og 80-tallet. Om MU sto opp for menneskerettighetene og mot diskriminering - hvorfor ble ikke dette en sak de nevnte noe om,

²⁵⁷ Gundersen 1973: 14.

²⁵⁸ Stykket 2010. Konferansen fikk deltakere av 35 europeiske stater, inkludert Sovjetunionen, Canada og USA. Statene etablerte ti prinsipper som en "code of conduct" for deltakerstatenes mellomstatlige relasjoner, der et av prinsippene omfattet menneskerettighetene.

²⁵⁹ Amnesty International. Nettbasert side. (Udatert egen nettside som beskriver organisasjonen).

²⁶⁰ Dette brukes blant annet på Simonsen sin bok "Frihetsaktivister", på baksiden som hovedbeskrivelse av innholdet i boken. Simonsen 2009: 134. "De brukte sin fritid til å kjempe for menneskerettigheter".

eller i andre saker der USA og kapitalismen tangerte i gråsonen for menneskerettighetene? Denne uteblir, og derved får man en form for populistiske ideologisk våpen i anti-kommunismen, ettersom menneskerettighetene ikke fremmes i alle synlige arenaer, men mer på de steder der Moderat Ungdom har sine meningsmotstandere – eksempelvis i land der man ønsker kommunisme, fremfor kapitalisme.

Moderat Ungdom stadfestet tidlig full støtte til USA der de på et styremøte i 1976 bestemmer at det skal trykkes opp løpesedler med parolen ”Støtt USA”.²⁶¹ Denne støtten fortsetter gjennom årene der ideologisk informasjon suppleres fra den amerikanske ambassaden. I 1983 sender Gary G. Morley publikasjonen ”Problems of Communism” - som var utarbeidet av U.S. Information Agency. Gary arbeidet som konsul ved den amerikanske informasjonstjenesten. Dette var et produkt som falt inn i datidens ideologiske informasjon, der de to supermaktene prøvde å påvirke andre land med sin ideologi. Mottaker er Fridtjof Sjøgaard som satt i redaksjonskomiteene for MU på denne tiden.²⁶²

Derved ser jeg at kampen retter seg spesielt mot kommunistiske stater, eller venstresiden som støttet kommunismen. Deres handlingsmønster taler sterkere for et at de var en videreføring av bruddet mot den sosialdemokratiske orden, fremfor å ha en objektiv kamp for menneskerettighetene. Den liberale tanken ønsket minst mulig innblanding av staten på individenes frihet - enten det være seg i handel eller i andre saker. Her finner jeg også Libertas tankegods, som er blitt grunnfestet i MU. Summen av dette, er at de går i retning av den kommende høyrebølgen under Kåre Willoch og Erling Norvik.²⁶³ Moderat Ungdom passer inn som en ung del av denne vinden, der de fremmer like tanker som høyresiden skapte oppbruddet med og er tydelig preget av Libertas og personer som Jan Brøgger og Fridtjof Gundersen.

I den videre drøftelsen om de var for en liberalistisk, nasjonalistisk eller europatanke, så gir rådet et direkte innspill som bidrar til å se hvordan de plasserte seg her. I et utkast for innlegg de ville ha på trykk i Aftenposten til støtte for Moderat Ungdom i 1981, ser vi en sladdet del som ikke ble tatt med i den endelige versjonen:

²⁶¹ Styreprotokoll 29.7.1975-2.5.1978. (30.8.1976). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁶² Eksterne brev, Husleie, Postverket, Ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (24.5.1983) Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁶³ Styreprotokoll 29.7.1975-2.5.1978. (2.10.1975). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Under dette styremøte noteres at Per Danielsen har hatt møte med Libertas for å diskutere samarbeide. Møteprotokoll for fylkesstyret i Oslo: 12.4.1978-14.2.1979. (2.1.1979). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Under dette fylkesmøte noters at Per Danielsen skal utarbeide en mulig bulletin for Libertas.

”Lagring av alliert materiell i Norge i fredstid, må sees som en naturlig videreføring av vår forsvarspolitik slik den har vært ført siden siste krig.”²⁶⁴

Under høyrebølgen fra 1981 var på nytt debatten om dobbeltvedtaket kommet på banen, der denne hadde oppstått i 1979.²⁶⁵ Dette handlet om Norge skulle lagre atomvåpen på egen jord, etter ønske fra USA. To sider sto mot hverandre - venstresiden fryktet at lagringen ville bidra til atomopprustning, mens den andre høyresiden ville imøtekomme USA sitt ønske.²⁶⁶ Derved var MU i front for å fremme USA sitt ønske, fremfor et rent suverenitetsprinsipp på norsk jord. Dette skjedde i samme tidsrom hvor Ronald Reagens forslag til det som ble kalt ”null-løsningen” ble fremmet.²⁶⁷ Ideologien er derfor mest liberalistisk og pro amerikansk, fremfor nasjonalistisk, ettersom MU sin tanke var støtte til USA fremfor et europeisk ønske om reduksjon av atomvåpenlager som del av forhandlingene fra 1979 og 1981.

4.4 Delkonklusjon

Den ideologiske grunntanken i MU, kan ikke sies å ha oppstått som kun en motbør til venstresiden slik Simonsen peker på i sin bok. Det er allerede etablerte ideologiske tanker som danner fundamentet for organisasjonen, der medlemmene har levd i en tid der den sosialdemokratiske orden får oppbrudd, og fokus på menneskerettighetene oppstår som et fenomen i tiden. Moderat Ungdom har et større liberalistisk syn en tradisjonelle Høyre hadde. Komiteen som sto bak boken om kommunazismen, har både fått lære og innspill fra professor Jan Brøgger der det på mange måter er hans tanker som videreføres av ungdommene. Videre fant jeg også en rekke innspill som i sin tid ble formet av professor Fridtjof Gundersen. Jeg gjenfinner sentrale tanker fra dem, implisert i MU sine argumenter og ideologi. Per Danielsen som var en sterk drivkraft i MU, kom fra høyrepolitikken som tillitsmann, og engasjerte seg i 1975 i Libertas, hvor han i 1979 skal utarbeide en mulig bullitin for samme organisasjon.

Ideologiens grunnlag og tilvirkningen kommer fra 60-årenes kamp mot ulike diktatoriske regimer. Disse gjenspeiler kald krig fenomenet og supermaktens forsøk på å fremme sin ideologi som den rette. Ideologien kan derved plasseres under det Ryymin beskriver som intensjonale forklaringer.²⁶⁸ Denne går ut på at ”Ein intensjon står i forhold til ei handling

²⁶⁴ Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982. (Januar 1981) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁶⁵ Dobbeltvedtaket beskrives i kapittel 5.

²⁶⁶ Njølstad 2015. Nettbasert side.

²⁶⁷ Pettersen 2017. Store Norske Leksikon. Null-løsningen var et forslag fra Ronald Reagan som del av nedrustningen av atomvåpen, der tanken var null mellomdistanseraketter i Europa. Alt i 1979 begynte det de forhandlinger med Sovjetunionen om nedbygging av arsenalene innen den planlagte utplassering.

²⁶⁸ Andresen [et. al.] 2012:139.

som i årsak står i forhold til en verknad”.²⁶⁹ Med denne modellen kan jeg si at Moderat Ungdom sin intensjon var å påvirke norsk politikk i deres ideologiske retning. Deres handlinger - enten det være seg på stands, i en rettssak eller i studier, skulle få virkning på politikken. Den er bygd på to tidligere fenomener og intensjoner og MU er et produkt av dette.

Fenomenet er en høyreorientert politisk ideologi med en større mengde av liberalistisk tankegods. Dette bekreftes ved at organisasjonen ville være utenomparlamentarisk, og ikke selv påvirke makten direkte, men med å påvirke folket til andre valg. Et eksempel er slik styreprotokollen deres oppfordret til i 1976, med at deres medlemmer oppfordres til å støtte Unge Høyre sine kandidater under valget.²⁷⁰ Ideologisk er ikke tankegodset nytt, men en videreføring av allerede skapt ideologi, som benyttes i en intensjon for å påvirke politikken. Moderat Ungdom har sin ideologi fra liberalistisk tanker fremmet av Jan Brøgger, Fridtjof Gundersen og Libertas. Menneskerettighetene utkjempes ikke på alle arenaer, ettersom organisasjonen setter USA i en særstilling som ikke kritiseres av medlemmer, verken før MU, eller under organisasjonens eksistens. Ideologien og aksjonsformene er et samspill som preges av rådsmedlemmene, og tidligere politisk tilhørighet.

²⁶⁹ Andresen [et. al.] 2012:139.

²⁷⁰ Styreprotokoll 29.7.1975 – 2.5.1978. (22.2.1976) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Kapittel 5. MU i aksjon 1975-1984.

I dette kapitlet vil jeg fremstille og drøfte MU i perioden fra etableringen i 1975 til slutten i 1983/84. Hensikten er å skildre hvordan de aksjonerte i de mest markante sakene i kronologisk rekkefølge for å se om de praktiserte ideologien slik de selv påstod - nemlig å kjempe upartisk for menneskerettighetene på alle arenaer. Ble hensikten de hevdet å ha fulgt opp, eller kjempet de i praksis på bakgrunn av en annen ideologi? Metodisk er John Stuart Mills "metode of difference" sentralt, ettersom jeg i det sammenlignbare her ser etter forskjellene fra hva som hevdes, til hva som utføres.²⁷¹ Sentralt i drøftelsen er:

Hva var egentlig MU i praktisk utførelse, var de anti-radikale og eventuelt radikale i sin anti-radikalisme? Hvorfor ble de oppfattet som radikale? Inngikk de i høyrebølgens motstand mot "den sosialdemokratiske orden"? Hadde de en rettmessig årsak for å frykte venstreradikalisme? Hvordan ble deres form for aktivitet oppfattet og fortolket hos venner og fiender – AUF, SU og ml-erne og gjengitt i media?

5.1 Hammer og sigd

Mellom 1974-1975 hadde ungdommene på høyresiden hatt ubehagelige møter med ytterste venstreside - spesielt pekes det på marxist-leninistene. En oppfatning beskrevet av Jan Simonsen som selv var aktiv MU medlem, var at man ble totalt tilsidesatt av en aktiv sosialistisk og marxistisk tenkende gruppe, som trass i at de var få, påvirket både opinionen og media sterkt.²⁷² "Det var symptomatisk for tidsperioden at det ble vurdert som legitimt både å støtte, besøke og samarbeide med brutale kommunistiske diktaturer."²⁷³ Mange av de unge i samtiden fikk et inntrykk av at den fremvoksende radikalbevegelsen, tok til seg ytterliggående maoistiske og marxistiske ideologier og var villig til å gå over tillate normer, for å fremme dem - skriver Simonsen videre i sin bok.

Mange ungdommer fryktet at samfunnet var i ferd med å bli rødt, der denne fremveksten truet de liberale og demokratiske verdiene. En motpol skulle skapes ved å etablere en organisasjon som sto imot denne fremveksten som supplement til politikken, men uavhengig av partitilhørighet. Flere hendelser hadde gjort inntrykk.²⁷⁴ Utenrikspolitikken var spesielt betent og skapte en økt kommunistfrykt. Etter at Saigon falt i 1975 og kommunist

²⁷¹ Andresen [et. al.] 2012: 98.

²⁷² Simonsen 2009: 9.

²⁷³ Simonsen 2009: 9.

²⁷⁴ Simonsen 2009: 10 ff.

styrkene overtok, så var det bare gått tretten dager siden Røde Khmer- bevegelsen under ledelse av Pol Pot hadde startet nedslaktingen av sin egen befolkning i Kambodsja, og reaksjonen hos ytre venstre var at ”Norske marxistleninister jublet”.²⁷⁵ Høyresiden så med bekymring på hvordan fraksjonene med kommunistiske forbilder, ukritisk omfavnet regimer som sto for slike hendelser. Noe lengre tilbake i tid hadde kommunist regimet i øst tvunget Budapest og Tsjekkoslovakia til lydighet under Soveunionen, og bygd Berlinmuren som skilte gamle naboer fra hverandre i et splittet land.²⁷⁶ Hendelsene var skrekkelige eksempler på hvor ille det kunne gå om totalitære stater som den kommunistiske fikk makten. Nå sto denne fremveksten på dørterskelen til Norge, der en ivrig ytre venstreside kjempet det frem med ukritisk blikk. NRK hadde monopol på fjernsynet og deler av næringer, som var sterkt regulert med støtte til statsbedriftene i form av store subsidier fra statskassen. De private næringsdrivende fikk ikke slippe til i de samme bransjene. Høyresiden og MU mente dette var i strid med både grunnloven og menneskerettighetene som hadde bestemmelser for privat eiendomsrett og næringsfrihet.²⁷⁷

Alle disse hendelsene med den situasjonen Norge sto i da året var 1975, skapte ideen om en tverrpolitisk utenomparlamentarisk menneskerettighetsorganisasjon for ungdom, skriver Simonsen.²⁷⁸ Det var altså en form for frykt i hendelsene fra de foregående årene som skapte årsaken for dannelsen av Moderat Ungdom.

5.2 Interimsstyret 1975

Tre personer sto sentralt i dannelsen, der dette var brødrene Dag og Per Danielsen som sammen med Fridtjof Sjøgaard tok initiativet til etableringen. De to brødrene var medlemmer av Høyre, mens Fridtjof var partiuavhengig. Det første interimsstyret styret besto av seks personer med - formann Trond Sømme, viseformann Trond Haarberget, styremedlemmer Jørn Skjørberg, Per Danielsen, Rune Hageselle og Pål Nilsen.²⁷⁹ Denne første generalforsamlingen hadde et formål om å få på plass; aksjonsdag, etablere skolekontakt, utarbeide standsplass program, bulletiner, verveopplegg, møter, økonomi og kurs.²⁸⁰ Videre fastsatte de sine ideologiske mål som fikk plass på to sider fordelt over noen få punkter:

Ja til fulle menneskerettigheter i alle land
Ja til opposisjonell kamp i diktaturstater

²⁷⁵ Simonsen 2009: 10.

²⁷⁶ Sammendraget her alt hentet fra en oppsummering av Simonsen frem til side 11.

²⁷⁷ Simonsen 2009: 11.

²⁷⁸ Simonsen 2009: 11.

²⁷⁹ Styreprotokoll: 29.7.1975-2.5.1978. Boks 1. (1.7.1975) Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁸⁰ Styreprotokoll: 29.7.1975-2.5.1978. Boks 1. (1.7.1975) Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Ja til ytrings- og næringsfrihet
Ja til vern om vårt folks frihet gjennom NATO
og et sterkt forsvar.
Ja til Israels kamp for sikkerhet
Ja til USAs frihetsbevarende arbeide.

Nei til alle totalitære ideologier, det være seg
kommunisme, fascisme, nazisme eller rasisme.
Nei til NRKs meningsmonopol i eteren.
Nei til avspenning på kommunistenes premisser.
Nei til juntaen og rasediskriminering i Syd-Afrika.²⁸¹

Foto: Fridtjof Sjøgaard (t.v.) og Jan Erik Romstad (t.h) forfattet sammen med Per Danielsen mye av den ideologien MU skulle stå for.²⁸²

Navnet *Moderat Ungdom* ble gjenstand for debatt der mange undret seg på hvorfor benevnelsen moderat ble benyttet. En forklaring var at moderat skulle brukes som et uttrykk for noe midt imellom - eller som ordets betydning tilsier, er en mer moderat fremtoning i de sakene de sto for. Et mål for organisasjonen var å bekjempe ytterliggående meninger med intellektuelle virkemidler, fremfor voldelig fremferd. MU trodde på at denne fremgangsmåten ville appellere, og at brorparten av folket fremdeles anså kamp for menneskerettigheter og motstand mot kommunisme, nazisme og fascisme som grunnleggende for saker i et demokrati. De mente at de etablerte partiene hadde sviktet i denne kampen, der noen andre måtte stå opp å ta ansvaret.²⁸³

²⁸¹ Simonsen 2009: 21.

²⁸² Simonsen 2009: 20. Foto av Sjøgaard og Romstad.

²⁸³ Simonsen 2009: 23.

Selv om de kalte seg tverrpolitisk og politisk uavhengige, så viser arkivene at de sto godt på høyresiden. Per Danielsen hadde under etableringen av Moderat Ungdom også fungert som tillitsmann i Høyre, men ble i 1975 ekskludert.²⁸⁴ I et notat fra starten av Moderat Ungdom så ser jeg at han i det tredje styremøtet forteller om et møte med *Libertas* for å drøfte den nye organisasjonen sitt forhold til dem. Derved er det tydelig at Moderat Ungdom sin programpost har adoptert samtidens liberale tanker og høyrepolitikkenes ønske om et fritt næringsliv.²⁸⁵ Denne kontakten med organisasjonen er viktig å merke seg ved, ettersom det i Moderat Ungdom sin ideologi finnes klare likheter: ”Mange aktører i norsk næringsliv så disse fullmaktslovene som en trussel, ikke bare mot et fritt næringsliv, men på sikt også mot demokratiet”.²⁸⁶ Samarbeidet bekreftes ytterlig i 1979, da Danielsen skal forfatte en mulig bulletin for *Libertas*.²⁸⁷ Under styremøte i februar 1976 gir MU en direkte oppfordring til medlemmer om å støtte Høyre i valget: ”MU medlemmer bør støtte Unge Høyre sine kandidater ved valgene”.²⁸⁸

Derved forteller arkivet meg at de ikke kan betraktes som en organisasjon som er tverrpolitisk og upartisk. De er ikke et politisk parti, men en organisasjon som alt ved sine styrevedtekter fra starten i 1975, gir oppfordring til å stemme på Høyre. De støtter tanken om et friere næringsliv i samme ånd som *Libertas*. Dette er av betydning i den videre drøftelsen av hvordan de aksjonerte og hvilke trusler de så fra venstresiden.

5.3 Trusselen fra radikale

Et sentralt trekk ved etableringen av MU, var deres påstand om kampen for individets frihet uavhengig av land eller styresett. Denne grunnleggende saken viser seg i deres første partiprogram. De heiet frem de aktørene som de mente kjempet for friheten, der USA og Israel fremheves blant nasjonene. Stater som var sterkt kommunistiske eller totalitære i sin styreform, var en trussel mot denne friheten. Både ettpartistaten Vietnam, Pol Pot's Kambodsja, Sovjetunionen, Chile og Hellas var levende eksempler på hvor galt ting kunne gå.

²⁸⁴ Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982: 2. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁸⁵ *Libertas* 2018. Nettbasert side. Deres egen fremstilling: Hva var *Libertas*? *Libertas* var en norsk organisasjon og et «opplysningsinstitutt for fritt næringsliv» som ble etablert 5. august 1947. *Libertas* ble etablert på initiativ fra ledende aktører i norsk næringsliv, som en motvekt til den økonomisk-politiske plattformen det regjerende Arbeiderpartiet baserte sin styring og regulering av norsk økonomi på.

²⁸⁶ *Libertas* 2018. Nettbasert side.

²⁸⁷ Møteprotokoll for fylkesstyret i Oslo: 12.4.1978-14.2.1979. (2.1.1979) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

²⁸⁸ Styreprotokoll: 29.7.1975-2.5.1979. A.D. Pkt. 2. (22.2.1976). Boks 1. Nasjonalbiblioteket., Oslo.

De hadde forut etableringen av MU selv opplevd angrep fra tilhengere av den siden som støttet opp om slike regimer.²⁸⁹

I etableringstiden fra 1975 er det monopolvirksomheten mot fritt næringsliv og totalitære makters ideologi som er hva de sto opp imot. Blant de mest radikale tilhengerne på venstresiden var marxist-leninistene. Herfra følte de den største trusselen mot hva de selv ønsket at samfunnet skulle bli. Fridtjof Sjøgaard berettet om hvordan disse antastet ham under studietiden på Blindern, kun fordi han hadde gått med et jakkemerke som bar teksten *Vern menneskerettighetene*: ” På menneskerettighet dagen ble vi fysisk angrepet da vi stod på stands på Karl Johan, og vårt banner ble ødelagt.”²⁹⁰ Det var derfor ikke bare ønsket om en liberalistisk-politisk fremvekst som lå til grunn for MU sin etablering, men også personlige opplevelser som hadde preget initiativtakerne etter en rekke hendelser i verden og Norge. Dette understreket behovet for kampen mot meningsmotstanderne. Ideologisk strid mellom to supermakter hadde nådd gatene i Norge, og benytter jeg her Rosland sin historiserende tilnærming ut fra tidsdimensjonen - så er det plausibelt å akseptere at de reelt så de ytre venstreradikale som en trussel.²⁹¹

Foto: Stands var en mye brukt aksjonsform av MU. Her under verveaksjon i Tønsberg. Per Danielsen står vendt mot kamera, og Jan Erik Romstad til høyre.²⁹²

²⁸⁹ Dette beskrives i kapittel 2.

²⁹⁰ Simonsen 2009: 10.

²⁹¹ Andresen [et. al.] 2012: 41.

²⁹² Simonsen 2009: 26. Foto av verveaksjon.

Fremveksten av fremmede og ytterliggående ideologier viste seg tydelig fra begynnelsen av 70-tallet. Etablering av AKP (m-l) i 1973, skapte radikale retninger i norsk politikk etter EF avstemmingen i 1972, og stortingsvalget i 1973. Dette ble en del av det Furre kaller som oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden, og kald krig og økt velferd var en viktig del av dette. Enkelte på ytre venstresiden var overbevist om at revolusjon var den eneste veien til sosialismen, og kuppet i Chile dere Allende Salvadore ble drept var blitt en bekreftelse for dem på dette.²⁹³ Marxist-leninistene regnet seg selv som en del av den internasjonale m-l bevegelsen, men strevde med å vinne felles allianser med andre på venstresiden.

Deres strategi om innskjerping i disiplinen og sterkere organisering sendte dem i en radikal retning.²⁹⁴ AKP (m-l) reorganiserte seg til valget i 1973, hvor de i allianse med uavhengige sosialister stilte som Rød Valgallianse, men resultatet ble dårlig. De prøvde så på nytt i 1975 ved kommunevalget, der den økende radikale retningen ble fremhevet med grunnlag i at en sosialistisk stat - kun kunne etableres med revolusjon.²⁹⁵ Bevegelsen fikk fra da av en mer aggressiv fremtoning og skarpere linjer en den de mer moderate bevegelsene hadde hatt i årene før. De la ikke lenger skjul på at de ville velte det eksisterende styresettet og erstattet det med en ny ideologi og samfunnsstruktur. Moderat Ungdom hadde et genuint ønske om oppdemming for disse, som en del av sin organisasjon. Det var derfor ikke den moderate venstresiden de fryktet, men de radikale ytterpunktene som oppsto i første delen av 70-tallet.

5.4 Proletaseringsfrykten

Jan Simonsen skriver i sin bok om en ubehagelig opplevelse han hadde da han i 1976 gikk for å se filmen *Stå på*, som omhandlet streikende arbeidere ved bedriften Norsk Hammerverk i Stavanger.²⁹⁶ Produsenten var Sølve Skagen som var marxist-leninist, og den opprinnelige romanen til filmen var skrevet av AKP forfatteren Tor Obrestad.²⁹⁷ Fremvisningen skulle være åpen for alle med en påfølgende debatt, men da han møtte opp ble han dyttet ut av lokalet med klar beskjed om å forsvinne. Disse hendelsene og flere som ble beskrevet, gjorde det klart at MU betraktet de marxistisk-leninistiske grupperingene som motstandere og trussel mot et demokratisk tankesett. Hendelsen bekreftet for flere at de såkalte

²⁹³ Delgado 2012: 29. Masteroppgave.

²⁹⁴ Delgado 2012: 30. Masteroppgave.

²⁹⁵ Delgado 2012: 30. Masteroppgave.

²⁹⁶ Simonsen 2009: 44.

²⁹⁷ Simonsen 2009: 44.

proletaseringskampanjene allerede hadde fått fotfeste i norsk industri. Fenomenet må beskrives i en liten historisk kontekst, ettersom det var en viktig del av MU sin motkamp for fritt næringsliv.

Frykten for den radikale retningen både i ideologi og mot norsk næringsliv, ble delt av POT som alt hadde m-l bevegelsen som overvåkningsobjekt etter at de revolusjonære ideologiene fremsto.²⁹⁸ De revolusjonære tankene og den nye harde linjen marxist-leninistene viste, hadde vokst frem i perioden 1969-1970 og tatt ytterlig et steg videre fra kommunevalget i 1975 - samme år MU ble stiftet. Ved aksjonene i både Oslo og Arendal under kinofilmen *Green Berets*, hadde de demonstrert hvordan de utøvde en hardere aksjonsform. Nå opplevde også studenter på høyresiden ved universitetene en direkte konfrontasjon om de fremmet meninger som brøt med m-l bevegelsen sin ideologi.

Fra 70-årene hadde Warszawapakt landene betydelig økt mengden av spionasje med spesielt stor interesse for teknologi og vitenskap.²⁹⁹ Etterretningen fant ut at et av kjerneområdene for spionasjen lå i den sovjetiske handelsmisjonen i Oslo, der følgene ble flere avsløringer og utvisninger. En av de mest omtalte i tiden var da den assisterende handelsråden Vitalij K. Laptev i 1975 ble utvist, og fra 1977 ble nektet fremtidig visum til Norge av Utenriksdepartementet. I kjølevannet av denne saken fulgt ytterlig tre nye utvisninger av handelsrepresentasjonenes funksjonærer.³⁰⁰ 70-årene ble et tiår der militærspionasjen økte, og flere aktører ble utvist eller arrestert.

Disse sakene gir ikke annet en et blekt bilde av østlig etterretningsvirksomhet mot militære mål i Norge i 70-årene. Mange av dem som ble utvist eller nektet visum i denne perioden p.g.a, ”industri-spionasje”, hadde i tillegg sikkert også rene militære forhold som etterretningsmål.³⁰¹

Mange av sakene ble beskrevet i tidens medier der aviser og ukeblader hadde fokus på sakene knyttet mot infiltrasjonen i industrien. Ukebladet *NÅ* var ett av de som i 1976 hadde flere artikler om det som ble kalt proletaseringskampanjene. Dette gikk ut på å påvirke mest mulig av norske ungdommer til å gå i en yrkesfaglig utdanning, for siden å infiltrere norsk industri. *Rød Ungdom* var intervjuobjektene i en artikkelserie fra 1976.

²⁹⁸ Dette ser vi blant annet i Lund rapporten 1995-1996: 192, slik det innledningsvis ble beskrevet. Den revolusjonære tanken som vokser frem, er årsak for at gruppen kommer under mulig trusselvurdering.

²⁹⁹ Haarstad 1988: 219.

³⁰⁰ Haarstad 1988: 220.

³⁰¹ Haarstad 1988: 229.

Målet er at et stort flertall av de som nå går på gymnaset eller som nettopp har gått ut skal gå ut i industrien - og bli der[...]Så skal de være med på å stille krav - om høyere lønn og bedre arbeidsforhold. Kravene skal være slik at de må kjempe for dem. Bare hvis ledelsen kan godta dem slik de er fremsatt vil de godta "forhandlinger". Resultatet blir selvfølgelig konflikter. Og det passer bra, da har m-l'erne bevis for at Norge er en klassestat.³⁰²

Går man inn på POT sin overvåking fra 1970 og fremover i tiåret, så ble det opprettet saker på ulovlige streiker. Utgangspunktet var mistanker rettet mot m-l medlemmer, men selv om det ofte viste det seg å være litt hold i dette, så stemte det i enkelte tilfeller. En sak var fra linjestreiken i Oslo i 1976, der flere demonstranter nektet å flytte seg etter pålegg fra politiet, og 45 aktører ble innbrakt i arrest. Undersøkelsene viste at de arresterte var dominert av m-l aktivister, og det ble reist tiltale mot i alt 13 personer.³⁰³

5.5 Streiken i Hammerverket.

Infiltreringen av industrien skulle skape en motstander i ytre venstresiden og aktørene i den plasserte MU på den ytre høyrefløy. I 1975 ble et medlem av Arbeidernes Kommunistparti; Geir Sundet, ansatt ved Norsk Hammerverk. Uvisst av hvilken grunn så ble Sundet oppsagt i prøveperioden og flere av hans kolleger gikk ut i ulovlig streik - delte ut løpesedler og arrangerte demonstrasjoner. "Propagandamaskinen til marxistene var i sving: Mot kapitalmakta".³⁰⁴ Slik beskriver Simonsen årsaken til at han i deres eget magasin *Aktuelt Argument*, forfattet en artikkel der han hevdet at Geir Sundet var utplassert i bedriften av AKP m-l for å lage bråk, uten å lykkes.³⁰⁵

Grunnlaget for oppsigelsen fra Norsk Hammerverk finner vi ikke forklart i Simonsen sin bok, og derfor er årsaken for oppsigelsen spekulativ og ikke objektiv. Dette er uansett ikke poenget, men snarere den artikkelen som han forfattet. Her ble det et etterspill som gjorde at venstresiden plasserte MU på ytre høyreside, og motsetningsforholdene til det nylig etablerte MU oppstod. Artikkelen ble hengt opp på oppslagstavlen hos Norsk Hammerverk av en ansatt, men ble siden revet ned av klubbformannen. Derpå fulgte en heftig debatt som til sist endte med at den skulle henges opp igjen. Responsen fra tumultene viste seg med flere artikler, løpesedler og annet. SV's avis *Ny Tid* laget overskriften "Fascistisk hatoppslag mot oppsagte arbeidere". Aksjonskomiteen for oppsagte arbeidere hadde produsert en løpeseddel som hevdet at Per Danielsen som var sentralt medlem av MU, nylig var ekskludert fra Unge

³⁰² Lynau Kjell og Glorvigen Bjørn 1976: 56-59

³⁰³ Lund rapporten 1995-1996: 415-416. Nettbasert side.

³⁰⁴ Simonsen 2009: 46.

³⁰⁵ Simonsen 2009: 44.

Høyre fordi han hadde nazisympatier.³⁰⁶ Denne hendelsen og flere som fulgte hadde skapt en fiende for MU i de marxistiske og kommunistiske leirene. Disse ble organisasjoner som plasserte dem til en fascistiske og nazistiske tilhørighet. Unge Høyre sin egen forklaring på vedtaket om Danielsen i 1975, var at han hadde drevet det de kalte fraksjonsvirksomhet mot partiet.³⁰⁷

Revolusjonstankene, proletaseringskampanjene og andre hendelser hadde samlet de ytre gruppene av venstresiden. Perioden i forkanten hadde vist for MU at totalitære regimer som truet individenes frihet, raskt hadde endret stater gjennom kupp eller krig. For dem var venstresidens radikale, ukritiske støttespillere til en slik fremvekst som nå arbeidet for den samme revolusjonen i Norge. I deres tidsdimensjon og verden var flere av de liberale og demokratiske verdier truet. I ettertiden er det lett å peke på flere sider man siden har lært mer om, eksempelvis den lave oppslutningen som den radikale venstresiden faktisk hadde, eller den ensidigheten POT hadde i sin overvåking. Disse i etterkant lærte fakta, forteller oss at de ytre venstrefløyer aldri var noen trussel mot verken demokratiet eller individenes frihet, men på 70-tallet ga hendelsene i verden en frykt for at det kunne skje her. Gjennom 70-tallet markerte AKP m-l seg sterkt i flere studentsamfunn og utøvde maktinnflytelse. Avisen Klassekampen hadde forholdsvis stor utbredelse i kampen mot Arbeiderpartiet og LO sin innflytelse i arbeidslivet.³⁰⁸ Utbredelsen av deres ideologi var merkbar i flere sentrale instanser i samtiden, og grupper som MU og Unge Høyre ville stå mot det.

Interessant i spørsmålet om hvilken politisk side MU faktisk var tilhenger av, så er et utkast som finnes bevart i arkivet etter dem interessant, da dette forteller om hvilken politisk side de regnet seg til. Utkastet var forfattet av rådsmedlemmene i 198, og var til en artikkel myntet på Aftenposten som skulle støtte opp MU som organisasjon. I utkastet leser en:

Moderat Ungdom er en saksorientert, tverrpolitisk bevegelse ~~med medlemmer fra samtlige ikke-sosialistiske partier og mange uavhengige.~~ [...] FN's menneskerettighetserklæring går som en rød tråd gjennom MU's politiske arbeide.³⁰⁹

I utkastet er delen som først ble skrevet som ”med medlemmer fra samtlige ikke-sosialistiske partier og mange uavhengige” - strøket ut. Altså ble det ikke tatt med i det endelige innlegget til avisen. Moderat Ungdom hadde derfor en tanke om at de ikke vil tilhøre den sosialistiske

³⁰⁶ Simonsen 2009: 48.

³⁰⁷ Sønsteli Erik H., Johnsen Alf Bjarne, Sønsteli Rolf & Moen Elisabeth Skarsbø 2000. Nettbasert avis.

³⁰⁸ Helljesen & Bakken 2009. Nettbasert side.

³⁰⁹ Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

delen av politikken, og indikerte å være en del av høyresiden. Rent strategisk har de kanskje forstått at dette ikke var en smart linje å ha med, ettersom de tross alt hevdet å være partifritt og derved strøk linjen.

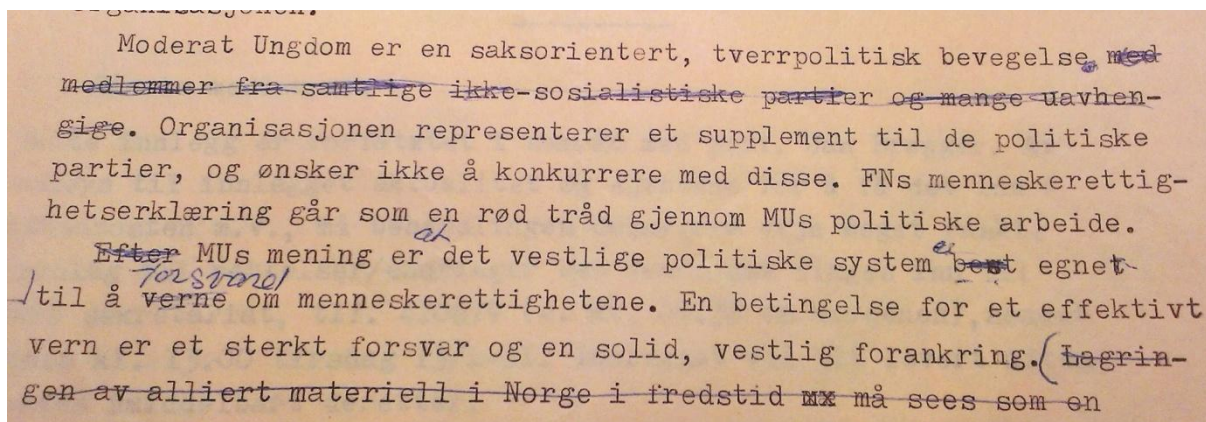

Foto: Overstrykingen av opprinnelig planlagt innlegg til avis, forteller noe om hvor i det politiske landskap de mente å høre hjemme.³¹⁰

5.6 Konflikt med nynazistene

Moderat Ungdom kom tidlig i konflikt med ytre høyresiden, da spesielt mot Nasjonal Ungdomsfylking som senere kalte seg Norsk Front. Denne bevegelsen ville kjempe mot kommunisme, innvandring og den amerikanske finanskapitalen.³¹¹ I 1979 brukte de ekstremistiske aksjonsformer idet de kaster en bombe mot Faglig Fronts 1. mai tog i Oslo, der to personer ble skadet alvorlig.³¹² Fra dette året er det at POT begynner overvåkingen av det de kaller radikale høyrebevegelser, som spesielt ble skjerpet etter Hadelandsdrapene i 1981.³¹³

I løpet av 1980-tallet skjedde det en omfattende omprioritering av overvåkingspolitiets innsats, med nedprioritering av venstresiden og opprioritering av grupperinger med nynazistisk og rasistisk ideologi som utøvde vold eller kunne mistenkes for å kunne ty til voldsbruk.³¹⁴

Erich Blucher var valgt til formann for Norsk Front og hadde i de to første årene ikke noen nevneverdig konflikt med MU. Jan Simonsen hadde tvert imot ment at han burde komme med i en debatt som var satt opp i regi av gymnassamfunnet Idun ved Stavanger Katedralskole,

³¹⁰ Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Foto fra rådsmappen.

³¹¹ Strømmen 2011. Nettbasert avis.

³¹² Strømmen 2011. Nettbasert avis.

³¹³ Haakenstad 2011: Nettbasert avis. Hadelandsdrapene var en sak som rystet hele Norge i 1981, der to unge menn som tilhørte den nynazistiske gruppen som kalte seg "Norges Germanske Arme" henrettet to andre ungdommer: " Sent lørdag 21. februar 1981 ble to unge menn skutt med pistol og maskin-pistol på Øståsen. Drapene rystet Norge og vakte også oppsikt internasjonalt."

³¹⁴ Lund rapporten 1995-1996:200. Nettbasert side.

mens øvrige deltakerne fremhevet at han ikke var velkommen.³¹⁵ Moderat Ungdom mente at den åpne debatten var viktig for å bevare ytringsfriheten. Konflikten mot Norsk Front tok til i 1977 da MU utarbeidet et hefte rettet mot nynazist-miljøet i Norge. Dette gikk ikke upåaktet hen og etter at det den 1. mai 1977 hadde blitt utført hærverk i Frognerparken i Oslo, benyttet Norsk Fronts leder muligheten til å sverte Moderat Ungdom. Han hevdet overfor VG at det var medlemmer av MU som sto bak.³¹⁶ Derved hadde Moderat Ungdom skaffet seg en fiende på ytre høyresiden.

5.7 Konflikten med Unge Høyre

I 1979 ble det også klart at deler av Høyre, representert ved Unge Høyre så MU som en motpol og konkurrent. Det var ikke deres ideologi som var det mest truende, men mer deres evne til å kapre medlemmer. Venstresiden hadde fremmet at MU sto på ytre høyrefløy, og i årene fra 1975 til 1979 hadde det vokst frem en gradvis aversjon mot organisasjonen fra Unge Høyre. Under forberedelsene til deres landsstyremøte i 1979 skisserte formannen Terje Osmundsen opp tre punkter han hadde funnet problematisk med MU.³¹⁷ Kort oppsummert hevdet han at MU fremsto som en konkurrerende organisasjon til dem selv. Videre fremsto de som en fraksjon som drev virksomhet forbundet valg, møter og lignende. I det siste punktet fremhevet han at tillitsmennene i Unge Høyre fant det belastende å bli identifisert med MU, ettersom de ble oppfattet som "høyreekstremistiske".³¹⁸

Den 17. november 1979 ble punktene fremlagt på Unge Høyre sitt landsstyremøte, der vedtaket om Moderat Ungdoms forhold til Unge Høyre ble presentert slik:

Unge Høyres Landsstyre vil advare hvert enkelt medlem av Moderat Ungdom mot å drive noen som helst form for Moderat Ungdom-aktivitet innad i Unge Høyre, det være seg i form av fraksjonering, medlemsverving, opplysningsvirksomhet, eller lignende. Hvis dette finner sted vil Unge Høyres Landsstyre oppfordre de berørte distriktsorganisasjoner til å handle slik Unge Høyres Landsforbunds lover foreskriver.³¹⁹

Ved dette gjorde Unge Høyre det svært vanskelig for egne medlemmer å tilhøre MU, ettersom det var et tydelig signal om at medlemskap i MU - var det samme som å tilhøre en organisasjon som helst ikke skulle assosiere med deres egen virksomhet. Etter dette opplevde MU motstand fra denne gruppen. Saken sto i kontrast til hvordan de selv oppfattet seg, for

³¹⁵ Simonsen 2009:52.

³¹⁶ Simonsen 2009: 55.

³¹⁷ Terje Osmundsen var på denne tiden formann i Unge Høyre.

³¹⁸ Simonsen 2009: 88.

³¹⁹ Simonsen 2009: 93.

slik det tidligere er vist oppfordret MU sine medlemmer allerede i 1976 å stemme på Unge Høyre sine kandidater ved valg.³²⁰ Også i korrespondansen som er bevart i arkivene finner jeg at MU selv assosierte seg med Unge Høyre. Sommeren 1979 mottok de et brev fra en ungdom der han spør om Høyre er mot dem, og svaret gir god indikasjon på hvordan de selv oppfattet sitt forhold til partiet Høyre:

Du spør om Unge Høyre er imot oss. Noe slikt har vi aldri hørt, men vi vet at ledelsen i Unge Høyre ikke bare ser på positive øyne på det arbeide vi driver. Vi stiller oss uforstående til dette, og ønsker et godt forhold til UH, da vi har svært mange medlemmer herfra.³²¹

I den videre delen av svaret så skriver de at de tror årsaken for denne holdningen, ligger i at de trår på Unge Høyre sine "enemerker". Her stemmer Jan Simonsen sin beskrivelse om at Unge Høyre ekskluderte medlemmer som tok dobbeltroller i Unge Høyre og Moderat Ungdom. Per Danielsen var en av dem som ble kastet ut, og i Rogaland opplevde tre andre Unge Høyre medlemmer samme skjebne - deriblant Gabriel Ålgård som hadde møtt som varamann på stortinget for Rogaland Høyre.³²² Unge Høyre og MU var politisk svært like, men her fremsto konflikten mer som en frykt fra Unge Høyre, om at MU skulle stjele deres medlemmer.

5.8 Radikale MU

Moderat Ungdom ble stemplet som radikale av både politi og media. Begynnelsen på dette finner jeg tidlig i perioden slik det ble beskrevet rundt konflikten i Hammerverket. Neste gang kom beskyldningene fra Norsk Front og deretter fra Unge Høyre. Tre hendelser skulle knytte dem til radikalisme og ekstremisme, der media spilte en stor rolle ettersom sakene fikk store oppslag mellom 1979-1981.

Den første var i 1979 da en bombe ble kastet inn i 1. mai toget på arbeidernes dag, samt ytterlig en bombe som ble sprengt på Kongeterrassen ved 7. mai plassen - begge i Oslo samme dag. En sersjant fra Heimvernet hadde stjålet sprengstoff fra sin far som var Kaptein i samme avdeling, og denne ble det bygd en bombe av.³²³ Samlet ble fire personer skadet i terroraksjonen der hensikten hadde vært å ramme venstresiden og da spesielt m-l

³²⁰ Styreprotokoll 29.7.1975-2.5.1978.(22.2.1976) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

³²¹ Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF 1983-. (8.8.1979). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

³²² Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF 1983-. (8.8.1979). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

³²³ VG 19. mai 1979: 6.

bevegelsen.³²⁴ Gjerningsmannen var et medlem av Norsk Front - Petter Kristian Kyvik som hadde fått sprengstoffet av sersjanten.³²⁵ Befalingsmannen sto også i MU sitt medlemsarkiv og i Unge Høyre.³²⁶ Han ble beskrevet som et passivt medlem, og ble etter aksjonen ekskludert fra MU skriver Simonsen. Han lot seg ikke gjenfinne i arkivet blant de aktive medlemmene i Oslo MU, og denne påstanden fremstår derfor riktig. Den neste hendelsen skulle plassere organisasjonen ytterlig mot til radikalstempelet og var da VG den 28. oktober 1980 hadde overskriften: ”Henrettelse ble alvor: Drept under filming”.³²⁷

Saken dreide seg om to ungdommer fra Heimevernets ungdom (HVU), som skulle lage en krigsfilm. I en av scenene skulle en henrettelse finne sted, og ungdommene brukte våpen de lovlig hadde hjemme som medlemmer av HVU.³²⁸ Hensikten var å bruke løsammunisjon, men ved en feiltakelse hadde de ladet med skarpe skudd, og fremfor en film henrettelse - ble det en ekte henrettelse. Granskningen av drapet viste at den døde hadde vært medlem av Moderat Ungdom og Unge Høyre. Dette slo VG stort opp i en andreutgave samme dag, der teksten på fremsiden var:

En 19 år gammel gutt ble drept under en henrettelses scene i en privat, politisk film for den høyre orienterte organisasjonen ”Moderat Ungdom”. Nå lurer overvåkingspolitiet på hva Moderat Ungdom egentlig driver med.³²⁹

Konklusjonen etter episoden viste at det hele hadde vært en skyteulykke, der politisjefen i Tønsberg dagen etter helt avkreftet at det hadde vært en instruksjonsfilm for ”spesielle grupperinger.”³³⁰ Oppslaget som viste at det hadde vært en ulykke, ble ikke slått opp så stort som den overskriften som hadde stått på trykk den 28. oktober.

Den tredje hendelsen var en grov sak som i 1981 sjokkerte hele Norge, der to ungdommer regelrett var blitt henrettet av andre ungdommer fra ytre høyre ekstremistside. Drapene skjedde på Hadeland og hadde sammenheng med et bestillingsverk på våpen fra et Heimvernslager på Nesodden. Da våpentyvne skulle få oppgjør, ble de skutt i nakken og pepret med ytterlig 29 skudd. Drapsmennene sto på ytre høyresiden i en bevegelse de kalte

³²⁴ VG 7. mai 1979: 5.

³²⁵ VG 19. mai 1979: 6.

³²⁶ Simonsen 2009: 114.

³²⁷ VG 28. oktober: 1.

³²⁸ Medlemmer av HVU fikk utlevert uniformer og våpen de lovlig kunne ha hjemme. På denne tiden var det ikke krav til å ha adskilte våpen, og heller ikke at tenn nål skulle lagres i lokalt HVU lager. HVU var etablert for å motivere ungdommer til tjeneste i Forsvaret. Ref. Oppgaveskriver var selv i HVU på 80-tallet.

³²⁹ VG 28. oktober: 2. (Andre utgave samme dag)

³³⁰ Simonsen 2009: 113.

”Norges Germanske Arme”.³³¹ Da nyheten ble offentliggjort i NRK sin nyhetssending på radio klokken 22:10, oppsummerte nyhetsankeret at begge drapsmennene hadde nazistiske sympatier - og videre: ”Begge de to drapssiktede hadde trolig tilknytning til organisasjonen Moderat Ungdom. Dette er en høyreekstremistisk organisasjon som ble dannet av folk som ble ekskludert fra Unge Høyre for noen år siden.”³³²

Andre medier fulgte opp og både VG, Dagbladet og NRK nevnte Moderat Ungdom hyppig, selv om de tok helt avstand fra å ha hatt noe med drapsmennene å gjøre: ”Erich Bluchers Nasjonalt Folkeparti og Moderat Ungdom benekter kategorisk at de har hatt noe med de aktuelle personene å gjøre”.³³³ Flere medier fulgte opp og nå ble navnet Moderat Ungdom knyttet til drapene, både av media i Norge og i utlandet.³³⁴ Når media beskrev gjerningspersonene i samband med Moderat Ungdom, ble det på nytt trukket paralleller til bombeangrepet i 1979 og vådeskuddet under filminnspillingen i 1980. Perioden 1979 til 1981 er tiden da Moderat Ungdom blir oppfattet av mange til å være radikale nazistiske sympatisører på ytre høyresiden. Mediene som fremmet påstanden er direkte årsaker for at de lenge etter oppløsningen ble husket som ekstremister og radikale.

5.9 Injuriesøksmålene

På tidspunktet hendelsene skjedde var Kåre Petter Hansen leder for MU, og han så hvor skadelige medieomtalen var. ”Moderat Ungdom vil ha vanskelig for å drive sitt politiske arbeide dersom sensasjonspressen skal kunne kriminalisere organisasjonen uten rettslige følger.”³³⁵ Som en reaksjon anla MU sak mot flere av dem som uten grunnlag hadde svertet organisasjonen i media. Etter hendelsen i 1981 ble Advokat Tor Erling Staff kontaktet for å ta saken. Han ble siden erstattet av Alf Nordhus som til sist gikk til sak mot Tønsbergs Blad, Stavanger Aftenblad, Bergen Tidende, VG og NRK. Samtlige instanser tapte sine saker, måtte betale erstatning og be MU om unnskyldning.³³⁶

Derved hadde man gjennom rettsapparatet fått medhold i at mediehusene formidlet usann informasjon om MU, og karakterisert det som injurierende. Skaden var allerede skjedd og Kåre Petter Hansen mente at dette var begynnelsen på slutten for MU. De store oppslagene

³³¹ Simonsen 2009: 116.

³³² Simonsen 2009: 117.

³³³ Dagbladet 23. 2.1981: 9.

³³⁴ Simonsen skiver blant annet om hvordan svenske Expressen skriver at Moderat Ungdom var en nazistisk ekstremgruppe, og at de to drapsmennene tilhørte den organisasjonen. Simonsen 2009: 119.

³³⁵ Simonsen 2009: 114.

³³⁶ Simonsen 2009: 122. Her oppsummeres at VG betalte erstatning med 7500 kroner, Stavanger Aftenblad med 4000 kroner. Tønsberg Blad og Bergens Tidende beklaget, og til sist gikk NRK med på å betale en ukjent sum i erstatning. Dette ble kaldt ”Historisk NRK-erstatning” i VG.

som forbandt organisasjonen med nazistisk miljøer hadde langt større oppslag en de som kom som en unnskyldning i etterkant. Tanken om at MU tilhørte den ytre radikale fløy ble derfor stående igjen hos mange ungdommer på 80-tallet og senere. Et av utslagene var sviktende medlemsrekruttering. Rettssaken mot NRK hadde halt ut i tre år og først i 1984 ble denne saken avsluttet, men da hadde MU mer eller mindre blitt nedlagt i det stille og mistet oppslutningen.³³⁷

Moderat Ungdom kan derfor ikke defineres som å ha vært en radikal, eller ekstremistisk organisasjon. De ble renvasket gjennom domstolene og tilkjent erstatning, og er også et av de sjeldne tilfeller der statskanalen selv har måttet betale.³³⁸

5.10 Marxismen i Sør Afrika

MU satte i 1979 fokus på tidens debatt rundt kampen mot apartheid og demokrati i det sørlige Afrika. I tiden var saken rundt diktatoren Samora Marchel sin innføring av marxistisk økonomi i Mozambique svært aktuell. Den nye økonomiske modellen hadde ført til en økonomisk kollaps, og skapte store problemer for innbyggerne. I 1979 inviterte de etter initiativ fra professor Jan Brøgger menneskerettighetsforkjemperen Dr. Arouca til Norge for debatt. Under dette besøket hevdet Arouca at norske bistandspenger til Mozambique ble misbrukt, og hevdet at de ble brukt til å bygge konsentrasjonsleirer. Saken havnet naturlig nok i avisenes store tabloider, der Dagbladet gikk i bresjen. ”Disse anklagene var bare noen i rekke uetterrettelige og løsaktige påstander opprørslederen Dr. Qpmingos Arouca kom med.”³³⁹

De skrev videre at han fremmet denne påstanden ettersom han var støttet av styret i Sør-Afrika. Stortingsrepresentant Ragnar Udjus skrev de at ikke hadde visst hva han skrev under på, da han signerte som en av flere på invitasjonen av Dr. Arouca som MU tok initiativet til.³⁴⁰ Debatten var en av de sakene som Simonsen skriver om som kamp for menneskerettighetene. Her forteller han også om studenten Tarald Rike, som var redaktør i bladet ”Menneskerett”. Han ble så inspirert av besøket at han personlig leverte et anbefalingsbrev til Dr. Arouca i Portugal. Han var selv medlem av MU, og ivrig i saken om menneskerettigheter. En uttalelse fra ham er interessant å merke seg ved, for blant annet

³³⁷ Simonsen 2009: 123. Både rådsmedlem professor Jan Brøgger og leder Kåre Petter Hansen mente oppstyret rundt drapene på Hadeland, førte til nedgangen og slutten for MU.

³³⁸ VG 22. august 1984: 13.

³³⁹ Dagbladet 29. mars 1979: 6.

³⁴⁰ Dagbladet 31. mars 1979: 6. Blant annet skriver de: Ragnar Udjus var ikke klar over hvem han ga sin støtte da han skrev under et invitasjonsbrev til Dr. Dr. Qpmingos Arouca fra Mosambique.”

kunne han berette: ”Jeg studerte sosiologi. Det var stort sett bare marxister på forelesningene. [...] Jeg hadde vært i USA og for meg representerte USA både 17. mai, frihet og velstand, et land som ville redde verden fra kommunismen.”³⁴¹

Foto: Kåre Petter Hansen og dr. Arouca på Blindern.³⁴²

Her illustreres MU sin noe tvetydige holdning til kamp for menneskerettighetene. Kamp for menneskerettigheter i Sør-Afrika var en ting, men her gikk kampen igjen mot det marxistiske regime - altså en kamp mot kommunismen. Samtidig som denne konflikten skjedde ga medlemmer en ensidig solidarisk støtte til USA, som på samme tid hadde verdens øyne rettet mot seg i kampen for likhet mellom afroamerikaneren og hvite - ikke minst med grunnlag i skjevfordelingen i økonomiske forhold og rundt diskriminering. Dette hadde jo vært et hovedargument på situasjonen i Mozambique etter innføring av marxistisk økonomisk modell. MU hevdet i sine grunnleggende punkter at kamp mot rasisme var en hovedparole, men de kritiserte likevel ikke USA sin pågående rasedebatt.

På denne tiden var det ikke gått mer en 11 år siden Martin Luther King var blitt drept, og bare 15 år siden den nye borgerretsloven i USA ble styrket etter vedtaket i Kongressen.³⁴³ Denne stillheten er merkbar, men passer godt inn i den høyrebølgen som begynte alt i 1979 i Storbritannia med Margareth Thatcher sin høyrepolitikk. Høyrevinden kom også fra USA med Ronald Reagan - omtrent på samme tid med høyrebølgen under Kåre Willoch fra

³⁴¹ Simonsen 2009: 42, 43.

³⁴² Simonsen 2009: 41. Foto av Kåre Petter Hansen og dr. Arouca.

³⁴³ Borgerrettsbevegelsen. Store Norske Leksikon. Borgerretsloven skulle fjerne raseskillene i USA og styrke de svartes rettigheter. I 1964 vedtok de en fornyet borgerretslov som skulle sikre de svartes rettigheter på en bedre måte.

1981.³⁴⁴ I kampen for demokrati i Sør-Afrika fremheves det hvor økonomisk katastrofal den marxistiske modellen var blitt for innbyggerne, men den samme problematikken hadde man i USA med en kapitalistisk modell, der den svarte befolkningen utgjorde 30 % som levde i fattigdom på 70-80-tallet.³⁴⁵

Kårene fra USA til Sør-Afrika var selvsagt markant forskjellige, men både i tiden før MU og underveis i MU sin historie, så finner jeg aldri kritikk av USA fra medlemmene, verken gjennom kampen om raseskillet på 60-tallet, under Vietnamkrigen eller under fattigdommen på 70-80-tallet. Den høyre liberalistiske ideologien ble gitt full støtte av MU, der medlemmene så USA som et foregangs land. Her er det viktig å understreke at dette sees med historiserende øyne i deres tidsdimensjon, ettersom medlemmer siden har endret syn i flere av sakene. Kampen for menneskerettighetene fremstår mer som en selektiv kamp som går på arenaen om de brytes i kommunistiske områder, mens intet sies når de utfordres på vestlig kapitalistisk og liberalistisk side.

5.11 NRK monopolet

En av de store sakene MU tok opp på 80-tallet, var kampen mot NRK monopolet. De mente dette var en av de viktigste innenriks sakene å kjempe for da dette var en direkte trussel mot ytringsfriheten.³⁴⁶ I 1980 søkte MU om tillatelse for å sende radioprogrammer for å vekke debatten om monopolvirksomheten. Her ble debatt benyttet som aksjonsform, for å nå ut til flest mulig. Dette var en annen form for aksjoner som ble planlagt over flere trinn for å oppnå mest mulig oppmerksomhet. Planen var å søke Kirke og Undervisningsdepartementet om tillatelse til å sende på radio. Når det antatte avslaget kom, skulle de utfordre dette i retten under henvisning til grunnloven og menneskerettighetserklæringene. Etter tre ukers behandlingstid kom avslaget som de forventet, og de tok saken opp i retten. I oktober dette året skisserte Kåre Petter Hansen og Tarald Rike hvordan de skal gå videre med tanken på best mulig PR effekt.

Første domstol som saka skal opp for er byretten. Her er det stor sjanse for PR arbeide då det går lang tid før saka kjem opp. Ein kan rekne med eitt år (slutten av 81). Då kan ein atter få ei heving av interessa.³⁴⁷

I forkant ble det sendt ut flere brev, holdt pressekonferanse, delt ut løpesedler og mye annet for å få fokus på saken.³⁴⁸ Den gikk gjennom tingretten og lagmannsretten, men MU tapte i

³⁴⁴ Lie 2013. Nettbasert avis.

³⁴⁵ Snoen 2016. Nettbasert side.

³⁴⁶ Simonsen 2009: 73.

³⁴⁷ Styreprotokoll for Oslo MU: 30.5.1978-6.10.1982. (28.10.1980) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

begge instansene. De regnet det likevel som en seier, ettersom saken hadde lagt press på styresmaktene og fått mye oppmerksomhet. Saken viser en annen type aksjonsform enn de øvrige som var benyttet før, der de brukte en sak som de visste ville skape overskrifter.

5.12 Aksjonsform

I studiet av MU sine virkemåter så er spørsmålet om de hadde en radikal fremferd, eller moderat aktuelt. Mediene hadde gjennom 70 og 80-tallet omtalt dem som radikale, og ekstremistiske på høyresiden. De hadde fått motstandere på begge sider i det politiske landskapet. Gjennom årene ble det dannet aktive lag i Trondheim, Haugesund, Stavanger, Egersund, Skien, Porsgrunn, Tønsberg, Nøtterøy, Oslo, Bærum, Time, Gjesdal og Fredrikstad.³⁴⁹ Samtlige hadde en felles mal for hvordan de skulle aksjonere, og i hvilke former.

En felles aksjonsform var demonstrasjoner med plakater, flygeblader og lignende - eller såkalte standaksjoner. Dette fikk sin begynnelse i 1976, men i 1977 setter Jan Erik Romstad opp et system for hvordan de skulle operere som holdt seg siden. De delte seg da opp i fire grupper, hvor 7 personer var med i hver av dem. Hver lørdag stilte en gruppe opp på ”standaksjoner”, delte ut løpesedler, solgte produkter og snakket med folk. Gruppene rullerte hver helg, slik at en gruppe var ute hver lørdag.³⁵⁰

Disse fant sted på offentlige plasser, eller ved ambassader som representerte totalitære stater. Simonsen skriver at de ofte opplevde trusler, vold og nedverdiggelse ved å bli spyttet på, eller i andre former som provoserte. Denne provokasjon kom oftest fra deres argeste motstandere på ytre venstresiden. Deres aksjonsleder Finn Tysland Holm fant det nødvendig å sette opp regler for oppførsel ved standaksjoner. Hensikten var å respondere på den aggressive provokasjon med fornuftig opptreden:

Si aldri mer en du kan stå for. Under enhver omstendighet bare det Modert Ungdom står for.
Diskuter på dine egne premisser, dvs. vær alltid på offensiven. Du må ikke la andre tvinge deg til å forsvare deg.

La de ikke provosere. Vær rolig og avslappet når du diskuterer. A: Fordi det gjør best inntrykk på folk. B: Fordi det hindrer deg fra å komme med følelseladete utbrudd som du egentlig ikke mener. Følelseladete utbrudd tjener bare våre motstandere på.

Rop ikke etter folk som ”kaster dritt” eller er usakelige, og som ikke tør diskutere. Ukvemsord er forbudt.

Forsøk så mye som mulig sette deg inn i våre standpunkter og fakta før dagens standaksjon. Finn ut hva motstanderne mener om dette temaet. Les tilsendt materiale.

Du må vite hva Moderat Ungdom er og hva Moderat Ungdom står for.

³⁴⁸ Simonsen 2009: 78.

³⁴⁹ Simonsen 2009: 25.

³⁵⁰ Aksjonsutvalget (10.5.1977) Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Skoler deg mest mulig om de fleste emner slik at du virkelig kan få noe utav å stå på stands.
Det gjør deg sikrere i diskusjon med folk.
Still spørsmål du er usikker på før du går på stands.
Møt alltid presis på stands. Gi beskjed om at du ikke kan komme i god tid i forveien.³⁵¹

Settet med regler tuftet på tanken om at man skulle ha en intellektuell debattform for å fremme sine poenger. Denne formen skulle styrkes med kunnskap fra kurs og konferanser, der de ofte inviterte forelesere fra flere ulike hold. I medlemsbladet *Aktuelt Argument* tok de opp sakene de brant for i dypere artikler om emnene. Kursene sorterte under de tidligere beskrevne studiesirkler i kapittel 3.

Når jeg ser på formen for aksjoner de benyttet, så var det standaksjoner, PR gjennom ulike medier slik kampen mot NRK monopolet var eksempel på - eller ved kursing for å hevde seg retorisk. Alle typene fikk en reduksjon i antall deltakere ettersom MU mistet medlemmer mot året 1984. Ingen av aksjonsformene er radikale eller ekstremistiske. I arkivet så jeg at de innhentet tillatelser i forkant av alle aksjonene ved de lokale politimyndighetene.³⁵² Fremferden i aksjonene og virkemidlene var innenfor lovens rammer, der jeg ikke fant noen avvik som gjør at jeg kan si de hadde radikale aksjonsformer.

5.13 Studiene og Rådet.

I 1978 dannet MU et utvalg bestående av Kåre Petter Hansen, Jan Erik Romstad og Fridtjof Sjøgaard som skulle analysere de totalitære ideologienes fellestrekk. De hadde studert statsvitenskap og historie ved universitetet og resultatet ble boken "Kommunazismen, analyse av totalitære ideologier".³⁵³ Arbeidet var en analyse av totalitære krefter for å vise hvordan de lå svært nært hverandre. For dem var det bare en myte at nazismen, fascismen og kommunismen var motpoler - tvert imot var de så å si like, men i ulike uttrykk.³⁵⁴ Innledningsvis konkretiserte de tydelig at dette var et av MU sine viktigste mål, nemlig å fremme at kommunazismen både ideologisk og praktisk utgjorde den største trusselen mot frihetsidealene.³⁵⁵ Boken fikk god mottakelse i flere av tabloidene i samtiden, og viste at MU sin måte og argumenter på bygde på mye bakgrunnsarbeid, og intellektuell tilnærming.

Aksjonsformen med en informativ fremgangsmåte ble ytterlig styrket i 1979, med en ide som skulle møte kritikken fra sosialistene. Enkelte hadde stadig prøvd å stemple dem som

³⁵¹ Simonsen 2009: 27.

³⁵² Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF 1983-. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo. I denne permen ligger kopier av flere slike søknader, som viser at de var nøye med tillatelsene.

³⁵³ Sjøgaard [et. al.] 1979.

³⁵⁴ Sjøgaard [et. al.] 1979: 26.

³⁵⁵ Sjøgaard [et. al.] 1979: 10.

nynazistiske og ryktet til MU ble stadig ble utfordret. Tanken var et råd bestående av eldre medlemmer som skulle gi dem hjelp og konsultering, basert på deres lange erfaring og viten. Dette virkemidlet skulle bli av stor betydning for MU, og hvordan deres aksjonsform og ideologi ble. Kåre Petter Hansen kontaktet professor i sosialantropologi - Jan Brøgger som aksepterte å være leder for rådet. Nestlederen ble den tidligere Milorg lederen Odd Røyen, som i sin tur fikk med den enda mer kjente krigshelten Max Manus.

Rådet ble bestående av en samling av intellektuelle størrelser - flere med krigsinnsats bak seg der de kort oppsummert var: Professor dr.med. Jan Jansen, Professor dr.med. Ole Jacob Malm, skuespiller Knut Wigert, høyesterettsadvokat Olaf Trampe Kindt, dr.juris Fridtjof Frank Gundersen, Redaktør for Norges handels og sjøfartstidende Terje Baalsrud, advokat Ole-Johnny Yggseth og til sist overlege Odd Øyen.³⁵⁶

Rådet skapte oppmerksomhet i media, der gruppen av tidligere motstandsfolk som selv hadde kjempet mot nazistene for alvor bremsset opp nye anklager om nazistiske sympatier. Tanken om å benytte kompetanse som virkemiddel fungerte. En annen aksjonsform ble bruken av rettsinstansene, der man fra slutten av 70-tallet fant dette nødvendig for å kvitte seg med falske anklager. Det var også en taktikk til å få oppmerksomhet i media for saker man kjempet for. Det beste eksemplet her, var rettssaken mot NRK monopolet som ga stor oppmerksomhet i media. Denne tilnærmingen gjorde at man fikk frem flere debatter om aktuelle saker i tiden, som de kjempet for - eller imot.

5.14 Sluttfasen

De siste fire årene av MU sin eksistens hadde blitt preget av mye negativ omtale i media, og fra den store offensiven på 70-tallet, skulle 80-tallet bli en tid de slet hardt med å få engasjerte medlemmer.

Den politiske interessen dabbet kraftig av utover på 80-tallet. De store konfrontasjonenes tid var over. Vietnam-krigen begynte å bli glemte. Norske studenter var begynt å studere igjen. Det var vanskeligere å verve nye tillitsmenn på begge sider av frontlinjen. Norge hadde fått en ikke-sosialistisk regjering. Kringkastingsmonopolet gikk sakt, men sikkert mot en oppløsning.³⁵⁷

Dette sammendraget av Simonsen, beskriver en av årsakene til hvorfor Moderat Ungdom gikk inn i en tilstand der de mer eller mindre "visnet bort". Fra perioden 1975 til 1981 da det stormet rundt organisasjonen, og det politiske engasjementet var på topp etter tidene med alle

³⁵⁶ Simonsen 2009: 61- 65.

³⁵⁷ Simonsen 2009: 131.

de store samfunnsendringene nasjonalt og internasjonalt, så hadde den negative omtalen slått luften ut av de som hadde stått i bresjen for Moderat Ungdom. Fra 1980 da de var på topp, forsvant gradvis over halvparten av alle medlemmene da man kom til året 1983, og derved også en stor del av den finansielle støtten fra deres hovedsponsor - Oslo kommune. De hadde stått for over 2/3 av inntekten i såkalt administrasjonsbidrag og husleiestøtten.³⁵⁸ Rådet av de eldre, ble også utvannet utover 80-tallet. Mot slutten av 1982 trakk både legen Odd Øyen og professor O.J. Malm seg på samme dag og MU havner i en form for stillestand.³⁵⁹

Den økonomiske tilstand ga problemer og utgiftene var vanskelig å holde unna.³⁶⁰ Viljen til å fortsette døde bort, og den siste planlagte generalforsamling blir aldri noe av. Moderat Ungdom avsluttet sine notater i styreprotokollen i oktober 1983.³⁶¹

5.15 Delkonklusjon

Fra Moderat Ungdom ble etablert i 1975 til slutten i 1983 så er det kampen for den individuelle friheten, økt liberalisme, USA støtte, kamp mot kommunisme og fritt næringsliv som er den reelle ideologien. Denne passer sammen med den begynnende høyrebølgen, og er en ideologi som står mer sentralt i deres praksis, fremfor det å kjempe for menneskerettighetene alle steder de brytes. Det sammenlignbare i metoden som ble valgt, stemmer godt i dette tilfellet med at den liberalistiske ideologien fulgte den fremvoksende høyrebølgen.

MU bygde ikke på en tanke om å holde en samfunnsmessig konformitet, men snarere som å være en del av høyrebølgen som skulle være liberalistisk innoverende. I dette var målet og fjerne totalitær fremferd fra staten, både i næringslivet og i dagligliv. Styreformene som kommunismen, fascismen, nazismen, eller statlige monopoler ble derfor hva de kjemper mot. I tidens politiske bevegelser, så var det spesielt den ytre venstresiden de så som en motaktør de ville demme opp for. Deres iver med å fremme marxistisk inspirert tankegods, var basert på totalitær ideologi, og ble oppfattet truende. For MU lå alle de tre ismenes ideologi svært nært hverandre, og hadde få skilnader. Jeg kan derfor si, at de oppsto de som en reaksjon mot de radikale som lå til godt til venstre for Arbeiderpartiet, eller andre sosialistiske partier.

MU sin ideologi ble hevdet å være kamp for menneskerettighetene, og kampen mot de krefter som prøvde å frarive denne selvråderetten i regi av totalitære ideologier. Gjennom

³⁵⁸ Se oversikt på denne reduksjonen i kapittel 3.

³⁵⁹ Moderat Ungdoms Råd: 1978 – 1982. (17.9.1982) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

³⁶⁰ Se mer om denne sak i kapittel 3.

³⁶¹ Styreprotokoll for Oslo MU:13.10.1982-28.9.1983. (21.9.1983) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

tiden hadde de sett eksempler på hvordan slike regimer endte i vold, drap og elendighet. Dette var viktig å kjempe mot, og spesielt mot den økende kommunistiske ideologien som bredte seg med ulike former i Norge. Imidlertid gikk ikke denne kampen på alle arenaer, men hovedsakelig der retten ble brutt i den kommunistiske delen av verden.

Moderat Ungdom var en organisasjon som klart viste seg å tilhøre høyre siden, selv om de selv hevdet å være upartiske. Det vil likevel være feil å sette dem i samme politiske landskap som Unge Høyre, da de hadde en større globaltanke enn dem, og et større ønske om liberalisme. MU var en sterk USA tilhenger, og tilhørte en form for vestlig politisk fenomen der høyrebølgen dominerte i tidens USA, Storbritannia, og i sin begynnelse i Norge. De passer best inn som en del av denne bølgen. MU var derfor ikke upartiske, eller kjempet mot brudd på menneskerettighetene på alle arenaer, men mer selektivt.

Deres uttrykksform var ikke radikal eller ekstremistisk, da det ikke finnes noe som gir en slik indikasjon. Aksjonsformen kan ikke beskrives som annet en moderat og lovlig. Radikalstemplet er blitt stående som en myte etter oppslagene fra de ekstremistiske hendelsene fra ytre høyresiden mellom 1979 – 1981, samt påstandene fra m-l bevegelsen. Her har flere av mediene i samtiden skylden for oppfatningen av dem som radikale. Sentrale aktører var - NRK, Aftenposten, VG, Stavanger Aftenblad, Tønsberg Blad og Bergens Tidende. MU er selv delvis skyld i denne misoppfattelsen, ettersom deres eget utsagn om kampen for menneskerettighetene og etableringen av en organisasjon som skulle være upartisk, ikke ble den praksis de utelukkende fulgte. Det er mer riktig å si at kampen for menneskerettighetene i hovedsak ble fremmet mot kommunistiske regimer, og at deres kamp ikke bare sto mot ytre venstresiden, men også mot organisasjonene som sterkt fremmet sosialistisk tanke sett, uten at de selv tilhørte yttersidene.

Deres aksjonsformer bygde på debatter, egne studier med medlemsblad, artikler og egen bok som utdypet hva slags ideologier de kjempet for – og mot. Dette vises tydelig med etableringen av rådet som skulle bidra til at motstanderne ble møtt med intellektuell fremferd, og ikke i voldelig form. Etterspillet fra hendelsene på 60-tallet og i første halvdel av 70-tallet var grunnlaget for sakene de kjempet for og imot, ettersom venstresiden hadde markert seg i mange av hendelsene og vokste i fremgang blant enkelte unge på radikale måter. I deres tid og verden, hadde de grunn til å frykte både venstresiden og høyresidens radikale, ettersom de selv hadde opplevd personlige angrep fra dem. De så at deres oppfatninger kunne få mediene på sin side. Som maktfaktor var hendelser i industrien og i studentsamfunnene

eksempler på at venstresiden innøvde sterk innflytelse, og for dem som hadde en annen oppfatning så var trusselen ekte, om man ser det med historiserende blikk.

Kapittel 6. Sammendrag, konklusjon og sluttnotat

6.1 Konklusjon

For å besvare problemstillingen ble flere ulike kilder som omhandler tiden og Moderat Ungdom gjennomgått og drøftet for å konkludere. Her har det blitt brukt relevante spørsmål underveis, med mange underliggende temaer som var av behov for å dokumentere og konkludere. Vanskelighetsgraden var stor, ettersom det kun er blitt forfattet et verk om organisasjonen.³⁶² Denne kilden er også dels partisk, slik at jeg har måttet analysere det mot ulike teoretiske modeller og årsaksforklaringer som bekreftes fra andre kilder. Her var det i hovedsak Andresen, Ryymin og Skålevåg sin metode om hvordan det er objektet som bestemmer metoden, som ble valgt ettersom denne passet best i den problemstillingen jeg hadde overfor tidsrommet og objektet i oppgaven.³⁶³

Nasjonalbibliotekets arkiv ble viktig for å se de faktiske forholdene når det gjaldt medlemmene og hvor stor oppslutning MU egentlig hadde. Videre for å avdekke hva slags miljøer deres organisasjon traff. Tidens aviser ga et godt innblikk i hvordan MU opererte, og var en viktig bekreftelse for Ryymins forklaringsmodell under det han beskriver som intensjonen.³⁶⁴ Underveis i oppgaven ble hvert kapittel avsluttet med en delkonklusjon, som ble valgt for å skape ett svar fra en kronologisk drøftende fortekst. Dette var av behov ettersom MU ikke kun kan forstås ut fra etableringen i 1975 og frem til slutten i 1984, men må sees på grunnlag av både ideologien, og oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden mot hendelser knyttet til den kalde krigen. Skulle jeg forstå deres årsak til etableringen, så måtte jeg forstå tiden de levde i - akkurat som Ryymin påpeker viktigheten av i sin forklaringsmodell.

I resultatet av denne oppgaven skal man være observant på at datamengden jeg fikk ut av arkivene for å kartlegge sammensetningen og mengden av medlemmer, er mangelfull på landsbasis. Da dette var et ubehandlet arkiv - dels med mangler, kunne bare sikre tall finnes for Oslo i deler av tiden MU eksisterte. Jeg kan ikke sikkert si hva andre lokallag har hatt for tall, eller om kjønnsrollene har vært annerledes på andre steder. Tallene er en indikasjon som gir en sannsynlighet for alder, kjønn, antall og bosted. Denne blir dels bekreftet ved det faktumet at de aldri nådde mengden av 1500 personer for å få statstøtte. Senere forskning kan

³⁶² Simonsen 2009.

³⁶³ Andresen [et. al.] 2012: 87 ff.

³⁶⁴ Andresen [et. al.] 2012: 139.

derfor gi mer sikre tall, om flere kilder fra de ulike lokallagene dukker. Dette kan være en fremtidig oppgave for å komme dypere i studiet av hva MU var. Årsaken for at jeg setter dem inn som en del av oppbruddet mot den sosialdemokratiske orden, var at de ikke skapte noen ny ideologi selv, men videreførte tankene som alt var beskrevet av Libertas og personer fra rådet – eksempelvis professor Jan Brøgger. Dette var i praksis den ideologien MU arbeidet for, og er et mer riktig bilde av dem fremfor påstanden om at de ble stiftet for å være en motpol til ytre venstresiden. Sistnevnte sak kommer heller inn i periferien, fremfor å være i kjernen.

Innledningsvis satte jeg en hovedproblemstilling som spurte; *Hvorfor ble MU dannet og hvem var medlemmene? Hva var egentlig MU? Var det en ny ideolog eller var de bare del av overgangen fra den sosialdemokratiske orden til høyrebølgen, og hvorfor ble de oppløst?*

Konklusjonen fra hovedproblemstillingen er følgende: Årsaken til dannelsen av MU, ble av dem selv sagt for å være en motpol til ytre venstreradikal side, og å kjempe for menneskerettighetene og mot diskriminering alle steder de ble brutt. De ville også være en organisasjon som sto opp mot monopolstyring og totalitære regimer.

De undersøkelser jeg har gjort, viser at MU i praksis fungerte som en organisasjon som videreførte ønsket om en økt politisk høyredominans, med mer liberalisme for næringslivet og borgerne. De var en sterk motstander av kommunismen, og støttet ukritisk USA sine ideologiske tanker om demokrati og vestlig levesett. Deres kamp mot brudd på menneskerettighetene - eller diskriminering, skjedde i praksis med kritikk mot kommunistiske land som brøt dem, men ikke mot diskrimineringen som skjedde i land som USA. Derved var denne kampen selektiv. Organisasjonen prøvde å påvirke ungdommenes politiske meninger i den samme retningen som dem selv. De passer godt inn som del av høyrebølgen som kom på 80-tallet.

Kampen mot ytre venstresiden, menneskerettighetene, monopolvirksomheten og mot totalitet var der også, men kommer mer ut i periferien fremfor å være i kjernens hovedargumenter som de selv hevdet. MU var en ideologisk organisasjon uten politisk makt, men de var ikke upartiske. Fenomenet kan best beskrives som en videreføring av oppbruddet fra den sosialdemokratiske orden, høyrebølgen og oppvekst under den kalde krigen - altså hva Kjeldstadli beskriver som to fenomener, som i sammenheng danner et nytt fenomen.³⁶⁵

³⁶⁵ Kjeldstadli 1999: 249.

Fenomenet var Moderat Ungdom, som kun eksisterte innenfor en kort tidsramme mellom 1975 – 1983/84.

Medlemmene var en kjerne av politisk engasjert ungdom som fremmet en ideologi formet av høyrepolitikk og liberalistisk globalideologi. De går inn som del av 80-årenes høyrebølge. Initiativtakerne var hovedsakelig personer som var bosatt i Oslo. Snittalderen var 18 år og dominert av menn. De fleste medlemmene var passive og organisasjonen kom aldri over 1500 medlemmer totalt. De hadde lokallag i Trondheim, Haugesund, Stavanger, Egersund, Skien, Porsgrunn, Tønsberg, Nøtterøy, Oslo, Bærum, Time, Gjesdal og Fredrikstad, men Oslo regionen skillte seg ut som stedet med størst aktivitet og flest medlemmer. MU skapte ingen ny ideologi, men videreførte andre personers tanker fra idligere år. Jeg gjenfant de fleste grunnpilarene i det de kaller kommunazisme, i verk av både professor Jan Brøgger og hos professor Fridtjof Gundersen. Ideologien fantes også allerede i Libertas, og kampen for menneskerettighetene hadde oppstått før MU sin tid.

Slutten for Moderat Ungdom finner jeg at må gis en sammensatt forklaring i tre hovedpunkter. Det første er media sine oppslag som plasserte dem til å være en ekstremistisk organisasjon, der dette hadde virkning på nyrekrutteringen. Dette er delvis årsaken for at de fra 1981 fikk sviktende antall medlemmer. Denne situasjonen gir det andre punktet, som er en nedadgående politisk interesse hos de unge. Nyrekrutteringen fortsetter som en følge av dette gradvis å synke frem til slutten av 1983. Motivasjonen hos de eksisterende medlemmene ble også dårlig etter den lange motkampen mot media. De som enda var politisk engasjerte, gikk inn i andre ungdomspartier. Resultatet av de ovenstående punkter, er en katastrofal svikt i inntektene på grunn av den uteblitte medlemsmassen. Mangel på finansiering av organisasjonen, både gjennom salg, kommunal støtte og medlemsavgifter er det tredje punktet i årsaksforklaringen til MU sin slutt. Sammensettingen av disse hendelsene gjorde at interessen for å kjempe for MU sin eksistens forsvant, og de hadde gått inn i en stille oppløsning da man skrev året 1984.

Den innledende tesen blir derfor imøtekommet. Jeg skrev her: Den historiske teorien eller det jeg kaller tesen - er at etableringen av MU hadde sin indirekte årsak i genealogiske forklaringer av to fenomener - kald krig og oppbrudd mot sosialdemokratisk orden. Dette er de bakenforliggende årsaker til at MU ble etablert, og valget av ideologi de ville påvirke til.

6.2 Supplering til drøftelsen

Underveis i denne oppgaven fikk jeg en del drøftende spørsmål. Jeg vil her supplere med noen av de viktigste funnene til disse, for å få en fullstendig oppgave.

Stemplet av MU som radikale og ekstremistiske var ikke riktig, så selv om enkelte av deres medlemmer hadde radikale ideologier - kan ikke organisasjonen plasseres i en slik kategori. Deres mest brukte aksjonsformer var ukentlige stands, som ble organisert ved dannelsen av fire grupper der medlemmene rullerte på oppmøtene hver lørdag.³⁶⁶ Øvrige markeringer var ved studiesirkler, debatter, rettssaker og trykksaker, men ingen av dem brøt på noe tidspunkt loven. De personene som sto for radikale handlinger, var tilfeldige utskudd som MU ikke hadde skylden for, ettersom de kun fremsto som støttemedlemmer. Dette er ikke annet enn hva tilfeldige medlemmer av alle typer partier har kunnet gjøre i egen regi. Intet i arkivet har vist noe som kan ha oppfordret til radikale handlinger, snarere tvert imot. De var anti-radikale, men ikke med radikalisme som virkemiddel, snarere moderat i virkeformen der dette navn svarer til aksjonsformene de valgte.

De hevdet å være upartiske, men arkivene viser at de sympatiserte til partiet Høyre og var inspirert av Libertas. De oppfordret også medlemmene til å stemme på dem ved valg og var derfor ikke upartiske.³⁶⁷ Arkivet viste at de i et skrevet innlegg ment for Aftenposten, først fremmet å ha tilhengere fra alle – ikke sosialistiske partier, men dette ble sladdet innen ferdig utkast. Summen av dette viser at de ikke var upartiske, ettersom de ved disse sakene viste en politisk side.

Deler av samfunnet oppfattet dem som ekstremistisk-radikale, med nazistisk og fascistisk tilhørighet, der årsaken er media. Grunnlaget var ikke riktig og objektiviteten ble svekket med for dårlig faktasjekk innen sakene ble publisert. Vi finner denne trenden hos media i en uriktig bruk av begrepene radikal og ekstremist. I denne type fremstillinger var ikke MU alene i denne tiden, for jeg fant også deres motpart AKP m-l, alt tidlig ble stemplet som ekstremistisk i samtiden - kort etter at de ble stiftet. Nye organisasjoner fra denne tiden, ble derfor i ettertid stående med et stempel som kunne leve videre hos deler av samfunnet.

Den sentrale kjernen som formet ideologien var hovedsaklig Oslo basert, med unntak av innspill fra gruppen i Rogaland med Jan Simonsen som sentral person. Ideologien var anti-radikal mot – ismene som fascistisk, nazistisk og kommunistisk, men det er ikke tvil om at

³⁶⁶ Aksjonsutvalget. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

³⁶⁷ Styreprotokoll for Oslo MU: 30.5.1978-6.10.1982. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

kamp mot kommunismen var det viktigste i kampen mot - ismene. I historiserende øyne hadde de grunn til å frykte ytre venstresiden, ettersom de hadde vært vitne til aggresjon mot dem selv og sine meninger, men også etter å ha sett den makten m-l bevegelsen hadde i Studentersamfundet og i norsk politikk. MU var en liberalistisk organisasjon, som var mer for en europatanke, en for nasjonalisme. Dette viser deres brede støttet til USA som de gjerne ville tillate og lagre atomvåpen i Norge som del av NATO.

I vår egen tid når man har fasiten på hvordan alt gikk i verden, kan det være lett å være etterpåklok og riste på hodet av den frykten MU hadde for kommunistisk fremvekst, men den gangen hadde ingen noen forutsetninger for å se at et stort samvelde som Sovjetunionen skulle kollapse. Trusselen føltes høyest levende både for atomkrig, og frykten om at kommunistene skulle overta verden. Denne frykten hadde ikke bare MU, men den ble også delt av deres motstandere - eksempelvis AKP m-l som støttet opp om Kina og Albania i frykt for Sovjetisk dominans. Dette var en felles mening med MU, men de så selv aldri denne felles frykt som grunnlag til å kjempe sammen om saken. Dette understreket igjen at kampen for fritt næringsliv - sto høyere en kamp mot totalitet. De sentrale medlemmene kom alle i hovedsak fra høyresiden, hvor de også vendte tilbake etter MU sin slutt.

6.3 Et sluttnotat om samfunnsnyttien av studiet

I arbeidet med oppgaven føler jeg å ha lært mye om politisk ideologi, og hvordan det ble oppfattet i tiden. Som et bidrag til samfunnsdebatten, mener jeg det er like relevant i dag da man stadig ser at samfunnet og media går i de samme politisk-ideologiske uttrykk som den gangen. Gjennom drøftelsen så jeg hvordan Moderat Ungdom uriktig ble stemplet som radikale og ekstremistiske i sin samtid, og hvordan dette stemplet levde videre lenge etter de ble oppløst. Årsaken lå i at media som satte seg for lite inn i hva som lå bak hendelsene, og den ideologien organisasjonen hadde innen de publiserte sakene.

Moderat Ungdom på sin side hadde selv skyld i feiloppfattelsen, idet de fremmet at menneskerettighetene og kamp mot diskriminering sto sentralt i deres agenda, mens virkeligheten viste at de hadde en ukritisk støtte til USA, med en ideologi om økt liberalistisk tankesett. Medlemmene hadde ukritisk støttet USA både før etableringen av MU og gjennom andre organisasjoner eller politiske partier. Dette skjedde både under Vietnamkrigen og i spørsmålet om opprustning, eller nedrustning av atomvåpen.

Den samfunnsnyttige verdien av studiet viser seg klart for meg. Uansett hvilken politisk ideologi media eller organisasjoner står for - så må begge parter alltid sette seg

grundig inn i hva som ligger bak hendelsene, og ideologien innen det settes et stempel på en person, en organisasjon eller en hendelse. Organisasjonen i seg selv, må leve opp til sine påståtte mål og ideologi - ikke kun der det passer seg som et redskap for å få støtte og fremgang i egen sak.

Samfunnsnyttens fra MU sin historie er at politisk ideologi må alltid ha en klar tale, der praksis må stå i forhold til lovnaden. Media har et tungtveiende ansvar i samfunnsdebatten må alltid gå grundig i kildene og ikke ukritisk støtte seg til en samfunnsoppfatning som ikke er sjekket i de faktiske forholdene. Bruken av sterke begreper som radikalisme og ekstremisme må nyttes kun der det er riktig. Studiene har med dette lært meg hvor viktig det er å gå faglig til verks når en sak grundig skal studeres. Dette har jeg selv erfart med alle de uttallige omskrivninger og rettelser jeg har gjort med denne oppgaven gjennom året.

Ungdommene og hendelsen rundt dem skapte ikke farlige situasjoner politisk, men historien har vist oss før at ukritisk gjengivelse uten kildesjekk og objektivitet, kan påvirke hele samfunn til nye meninger og handlinger. I vår tid som debatten om "fake news", konspirasjonsteorier, løgn fra medier og lignende raser - så er MU en sterk historisk påminner om hvor viktig det er at man genuint og rettferdig omhandler saker på faglig vis. Mitt håp er derfor at dette studiet av fenomenet Moderat Ungdom, kan være til samfunnsnyttig bidrag, der historien er et verktøy for ikke å gjenta tidlige tiders feil - eller feiltolkninger.

Kilder

Upubliserte kilder

Nasjonalbiblioteket spesiallesesalen. Moderat Ungdom og Norsk-Vietnamesisk Forbund. 1975-1983. Pakke: Ubehandlet 102:

Aksjonsutvalget. Boks 3. (Mappe) Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Idebok. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Deltakere på Studiesirkler. (Udatert bok). Boks 2. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Inn- og utgående (Eksterne brev): 6.1.1980-28.6.1983. Boks 2. Korrespondanse. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Inn- og utgående (Eksterne brev, Husleie, Postverket, Ungdomskontoret, Contra, NFF): Boks 3. (1983-) Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Lokalforeninger (Mappe) Boks 2. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Møteprotokoll for fylkesstyret i Oslo: 12.4.1978-14.2.1979. (2.1.1979) Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5.1978. Boks 1. (26.2.1975). Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Styreprotokoll: 29.7.1975-2.5.1979. A.D. Pkt. 2. (22.2.1976). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Styreprotokoll for Oslo MU: 30.5.1978-6.10.1982. Boks 1. Møteprotokoller. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Trykte kilder

Aviser

Aftenposten (27.5.1969) Krigserklæring fra Oslo AUF mot film fra Vietnam-krigen. *Aftenposten* s. 2.

Agderposten (16.6.1969) Alvorlige opptøyer i Oslo. Vietnam filmen trukket tilbake. *Agderposten* s. 1.

Agderposten (8.4.1970). Busser fra Oslo og proteststorm mot "Green Berets". *Agderposten*, u.s.

Agderposten (9.4.1970) Høyre har kjøpt opp alle billettene. *Agderposten* s.1.

Agderposten (11.4.1970) Falske toner fra NRK. (Leserinnelegg) *Agderposten*, u.s.

Dagbladet (1969). Andres mening må tåles. *Dagbladet u.s.*

Dagbladet (20.6.1970) ”Grønne djevlere” truer med mord, *Dagbladet* s. 1 og 13.

Dagbladet (23.2.1970). Nazistisk terrorgruppe under oppbygging i Norge. *Dagbladet* s. 9.

Dagbladet (29.3.1979) ”Norsk u-hjelp går ikke til konsentrasjons leire”. *Dagbladet* s. 6.

Dagbladet (29.3.1979) s. 6.

Gauslaa Einar (10.4.1970). Green Berets. *Agderposten* s. 2.

Raude (11.4.1970). Pøbler... *Agderposten*, s. 10.

Steigan P. (8.4.1970). Dagsavisen melder. *Agderposten*, s. 12.

Sørsdal E. (10.4.1970) De som ønsket bråk på Saga ble skuffet. *Agderposten*, s. 1.

VG (7.5.1979) s. 5.

VG (19.5. 1979) s. 6.

VG (28.10. 1980) s.1. Det kom to utgaver samme dag.

VG (22.8.1984) Historisk NRK-erstatning. *VG*, s. 13.

Magasiner

Lynau Kjell og Glorvigen, Bjørn (1976). NÅ nr. 41. (Ukeblad) AS Nå, Oslo.

Masteravhandlinger

Christensen Mette Torp. (2002) *Fra akademiske idealer til radikaliserings og studentopprør - En studie av Det Norske Studentersamfund ved Universitetet i Oslo 1963-1972.*

(Masteroppgave) Oslo: Historisk institutt, Universitetet.

Delgado Anilton Paulina. (2012). *Rød Front i det norske studentersamfund. 1970-1980.*(Masteroppgave). Institutt for arkeologi, konservering og historie (IAKH): Oslo.

Rød Robert H. (2013). *AKP (m-l) og ideen om renhet: Om kulturell og sosial renhet innenfor den norske ml-bevegelsen i perioden 1973 – 1980.*(Masteroppgave). Institutt for arkeologi, konservering og historie (IAKH): Oslo.

Sørensen Christian Herseth. (2012). «Konsesjon til radikalere» *Norges anerkjennelse av Nord-Vietnam i 1971.* (Masteroppgave) Institutt for arkeologi, konservering og historie (IAKH): Oslo.

Nettbaserte kilder

Nettbaserte aviser

Brakstad Tommy H. S. (2017) Per Danielsen: – Derfor slo jeg til Einar Gerhardsen.

Nettavisen. Hentet den 31.1.2018 fra <https://www.nettavisen.no/na24/per-danielsen--derfor-slo-jeg-til-einar-gerhardsen/3423364806.html>

Demopoulus John. (23.4.2007) Kuppet som sjokkerte Hellas. *ABC Nyheter*. Hentet fra <https://www.abcnyheter.no/nyheter/2007/04/23/45215/kuppet-som-sjokkerte-hellas>

Ellingsen Per. (21.2.2001) To års helvete i Frp. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/to-ars-helvete-i-frp/65691638>

Flydal Eiliv Frich. (4.9.2015). Åtte tiltalt for grovt bedrageri. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/atte-tiltalt-for-grovt-bedrageri/60658432>

Godbolt, James (17.3.2004). Protest og Paradoks. *Dagbladet Kultur*. Hentet fra: <http://www.dagbladet.no/kultur/2004/03/17/393616.html>

Haakenstad Jørn. (20.2.2011) Drapene som rystet Norge. *Hadeland*. Hentet fra <https://www.hadeland.no/lokale-nyheter/drapene-som-rystet-norge/s/1-59-5499847>

Lie Einar. (18.4.2013) Jernladyer. *Aftenposten*. Hentet den 16.3.2018 fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/awbjE/Jernladyer>

Larsen, Dag Eyvind Undheim (2012). Vil avkle myten om 68. *Klassekampen*. Hentet den 24.8-2017, fra: <http://www.klassekampen.no/60223/article/item/null/vil-avkle-mytene-om->

Nystuen Frode & Eriksson Magnus. (23.9.2016) Det er høyreekstremistene som står for mest vold i Norge. *Dagbladet*. Hentet den 30.8.2017 fra <http://www.dagbladet.no/kultur/det-er-hoyreekstremistene-som-star-for-mest-vold-i-norge/63360726>

Onstad O. Gjems. (30.5.1996) Staten, det er jeg - eller partiet. *Aftenposten*. Hentet den 5.9.2017 fra <http://tux1.aftenposten.no/bakgr/960530/kronikk.htm>

Smilden, Jan-Erik (9.4.2014). - Da det var kald krig. *Dagbladet*. Hentet den 20.9-2017, fra: http://www.dagbladet.no/2014/04/09/kultur/meninger/kommentar/kald_krig/cuba-krisa/32731578/

Sponheim Lars. (16.3.2001). Ideologi på billigsalg? *Dagbladet*. Hentet den 31.1.2018 fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/ideologi-pa-billigsalg/65698874>

Strømmen Øyvind.(12.10.2011) Den tredje bølgen. *Aftenposten*. Hentet den 30.10.2017 fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/2GmLR/Den-tredje-bolgen>

Sønsteli Erik H, Johnsen Alf Bjarne, Sønsteli Rolf & Moen Elisabeth Skarsbø (5.12.2000). Føler Danielsen-brødrene ville overta. *VG*. Hentet den 13.2.2018 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/fremskrittspartiet/foeler-danielsen-broedrene-ville-overta/a/2483349/>

Thorenfeldt Gunnar. (7.11.2016) Jens om Dagbladets KGB-avsløring: - Mange har levd med det de opplevde hele livet. *Dagbladet*. Hentet fra <http://www.dagbladet.no/nyheter/jens-om-dagbladets-kgb-avsloring---mange-har-levd-med-det-de-opplevde-hele-livet/64193404>

Tunzelman Alex V. (11.07.2014). The Green Berets: how the war was spun. *The Guardian*. Hentet den 4.10.2017 fra <https://www.theguardian.com/film/2014/jul/11/the-green-berets-reel-history-john-wayne-vietnam-war>

Nettbaserte sider

Amnesty International (Udatert). *Historien om Amnesty*. Hentet den 22.2.2018 fra <https://www.amnesty.no/om-amnesty/historien-om-amnesty>

Benum Edgeir.(25.9.2017). *Norges historie.no. Kvinnerevolusjon i utdanning og arbeid*. Hentet den 21.4.2017 fra <https://www.norgeshistorie.no/oljealder-og-overflod/kommunikasjon-og-kunnskap/1930-kvinnerevolusjon-i-utdanning-og-arbeid.html>

Bramble Tom. (15.8.2017) *The roots of the nuclear arms race*. Hentet den 20.9.2017 fra <https://socialistworker.org/2017/08/15/the-roots-of-the-nuclear-arms-race>

DKSF (2018) *Om DKSF*. Hentet den 7.3.2018 fra <http://dksf.no/om/>

Fagbokforlaget (u.d.) *Høyrepopulisme i Vest-Europa*. Hentet den 5.9.2017 fra <https://www.fagbokforlaget.no/H%C3%B8yrepopulisme-i-Vest-Europa/I9788274774506>

Forskning.no. (2.10.2009) *Utdanning: Lisa går til skolen*. Hentet den 10.4.2017 fra <http://forskning.no/skole-og-utdanning/2008/06/utdanning-lisa-gar-til-skolen>

Grøgaard B. Jens & Ugland F. Ole. *Vurdering av fullføringsgraden i vernepliktsmassen 1970-2000*. Hentet den 10.4.2017 fra <http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/rapport/2000-04/rapp2000-04.html>

Halvorsen Terje (2003) *Et hundeliv? Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon i 100 år*. Hentet den 10.4.2027 fra <http://docplayer.me/45595973-Et-hundeliv-arbeiderpartiets-ungdomsorganisasjon-i-100-ar-terje-halvorsen-arbeiderhistorie.html>

Helljesen Vilde & Laila Ø. Bakken (24.7.2009) *Rødt – Landets røde rebeller*. NRK. Hentet den 30.10.2017 fra <https://www.nrk.no/norge/rodt---landets-rode-rebell-1.6706519>

Historie (13.5.2015) *Hvorfor blandet USA seg inn i Vietnamkrigen?* Hentet den 19.9.2017 fra <http://historienet.no/krig/hvorfor-blandet-usa-seg-inn-i-vietnamkrigen>

Historien om Norge.(3.9.2014) *Berge Furres Sosialdemokratiske Orden*. Hentet den 25.1.2018 fra <http://historien.wikidot.com/berge-furres-sosialdemokratiske-orden>

Hval Hans D. (2.10.2013). *Han som sykler på vannet*. Hentet den 4.10.2017 fra <http://universitas.no/magasin/58723/han-som-sykler-pa-vannet>

Kolofon (2006) *Moderat Ungdom*. Hentet den 5.6.2017 fra <http://kolofonshop.no/index.aspx?docid=71&pid=2411>

Larsen Joar Hoel. NRK-Urix. (11.9.2013) *Kuppet som formet studentsjeler og den norske venstresida*. Hentet den 9.3.2018 fra <https://www.nrk.no/urix/kuppet-som-formet-norske-studenter-1.11235297>

Lifo (2017) *Stiftelsen Libertas (1947-1988)*. Hentet den 4.12.2017 fra <http://lifo.no/index.php?sideID=86&ledd1=87>

Lund rapporten: (Uten år) Rapport til Stortinget fra kommisjonen som ble oppnevnt av Stortinget for å granske påstander om ulovlig overvåking av norske borgere («Lund-rapporten»).(1995-1996). *Stortinget. Utvalg og kommisjoner*. Hentet fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/1995-1996/Dok15-199596/>

Njølstad Olav (25.11.2015) *Norgeshistorie.no NATOs dobbeltvedtak*. Hentet 6. mar. 2018 fra <https://www.norgeshistorie.no/oljealder-og-overflod/artikler/1908-natos-dobbeltvedtak.html>.

NRK (21.2.2009). *Snik-islamisering av Norge*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/--snik-islamisering-av-norge-1.6492049>

NTNU (u.d.2012) *NTNU. Alumniportretter/Stein A. Ytterdahl*. Hentet den 10.4.2017 fra <https://www.ntnu.no/alumni/stein-a.-ytterdahl>

Sjøli Hans Petter. (2012) *Fra raddis til kader : kineseri i tidens ånd. Universitetet i Oslo*. Hentet den 4.10.2017 fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/23553>

Skålid O. Jon. (23.3.2008) *Forskning.no – Krigsmotstand før og nå*. Hentet den 30.8.2017 fra <http://forskning.no/historie/2008/04/krigsmotstand-og-na>

Snoen A. Jan. (13.6.2016). *Minerva – De svartes kår i USA*. Hentet den 16.3.2018 fra <https://www.minervanett.no/de-svartes-kar-i-usa/>

SSB. (u.d.2017) *SSB publikasjoner utgitt 1977-1996 - etter emne*. Hentet den 30.8.2017 fra <https://www.ssb.no/a/histstat/publikasjoner/ereg77-96.html>

Stortinget. (2017). *Myhre, Peter N.* Hentet den 31.1.2018 fra <https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representantfordeling/Representant/?perid=PEMY>

Stortinget (2018). *Simonsen Jan.* Hentet den 7.3.2018 fra <https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representantfordeling/Representant/?perid=JS>

Stykket Hege. (2010). UIO-DUO Vitenarkiv. *Norge og institusjonaliseringen av Helsinki-prosessen*. Hentet den 22. 1. 2018 fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/23283>

Watson, Jeri (u.å fra Nettside). *The making of a Nation - 1950s Popular Culture Helped Take Minds Off Nuclear Fears*. Hentet den 20.9.2017 fra <http://www.manythings.org/voa/history/205.html>

Aamodt O. Per & Stølen M. Nils. (2003). *Vekst i utdanningssystemet*. Utdanning 2003. (NIFU og SSB) Hentet fra <http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa60/kap-4.pdf>

Nettbaserte leksikon

Arbeidernes Kommunistparti. (2017, 6. januar). I Store norske leksikon. Hentet 6. september 2017 fra https://snl.no/Arbeidernes_Kommunistparti.

Arntzen, Jon Gunnar. (2014, 12. mai). Studentopprøret. I Store norske leksikon. Hentet 19. september 2017 fra <https://snl.no/studentoppr%C3%B8ret>

Borgerrettsbevegelsen. (2017, 10. oktober). I Store norske leksikon. Hentet 16. mars 2018 fra <https://snl.no/borgerrettsbevegelsen>.

Buvollen, Hans Petter & Julsrud, Ottar. (2017, 27. mars). Chiles Historie. I Store norske leksikon. Hentet 25. oktober 2017 fra https://snl.no/Chiles_historie.

Det Norske Studentersamfund. (2013, 2. oktober). I Store norske leksikon. Hentet 22. januar 2018 fra https://snl.no/Det_Norske_Studentersamfund.

Ekstremist. (2009, 14. februar). I Store norske leksikon. Hentet 6. april 2018 fra <https://snl.no/ekstremist>.

Garvik, Olav. (2016, 12. april). Fremskrittspartiets Ungdom. I Store norske leksikon. Hentet 22. januar 2018 fra https://snl.no/Fremskrittspartiets_Ungdom.

Garvik, Olav. (2015, 13. juli). Unge Høyre. I Store norske leksikon. Hentet 4. oktober 2017 fra https://snl.no/Unge_H%C3%B8yre.

Lund Kommissjonen. (2014, 13. oktober). I Store norske leksikon. Hentet 6. september 2017 fra <https://snl.no/Lund-kommissjonen>.

Lurås, Gunhild & Greve, Tim & Ersland, Birgitta Lim. (2017, 24. mai). Hellas' Historie. I Store norske leksikon. Hentet 23. oktober 2017 fra https://snl.no/Hellas'_historie.

Merriam-Webster. (2017) Dictionary definition "Fad Years". Hentet den 20.9.2027 fra <https://www.merriam-webster.com/dictionary/fad>

Nasjonalbiblioteket. (1997). *Statsvitenskaplig leksikon*. Hentet den 5.9.2017 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/21ff5d38833ae9e8c772ab37a2abcfe2.nbdigital?lang=no#121>

Pettersen, Stig Arild & Knudsen, Olav Fagelund. (2017, 2. september). Atomnedrustning. I Store norske leksikon. Hentet 19. mars 2018 fra <https://snl.no/atomnedrustning>.

Sejersted, Francis. (2017, 10. februar). Norsk Historie Fra 1970 Til 1990. I Store norske leksikon. Hentet 6. september 2017 fra https://snl.no/Norsk_historie_fra_1970_til_1990.

Sosialistisk Folkeparti. (2016, 25. november). I Store norske leksikon. Hentet 23. januar 2018 fra https://snl.no/Sosialistisk_Folkeparti.

Svabø, Terje. (2009, 13. februar). Erling Norvik. I Norsk biografisk leksikon. Hentet 22. januar 2018 fra https://nbl.snl.no/Erling_Norvik.

Tvedt, Knut Are. (2017, 13. februar). Eu Kampen. I Store norske leksikon. Hentet 4. oktober 2017 fra <https://snl.no/EU-kampen>.

Vietnamkrigen. (2016, 9. september). I Store norske leksikon. Hentet 6. september 2017 fra <https://snl.no/Vietnamkrigen>.

Litteratur

Andresen Astrid, Rosland Sissel, Ryymin Teemu & Skålevåg Avein A. (2012) *Å gripe fortida. Innføring i historisk forståing og metode*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Alden Lars, Eidnes Trond, Vigestad Kåre & Eikland Ole J. (1997) *Statsvitenskaplig leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Alnæs K. (2000) *Historien om Norge – Femti rike år*. Oslo: Gyldendal Forlag

Bangsund Per. (1984) *Arvtakerne – nazisme i Norge etter krigen*. Oslo: Pax Forlag.

Bjørge Tore & Witte Rib. (1993) *Rasistisk vold i Europa*. Oslo: Tiden Norsk Forlag A/S

Bjørklund Tor 1982. *Mot strømmen. Kampen mot EF 1961-1972*. Oslo-Bergen-Tromsø: Universitetsforlaget.

Braavig Hans. (1966) *Grønne djevlere*. Oslo: Norsk Kunstforlag.

Brøgger Jan. (1977) *Frihetens banemenn – om euro-kommunismen og antihumanismens gjennombrudd*. Trondheim: J. W. Cappelens Forlag.

Furre Berge. (1992) *Norsk historie 1905-1990: vårt hundreår*. Oslo: Samlaget.

Førland Tor Egil & Korsvik Trine Rogg. (2008) *Ekte sekstiåttene*. Gyldendal Akademisk, Oslo.

Godbolt James. (2010) *Den norske Vietnam bevegelsen*. Oslo: Akademika Forlag.

- Gundersen Fridtjof Frank. (1973) *Statlige handelsmonopoler og EF: konkurransebegrensninger i næringer underlagt statlige handelsmonopoler, og deres tilpasning til internasjonale traktater*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haarstad Gunnar. (1988) *I hemmelig tjeneste*. Drammen: H. Ascheoug & Co.
- Kaldal Ingar. (2011) *Historisk forskning, forståing og forteljing*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Kjeldstadli Knut. (1999) *Fortida er ikke hva den engang var*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjøstvedt Anders Granås, Jupskås Anders, Ravik Jupskås, Anders Ravik (Red.) (2013). *Kvinnens rolle i fascismen og høyre-radikalismen fra mellomkrigstiden til i dag*. Oslo: Akademisk Forlag
- Macmillan Margaret. (2010) *The uses and abuses of history*. London: Profile Books Ltd.
- Notaker Hallvard. (2012) *Opprør og moderasjon: 1975-2005, bind 4, Høyres historie*. Oslo: Cappelen Damm.
- Sejersted Francis. (1984) *Opposisjon og posisjon: 1945-1981, bind 3, Høyres historie*. Oslo: Cappelen.
- Sejersted Francis. (2013) *Sosialdemokratiets tidsalder*. Oslo: Pax Forlag.
- Simonsen Jan. (2009). *Moderat Ungdom. Høyresidens frihetskjemper*. Oslo: Kolofon Forlag A/S.
- Søgaard Fridtjof, Hansen Kåre P & Romsted Jan E. (1979) *Kommunazismen: analyse av totalitære ideologier*. Oslo: NÅ Forlag.
- Unge Høyre nr. 6, (1966) Oslo: Ukjent trykkeri.
- Ustvedt Yngvar. (1981) *Overflod og opprør*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Fotografier

Arendal, 10.4.1970. Demonstrasjoner, premiere på filmen "Green Berets" i Arendal.[Bilde] 1970. Hentet fra <https://digitaltmuseum.no/011013631275/arendal-10-04-1970-demonstrasjoner-premiere-pa-filmen-green-berets-i-arenda>

Demonstrasjon mot USA sin krigføring i Vietnam. [Bilde] 1967. Hentet fra https://snl.no/Norsk_historie_fra_1970_til_1990

Kåre Willoch som ny statsminister 14. Oktober 1981. [Bilde] 1981. Hentet fra <https://snl.no/H%C3%B8yreb%C3%B8lgen>

Overvåking på 70 og 80-tallet. [Bilde] 2016. Hentet fra <https://www.document.no/2016/08/30/hadde-lund-kommisjonen-rett/>

Røde Fane var et norsk kommunistisk tidsskrift som var ett blant flere med marxistisk inspirasjon. 1960-1970-tallet var tiden de influerte sterkt i skolesamfunnene.[Bilde] 1973. Hentet fra https://www.akp.no/ml-historie/pdf/rode_fane/1973/index.html

Moderat Ungdoms Råd: 1978-1982. Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo. Foto fra rådsmappen.

Simonsen Jan. (2009). *Moderat Ungdom. Høyresidens frihetskjempere*. Oslo: Kolofon Forlag A/S. Foto av Sjøgaard og Romstad.

Simonsen Jan. (2009). *Moderat Ungdom. Høyresidens frihetskjempere*. Oslo: Kolofon Forlag A/S. Foto av MU under verveaksjon i Tønsberg.

Simonsen Jan. (2009). *Moderat Ungdom. Høyresidens frihetskjempere*. Oslo: Kolofon Forlag A/S. Foto av MU under verveaksjon i Tønsberg. Foto av Kåre Petter Hansen og dr. Arouca.

Simonsen Jan. (2009). *Moderat Ungdom. Høyresidens frihetskjempere*. Oslo: Kolofon Forlag A/S. Foto av MU under verveaksjon i Tønsberg Foto av rådsmedlemmene.

Radio/podcast

NRK (Nyhetssending i radio). (1981) *Kveldsnytt kl.22.10*.

Tabell kilder

Tabell 1. Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (15.3.1980). Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo

Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Tabell 2. Medlemslister 1978-1979 og 1981. Boks 3. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Tabell 3. Deltakere på Studiesirkler. (Udatert bok). Boks 2. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Styreprotokoll: 29.7.1975 – 2.5. 1978. (9.2.1977). Boks 1. Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Tabell 4. Inn- og utgående. Eksterne brev, husleie, postverket, ungdomskontoret, Contra, NFFF. 1983-. (8.6.1983 og 9.8.1983) Nasjonalbiblioteket, Oslo.